

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Puhevammaisten tulkkina uuden äärellä

Kestävä kehitys puhevammaisten tulkin jatko- ja täydennyskoulutuksen suunnan näyttäjänä

Marja Eskel

Viittomakielialan tulkkitoiminnan koulutusohjelma, YAMK (90 op)

Huhtikuu/2015

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Marja Eskel	Sivumäärä 71 ja 6 liitesivua
Työn nimi Puhevammaisten tulkkina uuden äärellä – kestävä kehitys puhevammaisten tulkkien jatko- ja täydennyskoulutuksen suunnannäyttäjänä	
Ohjaava opettaja Liisa Martikainen	
Työn tilaaja ja työelämäohjaaja Humanistinen ammattikorkeakoulu, Eeva Salmi	
Tiivistelmä <p>Kestävän kehityksen ideologian mukaisesti koulutusta tulee kehittää suuntaan, jolla varmistetaan kaiken hyvän säilyminen, mikä voidaan säästää seuraaville sukupolville. Opetusministeriö on vuonna 2006 julkaissut kestävä kehityksen kansallisen strategian ”kestävän kehityksen edistäminen koulutuksessa”, jonka tavoite on kestävä kehityksen ideologian sisällyttäminen kaikkeen opetukseen ja opetussuunnitelmiin kaikilla koulutusasteilla. Kestävän kehityksen integroiminen osaksi opetusta edellyttää tarkastelunäkökulman muuttamista ja kestävä kehityksen sisäistämistä niin opiskelijoilta kuin kouluttajilta.</p> <p>Tämä opinnäytetyö tarkastelee puhevammaisuutta ilmiönä viittomakielialan tulkkiopettajan näkökulmasta. Tavoitteena on selvittää, mitä eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä viittomakielen tulkin ja puhevammaisten tulkin työhön sisältyy sekä niistä nousevia tarpeita suunnitella puhetulkin jatko- ja täydennyskoulutusta Humanistisessa ammattikorkeakoulussa. Puhevammaisten tulkin jatko- ja täydennyskoulutusta lähestytään työssä kestävä kehityksen pedagogisen mallin näkökulmasta. Tavoitteeksi muodostui tarjota tilaajalle esitys jatko- ja täydennyskoulutuksen sisällöstä Humanistisessa ammattikorkeakoulussa järjestettävälle opinnoille. Opinnäytetyön tilaaja on Humanistinen ammattikorkeakoulu.</p> <p>Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena ja tutkimusmenetelmänä käytettiin ryhmähaastattelua. Tutkimusta varten haastateltiin yhteensä kuutta tulkkiä, joista viisi osallistui ryhmähaastatteluun ja yksi viittomakielen ja puhevammaisten tulkki, joka vastasi sähköiseen kyselylomakkeeseen. Ryhmähaastattelussa mukana olleista haastateltavista kolme oli sekä puhevammaisten että viittomakielen tulkkeja, yksi puhevammaisten tulkki ja yksi viittomakielen tulkki ja yksi viittomakielen tulkki, joka vastaajista toimi esimiehenä puhevammaisten sekä viittomakielen tulkeille. Haastateltavilla oli yli kymmenen vuoden kokemus tulkkausalaalta.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tuloksina voidaan pitää sitä, että viittomakielen tulkin ja puhevammaisten tulkin työn yhtäläisyyksinä nähtiin ammattirooli ja etiikka sekä vuorovaikutus tulkkausalan edistäjänä. Viittomakielen tulkin ja puhevammaisten tulkin työn eroavaisuuksina nähtiin koulutustaso ja – sisältö sekä käytetyt tulkkausmenetelmät. Opinnäytetyön tutkimustulosten pohjalta voidaan ajatella, että viittomakielen tulkit hyötyisivät puhevammaisten tulkkauskesästä käytettävistä menetelmistä ja päinvastoin. Tuloksena voidaan pitää myös ehdotusmallia jatko- ja täydennyskoulutuksen kehittämiseksi.</p> <p>Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen tulkkausalan ja tulkin työn muuttuessa. Työ on tärkeä, sillä työ painottuu käsittelemään puhevammaisten tulkkausta, jota on tutkittu vähän. Opinnäytetyöllä on pyritty kehittämään korkeakoulutasoista puhevammaisten tulkin jatko- ja täydennyskoulutusta vastaamaan työelämän tarpeisiin. Opinnäytetyössä on testattu kestävä kehityksen pedagogista mallia, joka on luotu ammattikorkeakoulutasoisen koulutuksen kehittämiseksi.</p>	
Asiasanat puhevammaisten tulkki, tulkkaus, viittomakielen tulkki, kestävä kehitys, koulutus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Marja Eskel	Number of Pages 71 + 6 appendixes
Title Interpreter for the speaking disabled, on the verge of new things Sustainable development showing the way for the further- and updating education of interpreters for the speaking disabled	
Supervisor Liisa Martikainen	
Subscriber University of applied sciences, Eeva Salmi	
Abstract <p>By the ideology of sustainable development, education should be evolved towards insuring the survival of all the good that we can save to the future generations. The Ministry of Education and Culture published in 2006 the national strategy for sustainable development, "Advancing sustainable development in education", with the goal of including the ideology of sustainable development in all education and all curriculums, in all levels of education. Integrating sustainable development as part of education requires changing of your point of view and internalizing from both students and educators.</p> <p>This thesis considers speaking disablement as a phenomenon from a point of view of a trainer for sign language interpreters. The goal was to find out what differences and similarities interpreter for sign language and speaking interpreter have and the needs found from those to plan the further- and updating education of speaking interpreters in Humak university of applied sciences (Humak). The further- and updating educations of speaking interpreters were approached from the point of view of working pedagogic model of sustainable development. The goal was formed to also to offer the client a presentation of the contents of the studies of further- and updating educations in Humak. The client of the thesis was Humak.</p> <p>The thesis was done as a qualitative thesis, and the method was group interviewing. Total of 6 interpreters were interviewed for the thesis, five of whom participated in group interview, and one who answered by electronic questionnaire. Of the interviewed, three were both speaking disabled's and sign language interpreters, one was speaking disabled's interpreter, one was sign language interpreter, and one was manager for both. All the interviewed had years of experience on inter-pretng.</p> <p>The results of this thesis can be considered the concrete suggestion of developing further- and updating education. Also the differences of being interpreter of sign language or speaking disabled were seen as level of education and contents of it, also the methods of interpreting. The similarities for works of sign language interpreter and speaking disabled's interpreter were seen to be professional role and ethics, along with interaction in advancing interpreting. Based on the results of the thesis, it can be seen, that sign language interpreters could benefit from methods used in speaking disabled's interpreting, and vice versa.</p> <p>The topic of the thesis is current with changing of the interpreting field, and the work of individual interpreters. The thesis is important, because it focuses on studying interpreting for speaking disabled, which is studied only a little. Thesis aims developing academic level further- and updating educations of interpreters of speaking disabled for the uses of working life. Thesis has tested the pedagogic model of sustainable development, which is created for developing poly-technic level of education.</p>	
Keywords speech interpreter, speaking disablement, interpreting, sign language interpreter, sustainable development	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Opinnäytetyön aiheen valinta, rajausta ja aiheeseen perehtyminen	4
1.2 Työn tavoite ja tutkimuskysymykset	5
2 TULKKINA PUHEVAMMAISELLE	6
2.1 Puhevammaisuus ilmiönä	7
2.2 Ammattina tulkki	9
2.3 Puhevammaisten tulkin asiakkaat ja kommunikointitavat	12
2.3.1 Puhevammaistutulkin yleisimmät asiakasryhmät	14
2.3.2 Puhevammaisten tulkin viestintätapojen perusteita	15
2.4 Puhevammaisten tulkkauksen palvelu	17
2.5 Viestintäetiikka tulkin ammattiroolin tukena	18
2.6 Vuorovaikutus tulkkauksen edistäjänä	21
2.7 Puhevammaisten tulkkikoulutuksen kehitys ja nykytilanne	22
3 KESTÄVÄ KEHITYS – UUSI SUUNTA JATKO- JA TÄYDENNYSKOULUTUKSELLE	26
3.1 Kestävän kehityksen koulutuksellinen ideologia	26
3.2 Kestävän kehityksen pedagoginen malli	27
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	32
4.1 Tutkimusjoukon kuvaus	32
4.2 Valittu tutkimusmenetelmä ja työn toteutus	33
4.3 Aineiston analysointi	35
5 TULOKSET	37
5.1 Aineiston analysointi	37
5.1.1 Eroavaisuudet	38
5.1.2 Yhtäläisyydet	41
5.2 Millaisia sisältöjä puhevammaisten tulkin jatko- ja täydennyskoulutukseen olisi hyvä kuulua koulutuksen kehittymisen kannalta?	44
5.3 Jatko- ja täydennyskoulutuksen rakentaminen kestävä kehityksen pedagogista mallia seuraten	48
6 POHDINTA	53
6.1 Päätulokset ja niiden tarkastelu	54
6.1.1 Viittomakielen tulkin ja puhevammaisten tulkin työ	55
6.1.2 Kestävän kehityksen ideologia puhevammaisten tulkin jatko- ja täydennyskoulutuksessa	57
6.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja yleistettävyyden	59
6.3 Tutkimusmenetelmän tarkastelu	61
6.4 Johtopäätöksiä ja jatkotutkimusaiheita	63
LÄHTEET	65
LIITTEET	
Liite 1: Ammattieettiset säännöt.	
Liite 2: Puhevammaisten tulkkauksen eettiset periaatteet	
Liite 3: Asioimistulkin ammattisäännöstö	

Liite 4: Haastattelukysymykset

1 JOHDANTO

Koulutuksen tarkoitus on kehittää uudenlaista osaamista ja löytää uudenlaisia toimintamalleja vastaamaan työelämän nopeasti muuttuviin tarpeisiin. Kuluneen vuosikymmenen aikana kestävän kehityksen ideologiasta on tullut keskeinen liiketoimintatekijä ja osa yritysten toiminnan, tuotteiden ja palveluiden laatua. Kestävän kehityksen osaamista tarvitaan työorganisaatioiden kaikilla tasoilla. (Sinkko 2007, 4.)

Tulkkausala on kokenut viimeisen kymmenen vuoden aikana historiansa suurimmat ja nopeimmat muutokset. Tulkin ammatillinen profiili on muuttunut kielten välisestä tulkkauksesta yhä enenevässä määrin kielen sisäiseen tulkkaukseen ja opettajuuteen, missä viittomakielen opetus on muuttunut kommunikatiivien menetelmien opettamiseen.

Ammattikorkeakouluissa annettavan koulutuksen tavoitteena on kouluttaa asiantuntijoita, joilla on kyky kehittää ja uudistaa työelämän käytäntöjä vastaamaan myös tulevaisuuden tarpeita (Rohweder 2006, 2). Korkeakoulun yksi perustettava on taata valmiudet työelämän kehittämiseen (Salmi, Karinen & Martikainen 2009, 32). Tällä hetkellä toteutettavaa korkeakoulutettujen täydennyskoulutusta pidetään vanhentuneena, eivätkä ne vastaa joustavasti uusien nousevien asiantuntijuusalueiden tarpeisiin (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, 23–24).

Näistä toteamuksista on nähtävissä, että koulutuksen haasteet kulkevat käsi kädessä tulkin työn muuttumiseen liittyvien haasteiden kanssa. Tässä opinnäytetyössä pyritään ymmärtämään viittomakielen- ja puhevammaisten tulkin työn eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä viestinnän ammattilaisen näkökulmasta. Opetusministeriö on aktiivisesti kannustanut ammattikorkeakouluja ja yliopistoja integroimaan kestävää kehitystä osaksi niiden tehtäviä ja siten edistämään kansallisen kestävän kehityksen jalkauttamista julkaisemalla vuonna 2006 kestävää kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmenstrategian. Strategia on samalla kansallinen toimeenpanosuunnitelma YK:n kestävää kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmentä (2005–2014) varten. (Rohweder & Virtanen 2008, 2.)

Puhevammaisten tulkin jatko- ja täydennyskoulutuksen kehittämisen malliksi esitän tässä opinnäytetyössä kestäväen kehityksen pedagogisen mallin soveltamista, jonka käsittän tulkkauspalvelulain hengelmukaisena, toimintaa edistäväenä, koulutuksen mallina. Mallissa yhdistyy, opinnäytetyössä haastateltujen ehdotuksiin pohjautuen, tarve kehittää puhevammaisten tulkin jatko- ja täydennyskoulutusta yhdessä koulutuksen järjestäjien, opiskelijoiden ja työelämän edustajien sekä tulkkipalvelua käyttävien kanssa. Olen pyrkinyt ottamaan huomioon kestäväen kehityksen näkökulmasta niitä asioita, joihin nykyinen puhevammaisten erikoisammattitutkinto ei haastateltavien mielestä vastaa, kuten tavoitteeseen ja laajuuteen, jotka olisivat ammattikorkeakoulutasoisia ja erikoistuneet tulkkauskeeseen, tulkin rooliin sekä tulkin käyttämiin tulkkausmenetelmiin.

Koska kestävää kehitystä voidaan nimenomaan edistää koulutuksen, tutkimuksen ja innovoinnin kautta (Melén-Paaso, Haapamäki & Halinen 2006, 12–13; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2006), on kestäväen kehityksen pedagoginen malli opinnäytetyöni jatko- ja täydennyskoulutuksen kehittämisen perustana. Puhevammaisten tulkin jatko- ja täydennyskoulutuksen toteutukselle on luotu ehdotus haastattelusta esiin nousseiden tarpeiden ja kehittämissuotusten pohjalta. Mikäli tämän opinnäytetyön avulla onnistutaan lisäämään myös ammattikuntien välistä yhteistyötä kaikissa niissä tehtävissä, joissa ollaan viittomakielialan ja puhevammaisten tulkkauspalvelujen asialla, on työ itsessään jo merkityksellinen ja työelämälähtöinen.

Tässä tutkimuksessa eli opinnäytetyössä vammaisuus ymmärretään henkilön ja ympäristön suhteena, eräänlaisena esteenä kuten Svensson (2000, 25) on asiasta ajatellut. Hänen mielestään tulkki toimii tämän esteen poistajana. Vamma ei ole ihmisen ominaisuus, vaan henkilön ja ympäristön suhde.

Tulkin perustehtävä ymmärretään tässä työssä sujuvan ja tasavertaisen viestinnän ja vuorovaikutuksen mahdollistajana. Laki määrittelee tulkkauspalveluja:

Viittomakielien ja puhevammaisten tulkkauspalvelut kuuluvat vammaisuuden perusteella myönnettävän tulkkauspalvelulain alaisuuteen. Tulkkauspalvelujen saannin edellytyksenä on, että henkilö kykenee ilmaisemaan omaa tahtoaan tulkkauksen avulla ja hänellä on käytössään jokin toimiva kommunikointikeino. (Tulkkauspalvelulaki 133/2010).

Ojasalo, Moilanen ja Ritalahti (2009, 19) ovat todenneet, että tutkimukselliseen kehittämistyöhön kuuluu yleensä käytännön ongelmien ratkaisua ja uusien ideoiden, käytäntöjen, tuotteiden tai palvelujen tuottamista ja toteuttamista. Kehitystyön tarkoituksena on heidän mukaansa tyypillisesti luonnostella, kehitellä ja ottaa käyttöön ratkaisuja. He korostavatkin, ettei kehittämistyössä vain kuvailla tai selitetä asioita, vaan siinä etsitään niille parempia vaihtoehtoja ja viedään asioita käytännössä eteenpäin. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kehittää viittomakielialan ja puhevamma-alan yhteistyötä sekä puhevammaisten tulkin jatko- ja täydennyskoulutusta. Opinnäytetyön tavoitteena on myös tukea tulkkikouluttajia, tulkkioiskelijoita ja tulkkeja paremmin rakentamaan omaa, elinikäistä oppimisen polkuaan.

Opinnäytetyön kohderyhmään kuuluvat Humanistisen ammattikorkeakoulun tulkkikouluttajat. Tästä syystä opinnäytetyötä tehdessä oletetaan lukijan tietävän tulkin ammattieettinen säännöstö (liite 1,2,3) ja viittomakielen tulkkinä toimimisen ja itse tulkkauksen tarkoitus, kielen sisäisen (puhevammaisten tulkkaus, kirjoitustulkkaus) ja kahden eri kielen (viittomakielen tulkkaus) välisen tulkkauksen eroavaisuudet sekä viittomakielen tulkin asiakasryhmät ja viittomakielisen yhteisön historia.

Puhevammaisten tulkeista käytetään arkikielessä nimitystä puhevammaisten tulkki, puhetulkki tai tulevaisuudessa tulkki AMK. Pulli (2010, 35) on todennut, että puhevammaisten tulkki nimitys tulee olemaan Suomessa pitkään, koska nimike tulee puhevammaisten erikoisammattitutkinnosta. Tässä työssä käytän erikoisammattitutkinnon mukaisesti nimitystä puhevammaisten tulkki.

Opinnäytetyö jakautuu kuuteen lukuun. Ensimmäisessä luvussa esittellään opinnäytetyön lähtökohdat, työn tarkoitus ja tavoite sekä kohderyhmä. Toisessa luvussa perehdytään puhevamma-alaan Suomessa. Esittellään tietoperusta, tulkin ammattirooli, professio, etiikka ja vuorovaikutus. Luvussa kolme perehdytään kestävänsä kehityksen ideologiaan ja sen rooliin jatko- ja täydennyskoulutuksen kehittäjänä. Luvussa neljä kuvataan opinnäytetyön toteutusta ja esitellään käytetty tutkimusmenetelmä. Luvun viisi, toteutuksen ja menetelmän kautta siirtytään tutkimustuloksien käsittelyyn, lukuun kuusi. Viimeinen luku keskittyy opinnäytetyön tulosten pohdintaan ja jatkotutkimusaiheisiin.

1.1 Opinnäytetyön aiheen valinta, rajaus ja aiheeseen perehtyminen

Motiivi tämän opinnäytetyön tekemisille on lähtenyt Humanistisen ammattikorkeakoulun viittomakielen tulkikoulutuksen tarpeesta ymmärtää paremmin puhevammaisuutta ilmiönä, jotta puhevammaisten tulkikoulutusta voitaisiin kehittää korkeakoulutasolla vastaamaan työelämän tarpeisiin.

Ojasalon, Moilasen ja Ritalahden (2009) mukaan, opinnäytetyön tai tutkimuksen alkuvaiheessa on tärkeää oppia tuntemaan kehittämisen kohde perusteellisesti. He toteavat, että kehittämistyössä ponnistellaan usein turhaan, koska ei vauhduta tekemään kunnollista taustatyötä ja tutustuta kehittämisen kohteen historiaan ja nykytilaan riittävän tarkasti. Tutkimuksen olennaisen kysymyksen löytämiseksi on tutustuttava käsitteistöön ja luotava vankka tietoperusta, joka koostuu työelämän ja organisaatioiden tiedosta sekä tutkimus- ja muissa lähteissä julkaistusta tiedosta. Tiedonhankinta on tärkeä, vaikkakin aikaa vievä vaihe, joka kannattaa käydä läpi huolellisesti. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti, 2009, 28–30.)

Opinnäytetyön tekijänä edustan viittomakielistä yhteisöä, äidinkieleltään viittomakielisen tapaan, koska suomalainen viittomakieli on lapsuudestani saakka ollut yksi käyttämästäni kielistä. Ensimmäisen kerran valmistuin viittomakielen tulkin ammattiin vuonna 1988. Olen työskennellyt viittomakielellä ja jatkokoulutautunut eri työtehtävissä opetus-, ohjaus- ja sosiaaalialalla. Olen aloittanut tulkikouluttajana vuonna 1997. Humanistisen ammattikorkeakoulun lehtorina olen työskennellyt vuodesta 2002. Tätä opinnäytetyötä tehdessäni olen huomannut monipuolisen viittomakielialan kokemuksen olevan tärkeä puhevammaisuuden ja puhevammaisten tulkkauksen ymmärryksen perusta.

Puhevammaisuus ja puhevammaisten tulkkaus on ollut minulle vieras aihe ennen opinnäytetyön tekemistä. Tässä opinnäytetyössä on tavoitteena luoda vankka tietoperusta ja tutustua puhevammaisuuteen ja puhevammaisten tulkkaukseen kirjallisuuden sekä omakohtaisten kokemusten kautta. Olen havainnoinut puheterapeuttien työtä puhevammaisten parissa Ruotsissa sekä puhevammaisten tulkkien työtä Suomessa. Olen myös tutustunut puhevammaisiin ja heidän toimintaympäristöönsä ja kerännyt tietoa puhevamma-alasta ymmärryk-

seni tueksi. Aloitin puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinnon suorittamisen ja tavoitteeni on valmistua puhevammaisten tulkiksi vuonna 2016. Edellä kuvatuilla tavoilla olen pyrkinyt tutustumaan käsitteistöön ja käytännön tulkitointiin puhevammaisten erilaisissa tulkkausympäristöissä. Havainnoinnin ja haastattelujen avulla olen pyrkinyt löytämään jatko- ja täydennyskoulutuksen kehittämisen olennaiset kysymykset. Olen lisäksi tutustunut kestävä kehityksen ideologiaan ja yrittänyt omaksua ideologian koulutuksen kehittämisen näkökulmasta.

1.2 Työn tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on auttaa ymmärtämään puhevammaisuutta ilmiönä ja selvittää sitä, eroaako puhevammaisen tulkin työ viittomakielen tulkin työstä ja millä tavoin puhevammaisten jatko- ja täydennyskoulutusta voisi kehittää korkeakouluasteella. Työn kauaskantoisempaan tavoitteena on kehittää viittomakielialan ja puhevamma-alan tulkkikoulutusta. Tutkimus nojaa kirjallisuuteen, jonka perusteella on tarkasteltu tulkkikoulutuksen tarjoamia mahdollisuuksia kehittää puhevammaisten tulkin ammattia, professiota, kestävä kehityksen perspektiivistä. Tutkimuksen myöhemmässä vaiheessa tarkasteluun lisätään empiirinen aineisto ja pohditaan tuloksia tutkimuskysymyksiä mukaan jatko- ja täydennyskoulutuksen kehittämisen näkökulmasta.

Tavoitteena on kerätä, kartoittaa ja ymmärtää syvällisemmin tällä hetkellä vallitsevaa tietoutta puhevammaisuudesta ja puhevammaisten tulkkauksesta, jotta puhevammaisten jatko- ja täydennyskoulutusta voitaisiin kehittää vastaamaan paremmin työelämän tarpeita. Opinnäytetyössä nousevat esiin teemat, joissa käsitellään tulkin ammatillista roolia, tulkkausta vuorovaikutustilanteena ja siihen kuuluvaa etiikkaa sekä tulkkikoulutuksen kehitystä ja kehittämistä kestävä kehityksen näkökulmasta. Lähestyn aiheita seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

- 1) Mitä eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä on puhevammaisten ja viittomakielen tulkin työssä?
- 2) Millaisia sisältöjä puhevammaisten tulkin jatko- ja täydennyskoulutukseen olisi hyvä kuulua koulutuksen kehittämisen kannalta?

2 TULKKINA PUHEVAMMAISELLE

Ennen varsinaisiin tutkimustuloksiin perehtymistä, on syytä tarkastella sitä, millaisten teorioiden varaan tämä opinnäytetyö rakentuu. Luvussa tarkastellaan tulkkia viestinnän ammattilaisena. Tulkkausalalla käytetyt termit ”ammattirooli” ja ”rooli” ja ”ammatti-identiteetti” saavat pohjaa professionäkemyksistä ja -tutkimuksista. Etiikkaa käsitellään viestinnän näkökulmasta ja vuorovaikutuksesta nostetaan esiin tulkkausta edistävät tekijät. Puhevammaisten tulkkauspalvelu on Suomessa lakiin perustuva subjektiivinen oikeus.

Jokaisella on oikeus ilmaista itseään ja olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa, mikä on ilmaistu vuonna 1992 ”Kommunikoinnin perustuslaissa” (Communication Bill of Rights) ja vuonna 2006 YK:n yleissopimuksessa vammaisten henkilöiden oikeuksista. Tulkkauspalvelu perustuu arvoihin, joiden mukaan jokaisella ihmisellä on oikeus kommunikointiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen, vuorovaikutukseen ja osallisuuden kokemiseen. (Saarinen 2011, 5- 9.)

Suomessa Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tuki-toimista eli vammaispalvelulaki ja asetus (380/87) tuli voimaan 3.4.1987. Lain soveltaminen laajentui koskemaan vaikeasti puhevammaisia vuonna 1994. Laki edellyttää, että henkilö kykenee ilmaisemaan omaa tahtoaan tulkkauksen avulla ja hänellä on käytössään jokin toimiva kommunikointikeino. (Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 133/2010; Papunet 2013.)

Erillinen laki tulkkauspalveluista tuli voimaan 1.9.2010 (laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 133/2010). Tulkkauspalvelun järjestämisvastuu on ollut vuodesta 1994 kunnilla, kunnes lain nojalla vastuu tulkkauspalveluiden järjestämisestä siirtyi Kansaneläkelaitokselle (Kela) vuonna 2010. Samalla palvelun järjestämisvastuun siirryttyä Kelalle tuli käyttöön uusi termi, tulkkauspalvelu, aiemmin käytössä olleen ja vakiintuneet tulkkipalvelun rinnalle. (Marku 2010, 18; Saarinen 2011, 6- 9.)

Kelan nykyisten pätevyysvaatimusten mukaan puhevammaisten tulkkina voivat toimia henkilöt, joilla on ammattikorkeakoulututkinto Tulkki AMK, suuntautuminen puhevammaisten tulkkauspalveluun tai puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto tai AAC-koulutus ja vähintään neljän (4) vuoden työkokemus puhevammaisen henkilön tulkkina toimimisesta (Kela 2010, 3).

2.1 Puhevammaisuus ilmiönä

Vammainen ja vammaisuus ovat käsitteinä suhteellisen uusia. Niiden yleinen käyttö on vakiintunut Suomessa vasta 1970-luvulla. Sana vammainen otettiin käyttöön vuoden 1942 Helsingin Sanomien järjestämän kilpailun myötä, jossa etsittiin suomenkielistä vastinetta sanalle ”invalidi”. Kilpailun voitti käsite ”vammainen”, joka yleistyi puhekieleen. (Saloviita, Lehtinen & Pirttimaa 1997, 18.) Määritelmät ovat tärkeitä myös poliittisen kielenkäytön takia. Kielenkäyttömme muodostaa kuvan yhteiskunnallisista vähemmistöistä, kuten vammaisista. (Oliver & Barnes 1998, 14.)

Oliver (1983, 23) toteaa, että yhteiskunnallisesti vammaisuus määritellään yksilöllisen ja sosiaalisen mallin mukaisesti. Yksilöllisessä mallissa vammaisuutta pidetään yksilön ongelmana, jonka seuraukset johtuvat toiminnallisista rajoitteista. Vammaisuutta voidaan pitää poikkeuksena normaaliudesta. Toimenpiteet vammaisten yhteiskunnallisen inklusion saavuttamiseksi kohdistetaan yksilöön. Sosiaalisessa mallissa puolestaan vammaisuus nähdään syntyvän yksilön ja yhteiskunnan yhteensovittamattomista tarpeista. Yksilön rajoitteet eivät ole ongelmien syy vaan yhteiskunnassa vallitseva käytäntö. Vammaisten osallisuus yhteiskuntaan pyritään saavuttamaan yhteiskuntaa muuttavilla toimilla. (Oliver 1996, 32–37.)

Sosiaalisessa mallissa ihminen ei ole vammainen vaan koko yhteiskunta nähdään vammaisena, mikä ei ota huomioon erityislaatuista kansalaisiaan. Näin sopeutuminen vammaisuuteen koskee koko yhteiskuntaa. (Oliver 1983, 23; Heiskanen 1998, 72.) Oliver (1996, 41) on todennut, että vammaisuuden malleilla ei kuitenkaan voida selittää vammaisuutta tyhjentävästi, eikä sosiaalinen malli ole vammaisuuden sosiaalinen teoria. Tässä opinnäytetyössä ymmärrän puhevammaisten tulkkien asiakaskunnan sosiaalisen mallin kautta. Mielestäni

yhteiskunnassa vallalla olevia, osin negatiivisiakin asenteita voi ymmärtää historian kautta.

Suomessa köyhien ja vaivaisten hoito julistettiin kuntien velvollisuudeksi vuonna 1788. Kuurous, sokeus tai muu vammaisuus ei ollut harvinainen ilmiö, mutta se nähtiin lähinnä henkilökohtaisena onnettomuutena, ei niinkään yhteiskunnallisena kysymyksenä. Nykyisen ”vammainen”-termin vastineena käytettiin virallisissa yhteyksissä usein ilmaisuja ”viallinen” tai ”vaivainen”. Lisäksi kuuroihin voitiin viitata termillä ”aistiviallinen”, johon ryhmään kuuluivat myös sokeat. (Harjula 1996, 25–27, 48–49.)

2000-luvun alussa YK:n Vammaisten oikeuksien julistus, joka annettiin 4.5.2007, kiteytti vammaisten aseman keskeisen tavoitteen. Julistuksen mukaan vammaiset on aiemmin nähty hyväntekeväisyyden, lääketieteen ja sosiaalisen suojelun objekteina. Nykyisin heidät nähdään – tai tulisi nähdä – subjekteina, joilla on oikeuksia, mitä he ovat kyvykkäitä ajamaan. He kykenevät tekemään päätöksiä ja olemaan aktiivisia yhteiskunnan jäseniä. Päämääränä on YK:n mukaan vammaisten täysi osallistuminen yhteiskuntaan ja tasa-arvoinen asema. (YK, 2007.)

Puhevammaisuuutta, kuten kuurouttakin, voidaan tarkastella monesta lähtökohdasta. Perinteinen lähestymistapa on ollut lääketieteen näkökulma diagnooseineen (Rajaniemi & Seppälä 2012). Ladonlahti (2004, 34–36) tulkitsee, että lääketieteellisessä näkökulmassa vammaisuus (ja mikä tahansa diagnoosi) nähdään objektiivisena faktana eikä sosiaalisesti määriteltynä konstruktiona. Seppälä (2010, 182–183) toteaa, että lääketieteellisillä diagnooseilla saatetaan selittää ilmiöitä, jotka johtuvat aivan muista asioista. Neurologisten ja fysiologisten syiden lisäksi varhaiset kiintymyssuhteet tai niiden puuttuminen, poikkeavat oppimiskokemukset, kokemukset syrjinnästä ja muut vastaavat sosiaaliset syyt muokkaavat vammaisten henkilöiden persoonallisuutta ja toimintakykyä. Heidän ominaisuuksiaan ja käyttäytymistään selitetään kuitenkin ainoastaan diagnosoidulla vammaisuudella tai sairaudella (ns. diagnostic overshadowing). Vaikka sosiaalisten ja psykologisten tekijöiden vaikutus myönnettäisiin, ovat poikkeavuuden ja patologian oletukset vammaisuutta koskevien lääketieteellisten käsitysten pohjavireenä. (Seppälä 2010, 183–185.)

Puhevammaisuusilmiö voidaan nähdä sosiaalisena ja historiallisesti muuttuvana konstruktiona. Viime vuosina on yleistynyt sosiaalinen näkökulma, jonka mukaan vamman sijaan vammaisen ihmisen elämää rajoittavat pikemminkin riippuvuus toisista ihmisistä, ennakkoluulot ja syrjintä (Seppälä 2010, 181-184). Tässä opinnäytetyössä puhevammaisuusilmiö nähdään juuri sosiaalisena ja historiallisesti muuttuvana konstruktiona. Tämän hetken tavoitteena vammaisliikkeessä on nähdä vammaiset itsenäisinä, omasta elämästään päättävinä kansalaisina. (Rajaniemi & Seppälä 2012, 37 -40; Grue 2011, 535–536.) Esimerkiksi Me Itse ry on vuonna 1999 perustettu kehitysvammaisten oma järjestö, ja sen tavoitteita ovat kehitysvammaisten omien oikeuksien tunnistaminen ja niiden edistäminen. Yhdistyksessä kehitysvammaiset pyrkivät itse vaikuttamaan yhteiskunnallisen tasa-arvon ja hyvän elämän toteutumiseen sekä edistämään myönteistä suhtautumista vammaisuuteen. Me Itse ry:n ohjelmajulistuksessa todetaan seuraavasti:

”Muut ihmiset ovat hoitaneet asioita liian kauan meidän puolestamme. Meidän täytyy oppia itse hoitamaan asioitamme. Me tarvitsemme tukea, mutta emme holhousta. Haluamme vaikuttaa meitä koskeviin suunnitelmiin. Toiveisiimme ja tarpeisiimme tulisi suhtautua vakavasti. Haluamme esteettömän ja turvallisen ympäristön kaikille. Tavoitteemme on: Yhteinen maailma kaikille.” (Me Itse ry, 2012.)

Mielestäni Me Itse ry:n ohjelmajulistus antaa hyvän ja konkreettisen pohjan myös puhevammaisten tulkkeina toimivien ammattiroolin tarkastelulle.

2.2 Ammattina tulkki

Professiokeskeisen tarkastelun lähtökohtana on itse ammatti, sen rakenteet ja ominaisuudet, kehitys ja ammatti edustajien toiminta. Profession tai professionaalisuuden käsite on moniselitteinen. Professionia on perinteisesti tyypitelty niiden autonomian ja tiedollisen erikoistuneisuusasteen kautta (upseeri, pappi, juristi, lääkäri). (Luukkainen 2004, 48–49; Pekkola 2014, 51–55.) Profession tunnusmerkkinä on usein pidetty erityistä ammattieettistä säädöstöä, mahdollisuutta soveltaa työssä vapaata harkintaa ja yleensä oma ehtoista toimintaa tai niiden vaatimaa akateemista, pitkää koulutusta. Profession tunnusmerkkinä on systemaattinen teoreettinen tietoperusta, johon ammatillinen käytäntö nojaa eli

ammatti on tieteellisen tiedon soveltamista käytäntöön, ja ammatin harjoittama toiminta on asiakkaan hyväksi tehtävää. Lisäksi tunnusmerkkejä ovat muun muassa erityisasiantuntemus, eettisten koodien omaksuminen, ammatillinen autonomia, ammatin yhteiskunnallisen arvostuksen parantaminen ja ammattipätevyuden määrittely. (Luukkainen 2004, 50–55.)

Myös asiantuntijuuden käsite liittyy läheisesti professiotarkasteluun. Professionaaliseen koulutukseen liittyy muun muassa reflektion kehittäminen, jatkuva oppiminen tai eettisten ohjeiden korostaminen ammatin professionaalisuudelle. Tätä voidaan muun muassa ajatella siten, että profession edustajilla on hallussaan erityistä ymmärrystä. (Luukkainen 2004, 50–51.) Esimerkiksi lääkäriellä on ymmärrystä ihmisen anatomiasta, juristilla laista tai tulkilla tulkkausprosessista. Mielestäni tulkkausalan kohdalla voitaisiin jatkaa asiantuntijuuden kehittämistä ja tarkastella ammattiroolia professionaalisuuden näkökulmasta. Näkemykseni mukaan tulkkausosalalla puhutaan yleisesti ammattiroolista paneutumatta professionaalisuus näkökulmaan.

Vaihdettaessa näkökulmaa yksi tunnetuin professionaalisuuden määrittely on Etzionin (1969) erottelu professioiden ja semi-professioiden välillä. Hänen mukaansa semiprofessioiden jäsenillä on lyhyempi koulutus ja vähemmän arvovaltaa. Heidän työnsä ei ole yhtä autonomista eikä varsinaisesti uutta tietoa tuottavaa vaan soveltavaa. (Pekkola 2014, 51.55.) Etzionin (1969) mukaan uusia professioiksi pyrkiviä ammatteja, joilta puuttuu yksi tai useampi professionille luettavista ominaisuuksista, tai yksi tai useampi profession vaatimuksista ei täysin täyty, käytetään nimitystä semiprofessio, (Vatanen 1996, 13.) Esimerkiksi Etzionin mukaan sairaalaorganisaatiossa profession muodostavat lääkärit ja semi-profession sairaanhoitajat kun taas koulutuksen alalla peruskoulun opettajan ammatti on semi-professio ja yliopisto-opettajan professio. Semi-professioita ovat esimerkiksi myös sosiaalityöntekijät ja terveydenhoitajat. (Pekkola 2014, 51-55.)

Brante (2010, 97–98) on päivittänyt 2000-luvulla semi-profession ja profession eroja. Hänen mukaansa semi-professiot ovat vähemmän autonomisia ja selkeämmin ohjattuja kuin professiot. Semi-professiot ovat toisin kuin professiot keskiluokkaisia ja naisvaltaisia sekä järjestäytyneitä perinteisiin ammattiliittoihin.

Koulutuksen osalta ne poikkeavat professionista siinä, että niiden koulutus on monialaista. (Pekkola 2014, 51-55.)

Lähdin selvittämään puhevammaisten tulkkien profession kehitystä ja sen vaiheita verraten sitä viittomakielen tulkin profession kehittymiseen. Tuula Vatanen (1996, 87) on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan viittomakielen tulkkauksen kehittymistä ammatiksi. Vatasen mukaan viittomakielen tulkkien ammatillistumisessa on nähtävissä kolme eri ajanjaksoa: itseoppineiden tulkkien aika, sivutoimisten asioimistulkkien aika ja kokopäivästen tulkkikeskus- ja freelance-tulkkien aika.

2000 -luvulla viittomakielen tulkkiksi on ollut mahdollista valmistua vain ammattikorkeakoulutuksen kautta. Viimeaikaiset tulkkaukspalvelua koskevat lakisäädökset ovat tuoneet mukanaan toisenlaisen tavan tulkkaukspalvelujen tuottamiseen ja toteuttamiseen. Mielestäni viittomakielen tulkkien ammatillistumisessa on siirrytty Vatasen (1996, 87) esittämistä ajanjaksoista neljanteen vaiheeseen: korkeakoulutettujen tulkkien yrittäjyysperusteiseen aikaan.

Vatasen (1996), Branten (2010) ja Pekkolan (2014) semi-profession määritelmiin ja muodostumisvaiheisiin nojautuen totean, että mielestäni viittomakielen tulkin ammattikunta on kuitenkin edelleen semi-professio. Ammatin autonomian ja tutkimuksen lisääntymisen myötä oletan, että viittomakielen tulkin ammatti on siirtymässä semi-profession vaiheesta kohti professiota. Alan korkea-asteen tutkimus on vielä tällä hetkellä vähäistä, mutta tulkkauksen tutkimus mahdollistaa teoreettisen viitekehyksen ja käytännön tulkin työn näkökulmien yhdistämisen ja sitä kautta professioaseman saavuttamisen tulevaisuudessa.

Puhevammaisten tulkkien profession kehitys on viittomakielen tulkkien profesiokehitykseen nähden nuorta. Ensimmäinen puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto alkoi vuonna 2001 (Saarinen 2009, 73-76). Lakisäädökset ovat vauhdittaneet puhevammaisten tulkkien koulutuksen nopeaa kehittymistä vuonna 2001 alkaneesta erikoisammattitutkinnosta kohti vuonna 2012 alkanutta ammattikorkeakoulututkintoa. Ensimmäiset puhevammaisten tulkkaukseen suuntautuneet ammattikorkeakoulutasoiset tutkinnot suorittaneet puhevam-

maisten tulkit (Tulkki AMK) valmistuvat vuonna 2015 (Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2012).

Profession asemassa oleville ammattiryhmille omat koulutusstandardit ja ammatin harjoittaminen ovat usein virallisesti luvanvaraista. Toimintaoikeuksia ja pääsyä ammattiryhmän jäseneksi valvoo erityinen lautakunta, jonka jäsenet ovat kyseisen profession edustajia, ja suurin osa omaa työtä koskevaa lainsäädäntöä on jäsenten itsensä luomaa. (Cavén 1999, 135.) Profession määrittelyyn liittyvä koulutusvaatimus täyttyy puhevammaisten erikoisammattitutkinnon suorittaneiden osalta osittain, sillä tutkinto perustuu vuonna 2010 hyväksytyihin tutkinnon perusteisiin, joiden aikaansaamisen perusteluna oli halu yhtenäistää aikaisemmin epäyhtenäinen koulutus. Puhevammaisten tulkeilla on myös ammattisäännöstö (liite 2,3). Säännöstö perustuu asioimistulkkien ammattisäännöstyöhön. Säännöstössä tulkilla tarkoitetaan koulutettua ja/tai kokenutta ammattilaista ja tulkkauksen asiantuntijaa, joka on tulkkauksessa täysin puolueeton ja riippumaton. Melko tuoreen tutkinnon kautta on haluttu yhtenäistää koulutusvaatimuksia ja saada sille virallinen asema. (Suomen Puhevammaisten Tulkit ry 2015.)

Vaikka ammatillinen säännöstö on olemassa, ei puhevammaisten tulkin kohdalla kuitenkaan voida puhua professiosta. Mielestäni kehittyäkseen ja saadakseen vankemman yhteiskunnallisen aseman tulevaisuudessa olisi puhevammaisten tulkin ammattiroolin, profession, kehityttävä tutkimuksellisempaan otteeseen. Näin saadaan aikaan muutoksia koulutuksessa ja puhevammaisten tulkin työn ja ammattiroolin arvostus nousee yhteiskunnassa.

2.3 Puhevammaisen tulkin asiakkaat ja kommunikointitavat

Puhevammaisella henkilöllä tarkoitetaan kuulevaa, vuorovaikutukseen kykenevää henkilöitä, joka ei arkitoiminnassaan tule toimeen puhutulla kielellä (Pulli 2010, 35). Tutkimusten mukaan 0,3-0,5 prosentilla kuulevista henkilöistä on jokin viestintään liittyvä vaikeus eli puhevamma ja heistä noin puolet voivat olla mahdollisia puhevammaisten tulkkipalvelun käyttäjiä (Anja Saarinen 2009, 23).

Usein puhevammaan liittyy myös lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksia. Puhevamman taustalla on yleensä jokin neurologinen vamma tai muu sairaus. Se voi olla synnynnäinen tai myöhemmällä iällä saatu, kuten seurausta dementoivasta sairaudesta tai vaikkapa aivoverenvuodosta tai -infarktista. Puhuminen tai puheen ymmärtäminen voi olla puutteellista tai puuttua kokonaan joko väliaikaisesti tai pysyvästi. Puhevamma ei ole yksi samalla tavalla kaikilla havaittava vamma vaan yleisnimike suurelle joukolle erilaisia kommunikointiin liittyviä erityispiirteitä. Puhevamman syyt voivat olla hyvin erilaisia ja myös sen ilmeneminen vaihtelee paljon. Puhevamma voi liittyä esimerkiksi CP-vammaan tai muihin kehitysvammaan. Joskus puhevammaisen puhe voi palautua, ja sen palautumista voidaan tukea kuntoutuksella. (Papunet, 2013.)

Esimerkkinä viittomakielen tulkin työn ja koulutuksen kehittämistarpeesta puhevammaisten menetelmien suuntaan toimii Martikaisen ja Rainòn hankkeen tulokset. Hankkeen lopputulokset ovat hyvin samansuuntaisia tämän opinnäytetyön tutkimustulosten kanssa, joita tarkastellaan luvussa 5.

Martikainen ja Rainò kuvaavat Kelan & Humanistisen ammattikorkeakoulun vuosina 2011–2013 toteutetussa tutkimushankkeessa Sisäkorvaistutetta käyttävien lasten ja nuorten kuntoutus- ja tulkkauspalvelujen toteutuminen ja tarve tulevaisuudessa saatuja tuloksia seuraavasti: ” Perinteinen viittomakielen tulkin toimenkuva koulu- ja opiskelutulkkausessa on muuttumassa sisäkorvaistutetta käyttävän asiakasryhmän kohdalla: tulkkina tai avustajana toimiva henkilö ei niinkään enää käytä asiakkaansa kanssa viittomakieltä vaan puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä, kuten viitottua puhetta tai tukiviittomia.” (Martikainen & Rainò 2014, 28.)

Hankkeen yhtenä päätavoitteena oli selvittää, millaisia tulkkauspalveluja kohde-ryhmän, sisäkorvaistutelasten ja nuorten, oletetaan tulevaisuudessa tarvitsevan (Martikainen & Rainò 2014, 15). Lisäksi Humanistisella ammattikorkeakoululla oli tulkkipäätöksen järjestäjänä tarvetta selvittää, missä laajuudessa tulkkauspalveluja kyseisessä asiakasryhmässä käytetään, ja miten tulkkipäätöstä tulisi kehittää niin, että myös sisäkorvaistutteen saaneet henkilöt voisivat saada tarpeidensa mukaista laadukasta tulkkauspalvelua tulevaisuudessa (Martikainen & Rainò 2014, 3).

Tulkkausalan ammattilaiselta, samoin kuin koulutukseltakin, uuden asiakasryhmän huomioiminen taas edellyttää sitä, että niin alalle koulutettavat kuin alalla jo työskentelevät hallitsevat tarvittavat menetelmät. Tällöin tulkit pystyisivät toimimaan tulkkausprosessissa niin, että sisäkorvaistutetta käyttävän asiakkaan aktiivinen osallisuus kokonaisviestintätilanteessa taataan vuorovaikutuksen moniulotteisuutta ja yhteisöllistä luonnetta unohtamatta. (Martikainen & Rainò 2014, 45.)

2.3.1 Puhevammaisten tulkin yleisimmät asiakasryhmät

Puhetta tukevaa ja korvaavaa kommunikointia käyttävät henkilöt voidaan jakaa kolmeen eri ryhmään: ilmaisu-, tukikieliryhmään ja korvaavan kielen ryhmään. Kaikkia ryhmiä yhdistää se, että henkilöt eivät joko ole omaksuneet puhekykyä tavallisessa iässä tai he ovat menettäneet kyvyn myöhemmin. Eri ryhmien taidot puheen ymmärtämisessä sekä mahdollisuuksissa oppia puhumaan tulevaisuudessa vaihtelee. (Von Tetzchner & Martinsen 2010, 80.)

Ilmaisukieliryhmään kuuluvat sellaiset henkilöt, joiden ei odoteta tulevaisuudessa pystyvän ilmaisemaan itseään puheella vaan heille jokin puhetta korvaava kommunikointimenetelmä on todennäköisesti pysyvä kommunikointikeino. Syitä puheen puuttumiseen voivat olla esimerkiksi motoriset häiriöt, jotka vaikeuttava puhelinten käyttöä. Tyypillisimpiä tämän ryhmän edustajia ovat esimerkiksi CP-vammaiset. Ilmaisukieliryhmään kuuluvilla on usein hyvä puheen ymmärrys, mutta tuottamiseen vaaditaan apukeinoja, esimerkiksi graafisia merkkijärjestelmiä. (Von Tetzchner & Martinsen 2010, 80.)

Tukikieliryhmä voidaan jakaa kahteen alaryhmään. Niistä ensimmäiseen, kehitykselliseen ryhmään, kuuluvat sellaiset henkilöt, joiden puheen kehitys on viivästynyt, mutta joiden odotetaan oppivan puhumaan. He käyttävät jotakin puhetta tukevaa kommunikointikeinoa puheensa tukena, ja tavoitteena on luopua tukevasta kommunikointikeinosta myöhemmin. Yleisesti tähän ryhmään kuuluvat muun muassa lapset, joilla on kehityksellinen dysfasia eli kielellinen erityisvaikeus sekä lapset, joilla on Downin oireyhtymä. Näillä henkilöillä voi olla myös

puheen ymmärtämiseen liittyviä haasteita. (Von Tetzchner & Martinsen 2010, 81.)

Kolmas pääryhmä, **korvaavan kielen ryhmä**, koostuu henkilöistä, jotka käyttävät pysyvästi jotakin puhetta korvaavaa kommunikointimenetelmää. Myös heidän kanssaan kommunikoidessa tulisi yleensä käyttää korvaavaa keinoa. Korvaavan kielen ryhmään kuuluu esimerkiksi autistisia ja syvästi kehitysvammaisia henkilöitä sekä lisäksi henkilöitä, joilla on auditiivinen agnosia, toiselta nimeltä ”kielikuurous” eli vaikeus ymmärtää ääniä kielellisesti. Ryhmään kuuluvat eivät tyypillisesti käytä puhetta juuri lainkaan ja puhetta korvaavasta kommunikointikeinosta pyritään luomaan mahdollisimman toimiva, äidinkielen kaltainen kieli, näille henkilöille sekä ympäristö, jossa tämän kielen käyttö onnistuu. (Von Tetzchner & Martinsen 2010, 82–83.)

2.3.2 Puhevammaisten tulkin viestintätapojen perusteita

Avusteinen kommunikointi pitää sisällään monia viestintämenetelmiä. Graafisilla merkeillä kommunikoivalle rakennetaan yksilöllinen kuvakommunikaatio-
taulu, jota päivitetään jatkuvasti käyttäjän tarpeiden mukaan. Kommunikaatio-
tauluja on hyvä olla erilaisia eri tilanteisiin. Laajojen kuvakansioiden käytössä on tärkeää vuorovaikutuskumppanin antama malli kuvien käytöstä. Molemmat kommunikoivat siis samalla tavalla kuvia osoittaen. (Huuhtanen 2011, 50–52.)

Suomessa ehkä yleisimmin käytetty kuvapankki on PCS-kuvat. Ne ovat yksinkertaisia värillisiä tai mustavalkoisia piirroskuvia. Toinen tunnettu kuvakansiomalli ovat piktogrammit. Piktogrammit ovat mustavalkoisia symbolimaisia, selkeitä kuvia. Piktogrammien kehittäjän Subhas Maharajin mukaan suurin osa ihmisistä ymmärtää lähes kaikki symbolit ilman opettelua. (Huuhtanen 2011, 59–61.) Erilaisia maksullisia ja ilmaisia kuvapankkeja on listattu esimerkiksi Papunetin sivuille (Papunet 2013). Kuvakansioita monimutkaisempi kommunikoinnin tapa on bliss-kieli. Bliss-kielessä sanat korvataan symboleilla, jotka muodostuvat muutamasta geometrisestä kuviosta. (Huuhtanen 2011, 73.)

Esineillä kommunikointi on hyvin konkreettista ja tilannesidonnaista. Lasin antaminen tarkoittaa janoa ja juotavan pyytämistä, ja ulos mentäessä puhevam-

maiselle henkilölle annetaan esimerkiksi lapanen tai kenkä. Esineiden avulla voidaan myös auttaa jäsentämään, vaikkapa iltatoimien kulkua laittamalla loke-
rikkoon järjestykseen kulho, pyyhe, hammasharja ja pyjaman hiha. (Papunet
2013.)

Kommunikointilaitteet ovat joko puhelaitteita, joihin voidaan ennakkoon nauhoit-
taa puhetta, tai laitteita, joihin näppäimistön avulla kirjoitetaan viesti, jonka pu-
hesyntetisaattori puhuu ääneen. Puhelaitteeseen voi laitteen muistikapasiteetis-
ta riippuen tallentaa vain yhden tai jopa satoja viestejä, joita voidaan toistaa na-
pinpainalluksella. (Huuhtanen, Ohtonen, Roisko & Ylätupa 2013, 85–87.) Tieto-
koneen kommunikointi- ja puhesynteesiohjelman avulla puhevammaisen henki-
lön on mahdollista tuottaa esimerkiksi symboliviestejä, jotka voidaan lukea pu-
hesynteesillä ääneen tai esimerkiksi puhelimesta keskusteltaessa. Ohjelmassa
kuvat näkyvät selkeästi ja niiden käyttöä voidaan ohjalla esimerkiksi hiirellä,
katseohjauksella tai sormella. (Mt., 87.)

Ei-avusteisessa kommunikoinnissa ja viestinnässä kielelliset merkit tuote-
taan ilman apuvälineitä. Ei-avusteisia kommunikointikeinoja ovat tukiviittomat
sekä esimerkiksi esineen osoittaminen ja myöntävän tai kieltävän vastauksen
ilmaiseminen silmän liikkeillä. Suomessa yleisin puhetta korvaavan tai tukevan
viestinnän muoto on tukiviittomien käyttö. Tukiviittomista on aikaisemmin käytet-
ty nimityksiä puhetta vahvistavat viittomat, selkoviittomat ja/tai avainviittomat.
(Huuhtanen 2011, 27–30.)

Tukiviittomia käytettäessä puhuja viittoo puheen olennaisimmat asiat. Tukiviit-
tomia käytetään yhtä aikaa puheen kanssa. Voidaan esimerkiksi kysyä "Haluat-
ko maitoa vai vettä?" ja viittoa maidon kohdalla maidon viittoma ja veden koh-
dalla veden viittoma. Viittomat voivat olla joko henkilöiden itsensä keksimiä tai
kunkin maan omasta viittomakielestä lainattuja. Tukiviittomia käyttävä henkilö
hidastaa ja yksinkertaistaa puhettaan automaattisesti tullen siten helpommin
ymmärretyksi. Erityisen hyviä kokemuksia tukiviittomien käytöstä on todettu las-
ten ja eri-ikäisten kehitysvammaisten henkilöiden kanssa kommunikoidessa,
kenellä on kielellinen erityisvaikeus. (Huuhtanen 2011, 27–30; Launonen 2011,
37.)

Viitottua puhetta käyttävät sellaiset henkilöt, jotka hallitsevat puhutun kielen hyvin, esimerkiksi kuuroutuneet. Viitottu puhe on kommunikointimenetelmä, jossa puhutaan puhutun kielen sanajärjestyksen mukaisesti ja samaa aikaa puheen kanssa tuotetaan viittomia. Viitottu puhe eroaa tukiviittomista siten, että viitotussa puheessa pyritään viittomaan lähes kaikki mitä puhutaan kun taas tukiviittomia käytettäessä viitotaan vain oleelliset viittomat. Viitottu puhe toimii hyvin huulilta lukemien tukena. (Huuhtanen 2011, 47; Lauren 2011, 7.)

Sormiaakkosviestintää käytetään huulilta lukemisen tukimenetelmänä. Tässä menetelmässä jokaisen sanan alkukirjain näytetään viittomakielen sormiaakkoilla. Mikäli kyseessä on sana, joka on hankala lukea huulilta, esimerkiksi erityisen pitkä sana, sormitetaan se kokonaan. Sormiaakkosviestinnän pääasiallisia käyttäjiä ovat huonokuuloiset ja aikuisena kuuroutuneet henkilöt. (Huuhtanen 2011, 47.)

2.4 Puhevammaisten tulkkaukspalvelu

Suomessa vammaispalvelujen järjestämisen perustana on toiminut palvelupainotteinen malli, jonka perustana on palvelujen universaalisuus. Hyvinvointivaltiossa palvelujen on nähty kuuluvan kaikille. Mallissa valtiolle maksettavat verot ovat rahoituksen perusta. Mallin tarkoituksena on turvata vammaisen henkilön osallistuminen yhteiskunnan toimintaan erilaisten tukitoimien avulla. (Kumpuvuori 2004, 15.) Syrjäntäkieltoa painottava malli puolestaan painottaa syrjintää estävää lainsäädäntöä. Mallin mukaan koulutusta ja työllistymistä koskevan lainsäädännön on oltava sillä tavoin esteetön, ettei tukitoimia tarvita. Esimerkiksi Iso-Britanniassa ja Pohjois-Irlannissa voimassa oleva The Disability Discrimination Act (1995) on esimerkki syrjäntäkieltoa painottavasta mallista. (Kumpuvuori 2004, 16.) USA:ssa vastaava laki on tullut voimaan vuonna 1990, Australiassa vuonna 1992 ja Norjassa vuonna 2009 (Grue 2009, 306).

Puhevammaisten tulkkaukspalveluissa puhutaan suorasta ja ohjaavasta tulkkaukspalvelusta. Suora tulkkaukspalvelu tarkoittaa toimimista välittömissä viestintätilanteissa. Tällaisia suoran tulkkaukspalvelun tilanteita ovat esimerkiksi kaupassa, pankissa, virastoissa ja lääkärissä asioiminen, kokouksiin ja muihin ryh-

mätapaamisiin osallistuminen, ystävien ja sukulaisten tapaaminen sekä tekstien kirjoittaminen ja hakulomakkeiden täyttäminen. (Papunet 2013.)

Ohjaava tulkkauspalvelu tarkoittaa sitä, että puhevammaisen henkilön viestintätapoja tunteva asiantuntija opastaa puhevammaisen yksilöllisen kommunikoinnin hyvin tuntevaa työntekijää tai työntekijäryhmää puhevammaisen kuulluksi tulemiseen liittyvissä kysymyksissä. Tällaisia ohjaavaan tulkkauspalveluun liittyviä kysymyksiä ovat muun muassa ohjaus kommunikaatiomenetelmissä, kieliympäristön toimivuudessa ja tulkkipalvelun eettisissä periaatteissa. (Stakes 2000, 195–196.)

Tulkkauspalvelujen siirryttyä Kelalle vuonna 2010 on ensimmäistä kertaa ollut saatavilla täsmällistä tietoa asiakasryhmistä, joille tulkkauspalvelupäätöksiä on myönnetty. Kelan tilastojen mukaan vuonna 2011 puhevammaisille myönnettyjä tulkkauspalvelupäätöksiä oli 1 198, kuulovammaisille myönnettyjä päätöksiä 3 377 ja kuulo- ja näkövammaisille 298 kappaletta. (L. Martikainen, henkilökohtainen tiedonanto 3.5.2012.) Vuoden 2015 alussa puhevammaisille myönnettyjä tulkkipalvelupäätöksiä oli 1 651, kuulovammaisille 3 563, kuulonäkövammaisille 325 eli yhteensä 5 539 kappaletta. (R. Pösö, henkilökohtainen tiedonanto 17.2.2015). Vuosina 2011-2014 myönnettyjen tulkkauspalvelupäätösten määrä on kasvanut eniten puhevammaisten asiakasryhmässä.

Kansaneläkelaitoksen (Kela) alaisuudessa toimii Vammaisten tulkkauspalvelukeskus (Vatu). Vatu päättää muun muassa lääkärin lausunnon, muun asiantuntijan lausunnon tai suosituksen pohjalta sekä tulkkauspalvelulain pohjalta tulkkauspalveluiden myöntämisestä (Kela, 2012).

2.5 Viestintäetiikka tulkin ammattiroolin tukena

Eettiset näkökulmat nousevat esiin, kun ihmisten käyttäytymisellä on merkittävä vaikutus toisiin ihmisiin, käyttäytyminen on tietoista ja sillä on tavoite, ja kun käyttäytymistä voidaan arvioida oikean ja väärän normien mukaan. (Johannesen, Valde & Whedbee 2008,1.) Etiikka tarjoaakin mahdollisuuden tehdä päätelmiä ja arvioita ihmisten tarkoituksellisesta toiminnasta (Neher & Sandin 2007,6). Toiminnan eettisyyttä voidaan arvioida henkilön moraalisen ja eettisen

vahvuuden ja muista henkilöistä erottavien ominaisuuksien, velvollisuuksien seurauksien ja vuorovaikutussuhteiden näkökulmasta. Tällöin jokainen näkökulma tarjoaa omanlaisensa lähtökohdan tilanteiden tarkasteluun. Arvioita tehtäessä tulisi ottaa huomioon aina tapauskohtaiset faktatiedot sekä tilanteessa vaikuttavat ja ihmisten olennaiset arvot ja ratkaisut, joita tilanteessa päätetään noudattaa. (Neher & Sandin 2007, 133–134.) Myös yhteiskunnallisella tasolla voidaan tarkastella eettisten lähtökohtien kautta minkälaisia arvoja ja moraalisuutta pidetään tavoiteltavana tai hyväksyttävänä (Northouse 2012, 68).

Organisaatioissa voidaan muodostaa kirjalliset eettiset ohjeet, joilla varmistetaan yhteisymmärrys hyväksyttävästä toiminnasta ja ammatillisesta käyttäytymisestä. Erilaisilla ammattiryhmillä, kuten esimerkiksi (viittomakielen- ja puhevammaisten tulkeilla) lääkäreillä ja lakimiehillä, on toimintaa määrittelemässä ohjeet, jotka tukevat ammattiroolin, profession, kannalta keskeisinä pidettyjä arvoja. (Arnett, Harden-Fritz & Bell 2009, 50–51; Neher & Sandin 2007, 137.)

Suomessa viittomakielen tulkkien ammattieettisen säännösten uusiminen alan nopeiden ja suurten muutosten keskellä on puhuttanut jo muutamien vuosien ajan. 2010-luvulla muun muassa Kalela ja Silberstein ovat rohkaisseet keskusteluun ammattisäännösten ajankohtaisuudesta, tulkin roolista, työn etiikasta ja vallankäytöstä sekä yleisemmin ammatin toimintakulttuurista. (Kalela 2010, 7; Silberstein 2011, 54.)

Tulkin eettisen ajattelutavan muuttumista ovat tutkineet Pollard ja Dean (2006). Tutkimuksessa he päätyvät johtopäätökseen, että toimittuaan jonkin aikaa tulkin ammatissa, tulkin suhtautuminen eettisiin sääntöihin muuttuu. Tulkit alkavat suhtautua eettisiin sääntöihin lähinnä suuntaa antavina, eikä ehdottomina sääntöinä, kuten velvollisuuseettinen toiminta edellyttäisi. Seurauseettinen toiminta edellyttää sen tunnustamista, että jokaisen tulkkaustilanteen vaatimukset ovat erilaisia riippuen kontekstista, eikä yhtä oikeaa ratkaisua näin ollen ole. (Pollard & Dean 2006, 123–124.) Pollard ja Dean (2006) ovat sitä mieltä, että perinteinen velvollisuuseettinen suhtautuminen tulkkaukseen on sekä epäkäytännöllistä että harkitsematonta. Se ei edistä olosuhteiden mukaista joustavaa eettistä päätöksentekoprosessia, jossa tulkki kykenee valitsemaan toimintansa pohjaten laajaan vaihtoehtojen skaalaan. (Pollard & Dean 2006, 158.)

Cromnow (2012, 1, 40–43) vertasi yhtätoista ruotsalaista ja yhtätoista suomalaista puhevammaisten tulkkina toimivaa henkilöä neljässä eettisesti haasteellisessa tulkkaustilanteessa. Tutkimuksen kyselyyn vastanneista, kolmessa tapauksessa neljästä, puhevammaisten tulkit eivät noudattaneet tarkasti tulkkien eettistä ohjeistusta. Ruotsalaisten ja suomalaisten puhevammaisten tulkkien toiminnassa eettisesti haastavissa tilanteissa ei ollut merkittävää eroa. Tulkit olivat eettisesti vaativissa tilanteissa enemmän omalla persoonallaan mukana kuin mitä eettiset ohjeet sallisivat. Cromnow (2012, 43) toteaa, että puhevammaisten tulkkien ammattiroolista tarvitaan keskustelua.

Viestintäetiikka liittyy vahvasti etiikkaan ja moraaliin, jotka tarkastelevat laajempina käsitteinä periaatteita oikeasta ja väärästä ja sitä, miten ihmisten tulisi näiden periaatteiden mukaan käyttäytyä (Northouse 2010, 378). Tässä opinnäytetyössä soveltuvin on mielestäni viestintäetiikka -käsite, joka voidaan määritellä yhtenäisyyden, eheyden ja kokonaisuuden käsitteillä, sillä ne kuvastavat yksilön johdonmukaisuutta, suoraselkäisyyttä ja vakaata sitoutumista periaatteisiinsa (Neher & Sandin 2007, 6-7). Viestintäetiikan lähtökohtana on ajatus erilaisista arvoista, joita ihmisillä on, ja joita he viestinnällään ja toiminnallaan vuorovaikutuksessa pyrkivät suojelemaan ja edistämään. Arvot ovat aina sidottuja yhteiskunnalliseen ajankohtaan, ja keskeistä on huomioida, että on olemassa useita arvoja, jotka kilpailevat keskenään. (Arnett ym. 2009, 2-4, 21.) Arvot ohjaavat ihmisten toimintaa, ja ne toimivat kriteeristönä, jonka pohjalta tehdään valintoja ja päätöksiä niin viestiessä kuin vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa (Johannesen ym. 2008, 1).

Erilaiset viestintä- ja vuorovaikutustilanteet nähdään viestintäetiikan lähtökohtana, joissa yksilö joutuu valitsemaan erilaisten viestintätapojen ja vuorovaikutuskäyttäytymisen välillä kuhunkin tilanteeseen soveltuvan toimintatavan (Arnett ym. 2009, 62). Näkökulman mukaan kaikkiin tilanteisiin ei voida valmiiksi määrittää sääntöjä, jolloin konteksti määrittelee sen, millaista on eettinen toiminta kussakin tilanteessa (Neher & Sandin 2007, 46–48).

Olen pyrkinyt tuomaan puhevammaisuuden monitahoisuutta, tulkkipalvelun asiakkaiden varsin erilaisia viestintämenetelmiä ja henkilöiden vammautumisen

erilaisuutta esille. Viestintäetiikan tutkimus painottaa näkemystä erilaisuuden ja erilaisten näkemysten ymmärtämisen ja toisilta ihmisiltä oppimisen tärkeyttä. Tulkin työ on ymmärtää ja tulkita oman ymmärryksensä kautta jatkuvasti ajatusten ja erilaisten viestintä- ja vuorovaikutustapojen monimuotoisuutta sekä pystyä mahdollistamaan viestintätilanne kaikille osapuolille mahdollisimman tasavertaisesti.

2.6 Vuorovaikutus tulkkauksen edistäjänä

Ihmisen kommunikaatiolla on aina sosiaalisissa tilanteissa jokin vuorovaikutuksellinen merkitys ja tavoite. Viestintä toimii perustana ihmisen vuorovaikutukselle ja sosiaaliset taidot luovat edellytyksiä ihmisten väliseen rakentavaan vuorovaikutukseen. (Kauppila 2011, 19–20, 25–36.)

Vuorovaikutustaitojen valmiuksia pidetään usein itsestään selvinä ja ajatellaan, että ne opitaan luontaisesti, vaikka näin ei kuitenkaan ole (Gerlander & Takala 2000, 173; Sorjonen, Peräkylä & Eskola 2001, 8-9; Kauppila 2011, 13). Lääkäreiden työssä vuorovaikutusta on tutkittu paljonkin. Tutkimushavainnot osoittavat, että vuorovaikutus lääkärin ja potilaan välillä syntyy yhteistyönä. Molempien osapuolten sanallinen ja ei-sanallinen viestintä vaikuttavat toisen osapuolen tapaan kuunnella ja keskustella, jolloin viestintä on kaksisuuntaista. Lääkärikoulutuksessa vuorovaikutusopinnot etenevät asteittain arkipäiväisistä kohtaamisista vaikeiden diagnoosien kertomiseen ja niistä keskustelemiseen. Lääkäriopiskelija harjoittelee ja etsii itselleen ominaisia tapoja kohdata erilaisia ja eri-ikäisiä ihmisiä. (Pyörälä & Lindblom-Ylänne 2005, 607- 612.) Tulkkien vuorovaikutustaidoista ja niiden kehittymisestä ei ole juurikaan tutkimuksia, mutta esimerkkejä vuorovaikutusopinnoista ja näiden taitojen merkityksen korostumisesta on mielestäni sovellettavissa lääkärikoulutuksesta.

Kauppila (2011, 22–23) on luokitellut vuorovaikutustaitoja neljään kehittämisen osa-alueeseen, jotka ovat merkittäviä muun muassa työelämässä. Ensimmäisinä vuorovaikutustaitoina ovat kommunikoinnin eli viestintätaitojen kehittäminen. Niitä pidetään ihmisen vuorovaikutustaidoista yhä tärkeämpinä, sillä monet ongelmat johtuvat kommunikaatio-ongelmista. Ihmisten oppiessa ilmaisemaan paremmin itseään välttyttäisiin muun muassa monilta väärinkäsityksiltä.

Toinen kehittämisen kohde on sosiaalisen kyvykkyyden kehittäminen, johon kuuluvat esimerkiksi neuvottelu-, keskustelu- ja esiintymistaidot, kyky tulla toisten ihmisten kanssa toimeen sekä toimia ryhmissä (tiimityötaidot). Ulospäin suuntautuneet yksilöt eli ekstrovertit saavat jo syntymälahjana etumatkaa näissä taidoissa verrattuna introverteihin. Molemmissa ryhmissä kehittyminen on mahdollista, sillä sosiaalisten taitojen katsotaan pääasiassa olevan opittuja taitoja. (Kauppila 2011, 22–24.)

Kauppila esittää, että kolmantena vuorovaikutustaitojen alueena on sosiaalisen havaitsemisen ja herkkyyden kehittäminen, mikä tarkoittaa toisen ihmisen tilanteen tai aseman havaintoa sosiaalisessa kentässä. Sosiaalisella herkkyydellä tarkoitetaan taitoa saada tietoa toisesta ihmisestä sosiaalisessa tilanteessa sanattoman viestinnän tasolla. (Kauppila 2011, 23.)

Viimeinen kehittämisen kohde on empatian kehittäminen, joka on toisen ymmärtämistä ja kykyä osallistua tunnetasolla toisen tilanteeseen. Empatian taidot ovat tärkeitä ihmissuhdetyössä. (Kauppila 2011, 24.) Vuorovaikutustaidot on nähtävä luonnollisena osana ihmissuhdeammattia. Kun työ tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa, vuorovaikutus muodostaa sen viitekehyksen, jonka puitteissa ammattilainen käyttää alansa substanssitietoa ja tästä viitekehystä riippuu myös työn tulos (Gerlander & Takala 2000, 173.)

2.7 Puhevammaisten tulkkikoulutuksen kehitys ja nykytilanne

Puhevammaisten ensimmäistä tulkkikoulutusta edelsi puhetta tukevien ja korvaavien kommunikaatiomenetelmien, AAC-menetelmien, työntekijäkoulutus. AAC-työntekijän nimikkeen perusteena on ollut se, että korvaavista kommunikaatiomenetelmistä käytetään Suomessa kansainvälistä lyhennettä AAC. (Stakes 2000, 198.) Lyhenne AAC tulee englanninkielisistä sanoista ”augmentative and alternative communication”, joka tarkoittaa puhetta tukevaa ja korvaavaa kommunikointia. Ruotsinkielisissä yhteyksissä käytössä on lyhenne AKK, joka tulee sanoista ”alternativ och kompletterande kommunikation”. (Papunet 2013.)

AAC -työntekijän koulutuksen tavoitteena oli saada valmiudet puhevammaisten henkilöiden kommunikaation avustamiseen. Koulutus oli laajuudeltaan 17,5 opintoviikkoa. (Saarinen 2009, 76.) Puhevammaisten tulkkikoulutusta pohtinut työryhmä totesi, että sopivan tehtävä- ja ammattinimikkeen löytäminen on vaikeaa. Tuolloin todettiin, ettei tulkki-nimike ollut asianmukainen, koska palveluun sisältyi tulkkauksen ohella tulkintaa sekä kommunikaation avustamista ja tukemista. (Stakes 2000, 197.)

Opetushallitus asetti työryhmän laatimaan Puhevammaisten tulkkipalvelun erikoisammattitutkinnon tutkintovaatimuksia. Ensimmäisiä tutkinnon perusteita suunniteltaessa työryhmän ajatuksena oli, että kaikkien puhevammaisten henkilöiden kommunikointia tuetaan. (Saarinen 2009, 75.) Opetushallitus hyväksyi tutkinnon perusteet 1.2.2001. Ensimmäinen valtakunnallinen tutkintotoimikunta nimettiin Opetushallituksen toimesta kesäkuussa vuonna 2001. Tutkintotoimikunnan tehtävänä on muun muassa valvoa erikoisammattitutkinnon suorittamista ja myöntää tutkintotodistukset. (Saarinen 2009, 75.)

Ensimmäinen puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkintoon valmistava koulutus alkoi Kuopiossa vuonna 2001. Saarisen (2009, 75) mukaan koulutus edellytti opetukselta kokonaan uudenlaisia pedagogisia ratkaisuja. Tuolloin, vuonna 2001, ammattinimike oli puhevammaisten tulkkipalvelun työntekijä. Samana vuonna AAC-työntekijän koulutus laajeni 40 opintoviikon laajuiseksi erikoisammattitutkintoon valmistavaksi koulutukseksi. Koulutuksen pääsyvaatimuksena on sosiaali- ja terveydenhuoltoalan tai muun soveltuvan alan peruskoulutus, täydentävät ja syventävät opinnot sekä riittävä työkokemus. (Saarinen 2009, 74–75.)

Nykyisin tutkinto on nimeltään Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto ja siitä valmistuu puhevammaisten tulkkeja. Ensimmäisistä näytöistä saatujen kokemusten jälkeen Opetushallitus asetti toimikunnan uudistamaan tutkintovaatimuksia. (Saarinen 2009, 37.) Tutkintojen perusteita tarkastellaan vastuullisen tutkintotoimikunnan työnä jatkuvasti. Lainsäädännön muutokset, tutkintorakenteen uudistamistarpeet tai työelämän muutostarpeet voivat laukaista tutkintojen perusteiden päivittämisen. (Näyttötutkinto-opas 2012.) Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinnon perusteita on uusittu vuonna 2006 ja nykyisin voimassa

olevat tutkinnon perusteet ovat vuodelta 2011. (Saarinen 2009, 75; Opetushallitus 2011, 5-6.)

Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) mukaan koulutuksenjärjestäjä on tutkintotoimikunnan kanssa sovittavalla tavalla velvollinen järjestämään mahdollisuuksia suorittaa näyttötutkintoja myös ilman niihin valmistavaa koulutusta. Näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta voi järjestää koulutuksenjärjestäjä tai muu organisaatio. Kaikissa tapauksissa tutkinnon suorittajille tulee tarjota mahdollisuudet suorittaa näyttötutkinto. (Opetushallitus 2012.) Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinnon näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta on järjestetty useissa eri sosiaali- ja terveystieteiden oppilaitoksissa vuodesta 2001 lähtien (Saarinen 2009, 7.)

Näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa noudatetaan henkilökohtaistamisen periaatetta. Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä päättää koulutuksen järjestäjä tutkintojen perusteiden mukaisesti. (Henkilökohtaistamismääräys 2006, 4-5; Näyttötutkinto-opas 2012, 34.) Erikoisammattitutkinnoissa on osoitettava vaativimpien työtehtävien hallinta ja ammattitaitovaatimusten taso on sellainen, että peruskoulutuksen tai sitä vastaavien tietojen ja taitojen lisäksi täydentävien ja syventävien opintojen sekä noin viiden vuoden työkokemuksen tuoman osaamisen myötä pystyy todennäköisesti suoriutumaan tutkinnosta. Laajuutta ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa ei määritellä opintoviikkoina. (Näyttötutkinto-opas 2012, 18.)

Diakonia ammattikorkeakoulun viittomakielen tulkin koulutusohjelmasta on voinut vuodesta 2011 lähtien suuntautua kielensisäiseen tulkkaukseen, jolloin tulkataan puhetta korvaavien tai tukevien kommunikaatiomenetelmien avulla. Puhevammaisten tulkeista ei ole vielä koottu vastaavaa rekisteriä kuin viittomakielen ja puhutun kielen välillä tulkkaavista tai kuurosokeiden tulkeista. Puhevammaisen tulkki voi olla erikoisammattitutkinnon suorittanut tai aiemmin AAC-täydennyskoulutuksen käynyt. (Suomen puhevammaisten tulkit ry 2013; Salmi & Martikainen 2011, 7.)

Tämän opinnäytetyön palauttamisen aikaan on tehty päätös viittomakielen tulkkien tulkirekisteristä luopumisesta sen perinteisessä muodossa. Oppilaitokset

tulevat jatkossa ilmoittamaan valmistuneiden tulkkien nimet suoraan Kelaan. (E. Salmi, henkilökohtainen tiedonanto 21.3.2015.)

Ruotsissa puhevammaisten tulkkauspalvelu ei ole lakisääteistä, kuten Suomessa (Saarinen 2009, 25). Ruotsissa puhevammaisten tulkkeina on aiemmin pääsääntöisesti toimineet puhe- tai toimintaterapeutit. Ruotsissa puhevammaisten tulkikoulutus on uutta ja ensimmäiset kaksitoista puhevammaisten tulkkia valmistui vuonna 2011. (Cromnow 2012, 5.)

3 KESTÄVÄ KEHITYS – UUSI SUUNTA JATKO- JA TÄYDENNYSKOULUTUKSELLE

Tässä luvussa tuon esille kestävän kehityksen taustaa ja ideologiaa koulutuksen kehittämisen näkökulmasta. Kuvaan kestävän kehityksen näkökulmasta puhevammaisten tulkkien jatko- ja täydennyskoulutuksen kehittämistä sekä taustoitan kestävän kehityksen pedagogista mallia ja sen sovellettavuutta jatko- ja täydennyskoulutuksen ja laadun kehittäjänä.

3.1 Kestävän kehityksen koulutuksellinen ideologia

YK on julistanut vuosikymmenen 2005–2014 kestävästä kehityksestä edistävän koulutuksen vuosikymmeneksi, minkä tavoitteena on saada sisällytettyä kestävän kehityksen periaatteet opetussuunnitelmiin kaikissa oppilaitoksissa. Kestävästä kehityksestä voidaan nimenomaan edistää koulutuksen, tutkimuksen ja innovoinnin kautta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2006.)

Willamon (2007, 79) mukaan kyse on kokonaisvaltaisen ajattelun tavoista, missä tavoitteena on tuottaa ajattelua, jota ei voi paketoita laatikoiden tapaan. Hän toteaa, että kokonaisvaltainen ajattelu on kuin hämähäkin verkko, jossa korostuvat yhteyksien verkosto ja joustavuus. Kestävän kehityksen mukaisessa ajattelussa on välttämätöntä ottaa huomioon asioiden väliset vuorovaikutussuhteet, niiden moninaiset verkostot ja hierarkioista riippumattomat tekijät.

Osaajilta odotetaan työelämässä luovuutta ja innovatiivisuutta, teknologista osaamista, vastuullisen liiketoiminnan periaatteiden ja monikulttuurisuuden hallintaa sekä palvelu- ja liiketoimintaosaamista. Kestävä kehitys nähdään tulevaisuudessa menestyvän toiminnan perustaksi. (Rohweder & Virtanen 2008, 32.) Työelämän muuttuviin olosuhteisiin vastaaminen vaatii uudenlaista erilaisten asiantuntijuuksien yhdistämistä, joka tukee yhteisöllistä tiedonluontia ja kollektiivisen asiantuntijuuden syntymistä (Bereiter & Scardamalia 2003, 102-107; Hakkarainen & Paavola 2008). Koulutukselta ja koulutuksenjärjestäjältä vaaditaan verkostoitumista, elinikäiseen oppimiseen sitoutumista sekä kestävän kehityk-

sen mahdollisuuksien hyödyntämistä. Kestävä kehitys nähdään toiminta- ja ajattelutapana. (Rohweder & Virtanen 2008, 32.)

Kestävän kehityksen pedagoginen malli edistää edellä mainittujen osaamistarpeiden kehittämistä sekä uudenlaista ajattelutavan muutosta. Koulutuksen kehittämiseksi kestävä kehitys edistävää koulutus edellyttää irtaantumista perinteisistä tieteenalarajoista. Koulutuksen tulisi oivaltaa eri alojen tietojen ja taitojen merkitys paitsi oman alan kehittämistehtävissä, myös muiden alojen työtehtävissä ja työelämän käytäntöjen kehittämisessä siten, että voidaan saavuttaa ekologisesti, sosiaalisesti, taloudellisesti ja kulttuurisesti tasapainoinen kehitys ja kestävä tulevaisuus. (Rohweder, Virtanen & Sinkko 2008, 109.)

Humanistinen ammattikorkeakoulu on uudenlaisen haasteen edessä pyrkiesään vastaamaan puhevammaisten tulkkien jatko- ja täydennyskoulutuksen tarpeeseen. Kestävän kehityksen pedagoginen malli antaa mielestäni toiminta- ja ajattelutavan, kuinka puhevammaisten tulkkien jatko- ja täydennyskoulutusta voisi kehittää vastaamaan työelämän tarpeita korkeakoulutasolla. Mallin mukaan uudenlaisen koulutuksen kehittäminen vaatii koulutuksen suunnittelijoilta, kouluttajilta ja koulutukselta uudenlaista suhtautumista opetettavaan aiheeseen ja opetustyöhön (Rohweder ym. 2008, 11).

3.2 Kestävän kehityksen pedagoginen malli

Kestävän kehityksen pedagogista mallia on alettu kehittää vuonna 2006 tehdyn ammattikorkeakoulun opettajille suunnatun kyselytutkimuksen pohjalta. Tutkimuksessa ammattikorkeakoulun opettajista noin puolet koki tarvitsevansa lisää tietoa kestävästä kehityksestä ja sen integroimisesta opetukseen. Vastanneista etenkin humanistisen ja kasvatustieteen sekä kulttuurialan opettajat olivat sitä mieltä, että heidän alallaan tietoa kestävästä kehityksestä ei ole riittävästi saatavilla. (Virtanen, Rohweder & Sinkko 2008, 4.)

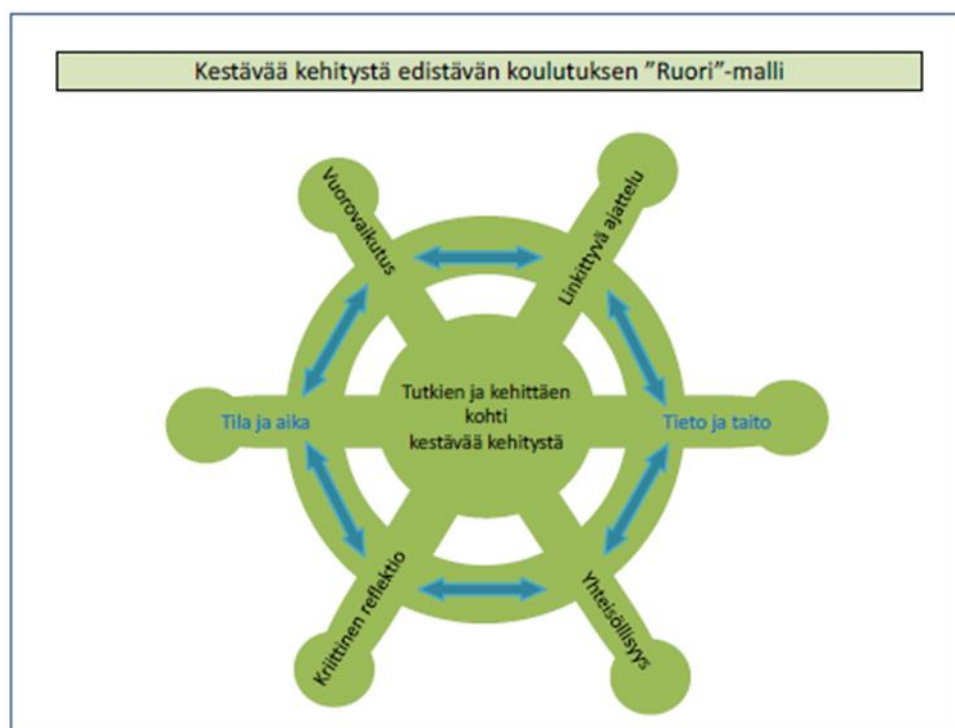
Mallia kutsutaan Ruori-malliksi, joka pohjautuu tutkivaan ja kehittävään oppimiseen. Kestävän kehityksen pedagogisen mallin päämääränä on asiantuntijuuden ja työelämän käytäntöjen kehittäminen. Ammattikorkeakoulujen kolmen tehtävän yhdistämisen; aluekehitystyö ja työelämän kehittäminen nivoutuvat

luontevasti opiskelijoiden oppimiseen ja korkeakoulun tutkimus- ja kehitystoimintaan. (Rohweder ym. 2008, 4, 99; Rohweder 2006, 76.)

Opiskelu voidaan nähdä innovaatioyhteisönä, jossa opiskelijat, työelämän edustajat, tutkijat ja kehittäjät rakentavat yhdessä raja-aitoja rikkoen uudenlaisia tuotteita ja toimintamalleja – samalla jatkuvasti toinen toisiltaan oppien. (Rainio 2013, 54–55.) Perinteisen opetussisältölähtöisen opetussuunnitelmatyöskenteilyn lisäksi kehitetään opetusmenetelmiä, jotka kytketään osaksi opetuksen kehittämistä ja samalla rikotaan perinteinen yritys-oppilaitos, opettaja-oppilas, oppilas-työntekijä, yrittäjä-työntekijä–raja-aitoja. (Rainio 2013, 4.) Kestävä kehitys pitäisi sisäistää niin, ettei sitä pidetä muista toiminnoista poikkeavana tapana toimia ja ajatella. Kestävästä kehityksestä tulisi syntyä osa arkea ja arjen ajattelua. (Rohweder ym. 2008, 32.)

Pedagogisessa mallissa (kuvio 1) kestävän kehityksen mukaiseen oppimiseen sovelletaan kuutta erilaista näkökulmaa eli ruoria, jotka ovat tieto ja taito, linkittyvä ajattelu, kriittinen reflektio, vuorovaikutus, yhteisöllisyys sekä tila ja aika. Pedagogisen mallin mukaan kestävää kehitystä tulee tarkastella vuorovaikutteisesti, yhteisöllisesti, kriittisesti ja kokonaisvaltaisesti huomioiden ammattialakohdattaiset tiedolliset ja taidolliset osaamisvaatimukset ja asioiden väliset yhteydet erilaisissa ajallisissa ja tilallisissa konteksteissa. (Rohweder ym. 2008, 98–100.)

KUVIO 1. Kestävää kehitystä edistävän koulutuksen Ruori-malli

Yllä olevan kuvion ruoreista **tila ja aika** muodostavat kontekstin, jossa koulutus ja muut toiminnot tapahtuvat. Mallin ajallinen ulottuvuus liittyy tulevaan ja menneeseen. Tulevaisuusajattelu suuntautuu mahdollisten, toivottavien ja todennäköisten tulevaisuuksien pohdintaan, mutta historian ymmärtäminen on myös tärkeää. Kulttuuri nähdään vahvana ajan ja tilan kertojana. (Rohweder & Virtanen 2008, 111–112; Rohweder & Virtanen 2009, 14.) Tilan uudenlaisina oppimisympäristöinä voisivat toimia myös eri ammattiryhmien perinteiset työympäristöt, työpaikkojen tiimityöskentelytilat, asiakkaiden kokoontumispaikat tai opintojen aikana uudentyypisesti luodut oppimisympäristöt. Verkostoissa toimimalla opitaan myös kyseenalaistamaan omia käsityksiä ja tunnistetaan samassa ryhmässä toimivien erilaisia näkemyksiä. (Rohweder & Virtanen 2008, 61.)

Kriittinen reflektio yhdistää mallissa arvopohdinnan ja kriittisen suhtautumisen nykyisiin käytäntöihin. Asenteet heijastavat yksilön arvostuksia ja muuttuvat hitaasti, koska ne ovat melko pysyviä ja sisäistettyjä ajattelumalleja. Tavoitteena on tuottaa uudenlaisia ajattelun taitoja ja edelleen saada aikaan muutosta kestävä kehitystä edistävien toimintatapojen suuntaan. Itsestään selvät toiminnot saavat uudenlaisia merkityksiä, kun rutiinitehtäviin yhdistetään teoreettista pohdintaa. Tavoitteena on myös kestävä kehityksen periaatteiden omaksuminen,

mikä merkitsee usein juuri tällaista kriittisen reflektion kautta syntynyttä muutosta ajattelutavoissa, arvomaailmassa ja edelleen käytännöissä. (Rohweder & Virtanen 2008, 110-112.) Kestävän kehityksen tavoitteena on lisätä opiskelijoiden ymmärrystä aihepiirin moniulotteisuudesta ja herättää opiskelijoita miettimään käsiteltyjä teemoja sekä kannustaa heitä kriittisesti punnitsemaan erilaisia vaihtoehtoja oman tulevan ammattialansa näkökulmasta (Rohweder & Virtanen 2008, 51).

Kestävän kehityksen pedagogisessa mallissa **yhteisöllisyys** ja siihen liittyvä avoin oppimisympäristöajattelu ovat erityisen tärkeitä. Yhteisöllinen oppiminen on tunnustettu yhä enemmän tehokkaaksi lähestymistavaksi oppimiseen. (Sahlberg & Sharan 2002, 10; Kotila 2003, 13.) Uudenlainen lähestymistapa vaatii kouluttajilta myös omien taitojen ja tietojen päivittämistä kestävän kehityksen huomioonottamiseksi oman ammattialansa opetuksessa (Rohweder & Virtanen 2008, 137.) Yhteisöllistä oppimista ei tapahdu ilman yksilöiden omakoh- taista asioiden ymmärtämistä (Rohweder & Virtanen 2008, 113). Ammattikor- keakoulun kontekstissa tämä tarkoittaisi avoimissa oppimisympäristöissä tapah- tuvaa yhdessä oppimista, jossa opettajat sekä opiskelijat jakavat ja tuottavat laaja-alaista asiantuntijuutta työelämän asiantuntijoiden kanssa (Rohweder & Virtanen 2008, 114).

Neljäntenä ruorina mallissa ovat **tiedon ja taidon** osa-alueet, joiden yhdistämi- sellä tavoitellaan taitoja, joita osaamisyhteiskunnassa tarvitaan. Tärkeää on teo- reettisen tiedon soveltamistaito käytännön ongelmatilanteisiin. Kestävän kehi- tyksen pedagogisessa mallissa koulutuksen tulisi olla ennakoitavuuden lisäksi myös tulevaisuuteen suuntautuvaa. (Rohweder & Virtanen 2008, 105.) Tiedot, taidot ja motivaatio kytkeytyvät toinen toisiinsa muodostaen yksilön osaamis- kvalifikaatiota (Viitala 2005, 115).

Viidentenä ruorina on **linkittyvä ajattelu**, mikä on monialaisuuden ja kokonais- valtaisuuden lähtökohta. (Rohweder & Virtanen 2008, 108.) Teorian soveltami- nen vaatii taitoa, jolla tieto voidaan kytkeä muuttuviin yhteiskunnallisiin olosuh- teisiin ja työelämän käytäntöihin. Käytännössä kestävän kehityksen edistäminen toteutuu parhaiten monialaisissa tiimeissä, joissa jokaisella on rooli tietojensa ja

taitojensa pohjalta siten, että kehittämishankkeessa otetaan huomioon kaikki kestäväen kehityksen ulottuvuudet. (Rohweder & Virtanen 2008, 105–108.)

Viimeisenä eli kuudentena ruorina on **vuorovaikutus**. Ruori-mallissa vuorovaikutus nähdään tärkeänä motivoivana tekijänä, joka edistää opiskelijoita omaksumaan koulutuksen tarjoamia tietoja ja taitoja. Pelkät tiedot ja taidot ja positiivinen asenne eivät riitä, vaan tarvitaan aktiivista toimintaa ja osallistumista tavoitteen saavuttamiseksi. (Rohweder & Virtanen 2008, 112.) Vuorovaikutuksessa tarvitaan erilaisia keinoja ja välineitä. Tällaisia ovat esimerkiksi avoin keskustelu, tasa-arvoisuus, kuullaan ja tullaan kuulluksi ja läsnäolevuus (Rohweder & Virtanen 2008, 111–113). Paloniemen ja Koskisen mukaan (2005, 29) prosessin onnistuessa koetaan voimaantumisen ja valtautumisen tunteita, joiden tuloksena yksilö uskaltaa luottaa entistä enemmän omiin kykyihinsä ja saa mahdollisuuden ja vallan toimia aktiivisesti prosessissa.

Tässä opinnäytetyössä luvussa 5.3 sovellan ja konkretisoin pedagogista mallia puhevammaisten tulkkien jatko- ja täydennyskoulutuksen kehittämiseksi Humanistisessa ammattikorkeakoulussa.

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

4.1 Tutkimusjoukon kuvaus

Hirsjärven ja Hurmeen (2010, 35) mukaan haastattelu on sopiva menetelmä muun muassa silloin, kun halutaan saada tietoa vähän tutkitusta ja kartoittamattomasta alueesta. Haastateltavat valikoidaan yleensä sillä perusteella, että he edustavat jotain ryhmää (Hirsjärvi & Hurme 2010, 83). Haastateltavien ihmisten joukon pitäisi pääsääntöisesti olla suhteellisen homogeeninen ryhmä. Tämä josenkin takia, että kaikki ymmärtävät esitetyt kysymykset ja käytettävät käsitteet, jolloin keskustelulle annetaan mahdollisuus. (Eskola & Suoranta 2000, 96.) Tässä opinnäytetyössä haastateltavat olivat kokeneita tulkkeja ja jakoivat samoja mielenkiinnonkohteita, joita ovat tulkkkaus sekä tulkkkausalan kehittäminen.

Tässä opinnäytetyössä ryhmähaastatteluun osallistui kuusi henkilöä. Tutkimuksen teemahaastattelujen kohdejoukko valittiin tarkoituksenmukaisesti, eikä puhtaasti satunnaisotoksen menetelmää käyttäen, jotta tulokset olisivat mahdollisimman luotettavia, alansa kokeneimpien asiantuntijoiden näkemyksiä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 160). Kaikki haastateltavat olivat työskennelleet tulkkeina vähintään kymmenen vuotta. Haastateltavat toimivat niin tulkkeina (viittomakielen tulkkkaus, puhevammaisten tulkkkaus) kuin opettajinakin (viittomakieli, tukiviittomat, puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiomenetelmät ja kommunikoinnissa tukeminen). Kahdella haastateltavalla on koulutus pohjaa ja kokemusta molemmista asiakasryhmistä, kolmannella puhevammaisten ja neljännellä viittomakielen tulkkauksesta, viides haastateltavista toimi esimiehenä sekä puhevammaisten että viittomakielen tulkeille ja joutui päivittäin pohtimaan tulkkauksiin liittyviä kysymyksiä. Muutama haastateltavista on toiminut myös näyttötutkintojen arvioijana. Myös kuudes haastateltavista on puhevammaisten sekä viittomakielen tulkki että ollut puhevammaisten erikoisammattitutkintoon valmistavan koulutuksen toteutuksen suunnittelussa mukana.

4.2 Valittu tutkimusmenetelmä ja työn toteutus

Tämä opinnäytetyö on tutkimusongelman monitahoisuuden ja tavoitteiden vuoksi soveltava tapaustutkimus. Tyypillistä tapaustutkimukselle on käsitellä yhtä tai montaa tapausta, jolloin saadaan tarkka päätelmä jostakin ilmiöstä samalla tunnistaen monia muuttujia ja monimutkaisia yhteyksiä. Yksittäistapauksia pyritään tutkimaan niiden luonnollisessa ympäristössään kuvailemalla syvästi tutkittavaa ilmiötä. Kuvailevat menetelmät eivät välttämättä pyri selittämään ilmiöiden välisiä yhteyksiä tai tekemään ennusteita vaan tavoitteena on tutkimuskohteen ominaispiirteiden systemaattinen, tarkka ja totuudenmukainen kuvailu. (Hirsjärvi ym. 2007, 130–135.) Tapaustutkimukselle on tyypillistä, että tapauksen tutkimiseen käytetään useita erilaisia tiedonhankintamenetelmiä, jotta kohteesta saadaan perusteellinen ja kokonaisvaltainen kuva (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 38).

Tapaustutkimusten aineiston keräämisessä teemahaastattelu on monesti ensisijaisesti käytetty keino (Eriksson & Kovalainen 2008, 125). Haastattelua on käytetty erityisesti silloin, kun on haluttu korostaa haastateltavien roolia ja mahdollistaa vapaamuotoinen, heitä koskevien asioiden, esilletuonti. Teemahaastattelu on erinomainen keino tutkimuksen tekemiseen silloin, kun tutkijan on etukäteen vaikea tietää vastausten suuntaa tai sisältöjä. (Hirsjärvi ym. 2007, 200.) Teemahaastattelu sijoittuu avoimen haastattelun ja strukturoidun haastattelun välille, joten siitä käytetään nimitystä puolistrukturoitu haastattelu (Hirsjärvi & Hurme 2011, 48). Rakenteeltaan puolistrukturoitu haastattelu on kiinteämpi kuin avoin haastattelu, jossa haastattelun teemat tai aihepiirit ovat laajempia, mutta taas vapaampi kuin strukturoitu haastattelu, jossa pyritään vertailemaan haastateltavien vastauksia keskenään (Eriksson & Kovalainen 2008, 81).

Puolistrukturoidun teemahaastattelun teemojen ja haastattelukysymysten suunnittelu ennakkoon on erittäin tärkeää, vaikka niitä onkin mahdollisuus täydentää haastattelutilanteessa (Eriksson & Kovalainen 2008, 82). Oikein suunnitelluilla kysymyksillä saadaan relevantti tieto haastateltavilta ja heidän vastauksiaan on helpompi analysoida. Lisäksi onnistunut kysymysten suunnittelu lisää tutkimuksen tulosten luotettavuutta. Kysymysten tulee olla tarpeeksi tarkkoja, jotta haastateltava antaa luotettavan vastauksen haluttuun teemaan, mutta taas liian tar-

kat kysymykset vievät teemahaastattelun liikkumavaran ja sitovat tulokset kaapeaan segmenttiin. (Hirsjärvi ym. 2007 201). Teemat, jotka haastattelussa nostetaan esiin, ovat suunniteltu valmiiksi tutkimuksen tarpeiden pohjalta (Malhotra & Birks 2006, 180). Etukäteen oletettavissa olevat vastausvaihtoehdot tai liian ahdas rajausta vastaukselle eivät kahlitse aineistoa, kun taas ennalta päätetyt teemat pitävät huolen, että kerätty aineisto edistää tutkimusongelmaan vastaamista (Koskinen, Alasuutari & Peltonen 2005, 109). Teemahaastattelun huonoina puolina voidaan pitää mahdollisia häiriötä haastattelutilanteessa, virheitä haastattelun suunnittelussa tai väärää tulkintoja tulosten pohjalta (Hirsjärvi ym. 2007, 201).

Haastattelija kuljettaa teemahaastattelua varmistaen, että jokainen teema tulee käsitellyksi haastattelun aikana (Hirsjärvi ym. 2007, 199). Haastattelija voi siis reagoida saamiinsa vastauksiin muunnellen kysymyksiä, vaihdellen kysymysten järjestystä tai esittäen tarkentavia lisäkysymyksiä (Malhotra & Birks 2006, 342). Teemahaastattelu on aktiivista kommunikointia ja keskustelua haastateltavien kanssa ja näin ollen se mahdollistaa sellaisten asioiden kysymisen, mihin ei osattu varautua etukäteen, tai mitä ei ollut suunniteltu valmiiksi. Aineistoa on siis mahdollista syventää ja laajentaa haastattelun aikana täydentävillä kysymyksillä. (Koskinen ym. 2005 108.) Tässä opinnäytetyössä käytetyn puolistrukturoidun teemahaastattelun pääteemat ovat olleet viittomakielen- ja puhevammaisten tulkin työn yhtäläisyydet ja eroavaisuudet, menetelmä- ja tulkkausosaaminen sekä jatko- ja täydennyskoulutuksen kehittäminen. Haastateltaville esitetyt kysymykset on eritelty liitteessä 4.

Opinnäytetyön edetessä ensimmäiseksi tutkimuskysymykseksi muodostui kysymys, jolla pyrin saamaan tietoa puhevammaisten ja viittomakielen tulkkien työn eroavaisuuksista ja yhtäläisyyksistä. Toinen tutkimuskysymys muodostui ensimmäiseen kysymykseen pohjautuen, ja se käsittelee puhevammaisten tulkikoulutuksen järjestämistä ammattikorkeakoulun jatko- ja täydennyskoulutuksena. Opinnäytetyön tarkoituksiksi alkoi muotoutua jatko- ja täydennyskoulutuksen kehittäminen.

Kuten Eskola ja Suoranta (2000, 98) suosittelevat, on haastateltavilta pyydetty suostumus, jonka antamalla he sitoutuvat muun muassa pitämään vaihtolovel-

vollisuuden tutkimuksenteon aikana ja sen jälkeenkin. Lisäksi heidän mielestään haastattelu on, myöhempää analysointia varten, hyvä nauhoittaa tai ottaa muutoin talteen. Toteutin fokusryhmähaastattelun 5.12.2012 neljän tunnin mittaisessa ryhmätilaisuudessa. Haastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista. Ennen haastattelua lähetin haastateltaville kysymysrunгон (liite 4) etukäteen tutustuttavaksi. Haastattelutilaisuuden aluksi kertosin ryhmähaastattelun tavoitteen ja tarkoituksen sekä kertosin pääpiirteittäin haastattelukysymykset. Ennen ryhmähaastattelutilannetta haastateltavat antoivat suullisen suostumuksensa haastateltavaksi. Haastattelutilanteessa pyrin varmistamaan, että jokaisella oli puheenvuoro. Aloituserjestyistä pyrin siirtämään jokaisen kysymyksen kohdalla eteenpäin niin, että jokainen sai vuorollaan aloittaa vastauskierroksen. Haastattelun äänitin Scopia-videolaitteilla myöhempää analysointia varten sekä videoin haastattelun varmuuden vuoksi normaalilla videokameralla.

4.3 Aineiston analysointi

Laadullisella tutkimusmenetelmällä toteutetuissa tutkimuksissa analysoitava aineisto on aina muutettava tekstimuotoon (Vilka 2009,115). Ensimmäinen vaihe haastattelun jälkeen on puheen kirjoittaminen tekstiksi eli litterointi (Eskola & Vastamäki 2001, 40). Litteroitu tutkimusaineisto helpottaa aineiston analysointia eli aineiston järjestelmällistä läpi käymistä ja ryhmittelyä (Vilka 2009, 115). Tunnisteellisuuteen liittyy keskeisesti mahdollisten tunnisteiden poistaminen tai muuttaminen eli anonymisointi (Kuula 2011, 200). Tähän perustuen muutin litterointivaiheessa kaikkien haastateltavien nimet sekä heidän mainitsemat nimet ja paikkakunnat niin, että litterointi noudattaisi eettisiä periaatteita ja haastateltavien anonymiteettia.

Teemahaastatteluaineistoa on useimmiten analysoitu teemoittamalla tai tyypittelemällä. Tämä tarkoittaa sitä, että aineistoa voi alkaa analysoida järjestelmällä aineistoa teemojen mukaisesti tai muodostamalla aineisto tyypikuvausten mukaan uuteen järjestykseen. (Eskola & Vastamäki 2001, 41–42.) Järjestin aineiston uudelleen litteroinnin jälkeen teemoittain niin, että jokaisen teeman alla oli kaikkien haastateltavien vastaukset kyseiseen teemaan. Tämän jälkeen aineistoa oli helppo analysoida järjestelmällisesti teemoittain. Analysoinnin aikana

sidoin aineistosta esiin nousevia tulkintoja teoriapohjaan sekä aikaisempiin tutkimuksiin.

Teemoittelulla tarkoitetaan myös analyysivaiheessa tarkasteltavia aineistosta esiin nousevia piirteitä, jotka ovat yhteisiä usealle haastateltavalle. Tällä tarkoitetaan sitä, että on erittäin harvinaista, että kaksi haastateltavaa ilmaisisi saman asian täysin samoin sanoin, mutta tutkija tulkitsee ne kuitenkin kuuluviksi samaan luokkaan. Aineistosta tulee tavallisesti esille lukuisia muitakin teemoja kuin pelkästään tutkimuksen keskeiset teemat. Uusilla teemoilla on usein vahva yhteys keskeisiin teemoihin, ja näin monesti uudet teemat nousevat keskeisiä teemoja mielenkiintoisemmiksi. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 173.)

Analysoin tulokset Tuomen ja Sarajärven (2009, 91–96, 103–113) peräänkuultamaa aineistolähtöistä sisällönanalyysimenetelmää soveltaen. Kuuntelin ensin haastattelumateriaalin, perehdyin sisältöön ja purin haastattelun äänitallenteesta sanasta sanaan. Tämän jälkeen luin kirjoittamani ja etsin vastauksia tutkimuskysymyksiin. Yksinkertaistin ilmaisut, listasin ja etsin niistä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Lopuksi yhdistelin ilmauksia ja luokittelin aihepiirin mukaan. Tutkimuskysymysten avulla hahmottuneet teemat käsittelevät viittomakielen ja puhevammaisten tulkin työn yhtäläisyyksiä, eroavaisuuksia ja esille nousseita tulkkauksien tulkeille asettamia haasteita ja haastateltavien esiin tuomia tarpeita jatko- ja täydennyskoulutuksen kehittämiseksi työelämän näkökulmasta.

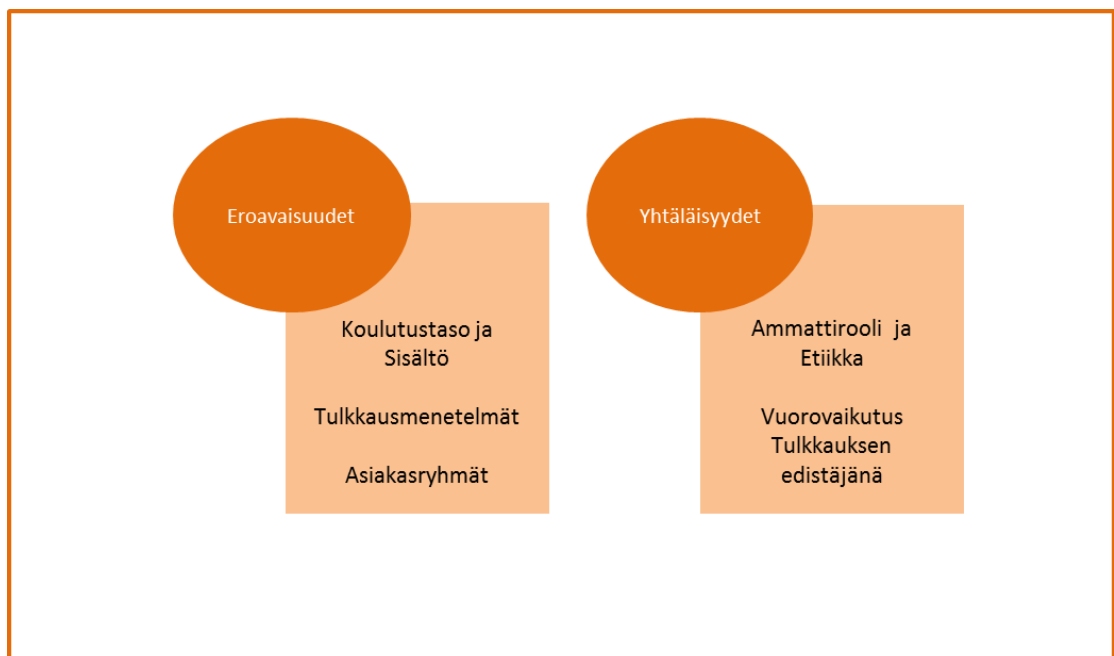
Tulosten raportoinnissa on tyypillistä käyttää lainauksia haastateltavien puheesta. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan myös hyödyntää tekstiä jäsentäviä kuvia. (Kalaja & Alanen & Dufva 2011, 20.) Olen pyrkinyt opinnäytetyössä ilmaistamaan haastateltavien käsityksiä ja kokemuksia mahdollisimman tarkasti. Olen nostanut aineistosta lainauksia, sitaatteja, kuvaamaan annettuja vastauksia tutkimuskysymyksiin. Valitut lainaukset tutkimusaineistosta olen pyrkinyt valitsemaan niin, että ne tukevat analysoinnin pohjalta tehtyjä tulkintoja.

5 TULOKSET

Tulosten raportoinnissa etenen tutkimuskysymysten mukaisessa järjestyksessä. Ensin pyrin vastaamaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, joka käsittelee viittomakielen- ja puhevammaisten tulkin työn eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä. Seuraavassa tarkastelen haastattelussa nousseita merkittäviä seikkoja eroavaisuuksien ja yhtäläisyyksien sekä koulutuksen kehittymisen kannalta, joita pitäisi ottaa huomioon puhevammaisten tulkin jatko- ja täydennyskoulutuksen suunnittelussa viittomakielen- ja puhevammaisten tulkeille.

5.1 Aineiston analysointi

Haastattelussa tuli esiin, että puhevammaisen- ja viittomakielen tulkin töiden erot ja yhtäläisyydet ovat tapauskohtaisia. Alla olevassa kuviossa (kuvio 2) esittelen haastateltavien vastauksista poimitut viittomakielen- ja puhevammaisten tulkin työn eroavaisuudet ja yhtäläisyydet.

KUVIO 2. Yhteenveto haastattelun tuloksista

5.1.1 Eroavaisuudet

Haastattelussa viittomakielen- ja puhevammaisten tulkin työn eroavaisuuksina nähtiin koulutustaso ja -sisältö sekä tulkkaus- ja tulkkaus- eli viestintämenetelmien eroavaisuudet sekä asiakaskunnan eroavaisuus.

Yhtenä ammattiryhmiä erottavana tekijänä haastateltavat pohtivat puhevammaisten tulkin eriasteista koulutusta ja koulutukseen hakeutuvien taustoja. Haastateltavat, jotka olivat itse suorittaneet puhevammaisten erikoisammattitutkinnon, pohtivat erikoisammattitutkinnon markkinointia ja peräti koko valmistavan koulutuksen sopivuutta erikoisammattitutkintoon johtavaksi koulutukseksi. Haastateltavat antoivat ymmärtää, että tämän hetken erikoisammattitutkintoa markkinoidaan hyvänä lisäkoulutuksena jo olemassa olevaan työhön, esimerkiksi kehitysvammaohjaajille tai muille sosiaali- ja terveysalan osaajille. Näiden haastateltavien mielestä puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinnon markkinoinnista unohdetaan lähestulkoon kokonaan tulkin professio ja tulkin ammatitirooli. Tästä syystä he pohtivatkin, onko erikoisammattitutkinnon rakenne oikea tulkin työn pohjaksi, sillä erikoisammattitutkinnon lähtökohtana on jo olemassa olevan ammatin hyödyntäminen ja erikoisammattitutkinnossa saatujen taitojen kartuttaminen jo olemassa olevassa ammatissa.

Tulkitsin kuitenkin haastattelun perusteella, että suurin ero viittomakielen tulkin ja puhevammaisten tulkin tulkkauksessa on menetelmissä. Viittomakielen tulkin ajatellaan pääsääntöisesti käyttävän viittomakieltä ja viittomia ylipäätään, kun taas puhevammaisten tulkilla tulkkausmenetelmiä voi olla paljon enemmän, ja ne voivat poiketa toisistaan asiakaskohtaisesti.

”Vain taivas on rajana, että ei niitä ehkä kaikkia pysty ees luettelemaan. Aina on niin yksilöllisiä. ”

”Periaatteessa eihän niitä menetelmiä varmaan tuhansia oo, mutta sen niinkö tavallaan yhen menetelmän sisällä jo saattaa olla hirmu monia eri tapoja, ja sitten on niin yksilöllisiä. ”

”Tuetaan asiakkaan yhteiskuntaan osallistumista ja tuetaan sitä hänen kommunikaatiotaan tai pyritään tuottamaan semmosta kommunikaatiota, mitä asiakas ymmärtää.”

Haastateltavien oli vaikea nimetä tarkkoja menetelmiä juuri siitä syystä, että menetelmiä ja tapoja tulkata on niin monia. Näistä monenlaisista tavoista he kuitenkin antoivat esimerkkeinä muun muassa kuvakommunikaatiokansion yksilöllisen suunnittelun ja käytön, piirtämisen, kirjoittamisen, valokuvien ja symbolien käytön, ilmeiden ja eleiden avulla kommunikoinnin ja niiden käyttäminen vaihtelevasti sekä yksinkertaisesti tutustumisen asiakkaaseen. Eräs haastateltavista toi esiin esimerkkinä tilanteen, jossa asiakas aivohalvauksen tai aivoverenkiertohäiriön (afasia) seurauksena kommunikoi vain yhdellä sanalla. Tällaisessa tilanteessa on tärkeää, että tulkki tuntee asiakkaan mahdollisimman hyvin. Puhevammaisten tulkit kokivat saavansa paremmin mahdollisuuden erikoistua kunkin asiakkaansa käyttämiin tulkkausmenetelmiin. Toisin kuin viittomakielen tulkit, jotka aloittavat työelämässä tulkata koulutuksen aikana saamallaan viittomakielen- ja tulkkaustaidoillaan kaikille viittomakielisille, tulkin asiakkaille. Haastateltavat toivat esille, että vaikka viittomakielen tulkkien työssä on perinteisesti korostunut kielten ja kulttuurien välinen tulkkaus on yhä enenevässä määrin tulkkaus siirtymässä kielen sisäiseen tulkkaukseen, kuten puhevammaisten tulkkauksessa. Haastattelussa kielten ja kulttuurien välinen tulkkaus ei noussut erottavaksi tekijäksi, vaan haastateltavat kokivat sen sisältyvän erilaisiin tulkkausmenetelmiin.

Puhevammaisten asiakkaiden yksilölliset tarpeet tulkkausmenetelmien valinnassa tulkkaustilanteissa selittää sitä, että Kela myöntää paremmin puhevammaisten osalta tulkkirinkejä verrattuna kuulovammaisten puolella tulkkirinkien toimimiseen. Haastattelussa tuli esiin, että puhevammaisten tulkit räätälöivät yhdessä asiakkaan kanssa käytettävät tulkkausmenetelmät. Haastateltavien mielestä puhevammaisten tulkilla asiakkaat eivät vaihdu niin usein kuin viittomakielen tulkilla. Tällä taataan parempi ymmärrys asiakkaan ja tulkin välillä.

Kaikki olivat yksimielisiä siitä, että tulkkien olisi hyvä osata monia tulkkausmenetelmiä: viittomakielen tulkkaus, viitottu puhe, kirjoitustulkkaus, tulkkausmenetelmät kuurosokeille, vieraita kieliä, ja hyvä lisä olisi hallita vielä puhevammais-

ten menetelmiäkin. Haastateltavat tulivat vahvasti siihen tulokseen, että tulevaisuudessa viittomakielen tulkkien kommunikaatiomenetelmät muuttuvat entistä enemmän monipuolisemmiksi. Haastateltavat pohtivat, myös sitä miten viittomakielisen väestön vanhetessa viittomakielen käytön määrä tulee vähenemään entisestään. He olivat yksimielisiä siitä, että puhevammaisten tulkkien kommunikaatiomenetelmien käytölle ilmenee tulevaisuudessa tarvetta myös viittomakielialalla. Haastateltavat pohtivat, että viittomakielisen väestön vanhetessa voi heille ilmetä myös afasiaa ja dementiaa. Haastateltavat epäilivät, että silloin myös viittomakieliset hyötyisivät muun muassa kuvakommunikaatiosta viittomien rinnalla.

Haastateltavista viittomakielen tulkit toivat esille, että myös sisäkorvaistutelausten- ja nuorten kohdalla olisi puheen ja/tai viittomien rinnalla hyötyä muun muassa vinkkipuheesta, kuvakommunikaatiosta ja muista puhevammaisten tulkin käytössä olevista kommunikaatiomenetelmistä. Haastateltavat pohtivat myös maahanmuuttajakuurojen kasvavaa asiakasryhmää ja sen hyötymistä monipuolisemmista kommunikaatiomenetelmistä tulkkausessa, kuten kuvakommunikaation käytöstä viittomien rinnalla. Haastateltavien mielestä tulisikin pohtia yksilöllisemmin, mikä tulkkausmenetelmä sopisi kenellekin niin maahanmuuttajakuurojen kuin sisäkorvaistute asiakkaiden kohdalla.

Haastateltavat kokivat myös tärkeänä osana tulkkausta ja menetelmäosaamista tekniset apuvälineet ja tietokoneohjelmat, joiden käytön hallitseminen on olennaista niin puhevammaisten kuin viittomakielen tulkkausessa. Haastateltavat toivat esiin, että puhevammaispuolella tekniset kommunikoinnin apuvälineet ovat asiakkaan hallussa ja hänelle myönnettyjä. Viittomakielipuolella etätulkkauslaitteita lukuun ottamatta, tulkkausessa tarvittavat tekniset apuvälineet, kuten kirjoitustulkkaukseen tarvittavat laitteistot ovat tulkilla. Puhevammaisten tulkit toivat esiin, että puhevammaisten tulkin tulee arvioida ja ymmärtää teknisten apuvälineiden käyttömahdollisuudet erilaisten asiakkaiden kanssa työskennellessään. Haastattelussa tuli esiin, että hyöty teknisistä apuvälineistä on sitä suurempi mitä parempi on puhevammaisen henkilön muu toimintakyky. Esimerkin kautta he kuvasivat, että muistisairaana asiakkaan on vaikeampaa oppia käyttämään teknisiä apuvälineitä kuin henkilön, jonka kognitiiviset toiminnot ovat riittävän hyvät.

5.1.2 Yhtäläisyydet

Haastattelussa nousivat selvästi esiin myös viittomakielen- ja puhevammaisten tulkin työn yhtäläisyyksiä. Merkittävimmiten yhtäläisyyksiksi nousivat haastattelussa etiikka, ammattirooli sekä vuorovaikutuksen merkitys osana tulkaustilannetta.

”--- ne on aivan ammattieettisesti täysin samanlaisia ammatteja.”

Haastattelun perusteella voidaan haastateltavien todeta olevan yksimielisiä siitä, että ammattiryhmien eettisessä toiminnassa ei ole eroavaisuutta. Etiikan nähtiin luovan raamit ammattiroolin toteuttamiselle. Viittomakielen- ja puhevammaisten tulkkien esimiehenä toimiva haastateltava kiteyttää ammattietiikkaan liitettyä mielikuvaa seuraavasti:

” Vertailtiin just näitä ammattieettisiä säännöstöjä puhevammaisten tulkkien, viittomakielen tulkkien ja sitten sitä asioimistulkkien ammattieettistä säännöstöä ja niitten eroja... Kyl me ainakin tultiin siihen tulokseen, että se tulkin etiikka ihan noin, jos aattelee sääntöjä, niin ihan samanlaistahan se on, ei siinä oo mitään eroa.”

Yhtäläisyyksiä tulkkien ammattietiikassa ja toiminnassa oli mietitty ja kartoitettu tulkauspalvelua tuottavissa firmoissa. Haastattelussa tulee esille toive tulkkien eettisestä joustavuudesta tulkaustilanteessa. Eräs haastateltava kuvaa, kuinka kokeneet tulkit tarvittaessa pystyvät joustamaan erityyppisissä tilanteissa ja palaamaan ikään kuin takaisin tiukempaan tulkin rooliin.

” Nyt on semmonen murroskausi menossa myös viittomakielen tulkin ammattietiikassa ja muussa. Työnkuvan muutoksia ja muita, varmasti tulevaisuudessa jo ihan asiakaskunnan muuttumisen myötä”

Fokusryhmähaastateltavat olivat poikkeuksellisen yksimielisiä siitä, ettei pohjimmitaan ammattirooleissa koettu eroa puhevammaisten tulkkien tai viittomakielen tulkkien välillä. Haastateltavat pohtivat kuitenkin syitä sille, miksi ammattirooleista käydään keskustelua kentällä ja mitkä seikat tätä keskustelua aiheuttavat.

”Puvakoulutukseen tullaan sil sosiaali- ja terveysalan taustalla. Lähihoitajatausta siinä opiskelijoilla, niin heillehän syntyy alusta lähtien se semmonen kuva, et täähän on aivan erilaista kun, mitä viittomakielen tulkkaus. Ja sit koko ajan käydään tämmöstä keskustelua. Mutta että tässä ammattiroolissa ei sinänsä oo minkäänlaista eroa”

Yhtenä vaikuttavana tekijänä haastateltavat pohtivat puhevammaisten ja viittomakielen tulkin asiakasryhmien vaikutusta ammattirooliin ja työn kuvaan. Kuulovammaiset, sen paremmin kuin puhevammaisetkaan, eivät ole homogeeninen ryhmä vaan molemmissa ryhmissä on erilaisia asiakkaita, joilla on hyvin erilaisia tarpeita. Kuitenkin liittyen puhevammaisten tulkin ammattirooliin, profession, ja alan nuoreen ikään, ovat molemmat koulutukset saaneet haastateltavat huomanneet kentällä hyvin erilaisia käytänteitä tulkkien välillä nimenomaan tulkkauksen, toiminnanohjauksen ja avustamisen rajamailla. He avaavat tilannetta esimerkillä, jossa puhevammaan liittyy jokin neurologinen sairaus, joka paitsi vaikeuttaa puheen ymmärtämistä myös vaikuttaa muutenkin kognitiivisiin toimintoihin. Tällöin asiakas voi tarvita paljon enemmän toiminnanohjausta ja tukea tulkkauksen lisäksi.

Haastateltavien mielestä tällaisessa tilanteessa tulkin täytyy mahdollisesti ohjata asiakasta toimimaan sen mukaan, miten tulkki katsoo parhaaksi toimia, pitääkseen yllä tai saavuttaakseen sujuvan tulkkaustilanteen. Esimerkkiä toiminnanohjauksesta hahmoteltiin haastattelun aikana viittomakielen tulkin ja kuurosokean asiakkaan välillä olevan yhteistyön kautta. Viittomakielen tulkki käyttää kuvailua osana tulkkausta, jolloin hän kuvailee kuurosokealle asiakkaalle heidän ollessa muun muassa vieraassa tilassa, että missä on kahvinkeitin, missä ovat suodatinpussit ja mistä saa vettä. Asiakas itse tietää missä järjestyksessä hänen täytyy toimia, että saadaan keitettyä kahvia. Samaisessa tilanteessa puhevammaisten tulkki joutuisi hyvin todennäköisesti osana tulkkausta ohjaamaan, esimerkiksi muistisairaana puhevammaisen asiakkaan toimia parhaaksi katsomallaan tavalla, jotta asiakas saa kahvin keitettyä. Puhevammaisten tulkit kuitenkin korostivat, että vaikka he tulkkeina joutuisivat ohjaamaan asiakkaan toimintaa, asiakas on silti se, joka loppujen lopuksi päättää, kuinka hän toimii. Tulkki toimii tilanteessa tulkin työn sopimissa rajoissa, eikä käytä tilanteessa tulkin valtaa hyväkseen odottamatta asiakkaan mielipidettä tai kommenttia. Haastateltavista eräs viittomakielen tulkki toi esiin, että myös kuulovammaisten

joukossa voi olla henkilöitä, joiden kognitiiviset taidot ovat heikentyneet. Tällöin myös viittomakielen tulkki voi joutua tilanteeseen, jossa muukin kuin vain tulkkausapu olisi tarpeen.

Haastateltavien mukaan puhevammaisen tulkki joutuu arvioimaan tulkin roolia suhteessa asiakkaaseen, tämän tarpeisiin ja vaikeuksiin, useammin kuin viittomakielen tulkki. Muun muassa dementikko tarvitsee haastateltavien mielestä paljon muutakin ohjausta. Haastateltavat olivat kuitenkin yksimielisiä siitä, että mikäli asiakas kärsii esimerkiksi vaikeasta dementiasta, tulkin lisäksi hänellä tulisi olla apunaan ja tukenaan hoitaja tai avustaja. Tulkki voi pysytellä näin omassa roolissaan.

Kaikki haastateltavat olivat samaa mieltä siitä, että jokaisen tulkin kannattaa pohtia tulkin roolia suhteessa avustamiseen, mutta osata käyttää päätöksissään myös maalaisjärkeä. Eräs haastateltavista toi esiin, että tarvittaessa esimerkiksi pyörätuolin työntäminen esteen yli, kahvikupin kantaminen kuurosokealle asiakkaalle pöytään ja takin auttaminen päälle ovat asioita, joita suurin osa tekisi myös tuttavilleen ja silkasta kohteliaisuudesta.

”mutta se semmonen tietynlainen inhimillisuus, että ei oo niin mustavalkonen, et nyt mä oon tässä tulkin roolissa”

Yhtenä yhdistävänä tekijänä haastateltavat pitivät myös tulkkaustilanteen vuorovaikutusta. He olivat yksimielisiä siitä, että tulkin olisi hallittava tulkkauksen ja tulkkausmenetelmien lisäksi hyvät vuorovaikutustaidot. Haastateltavat korostivat, että tulkin merkitys tulkkaustilanteen vuorovaikutuksen edistäjänä korostuu tulkkaustilanteessa. Sujuva tulkkaustilanne edellyttää vuorovaikutusta osapuolten välillä, josta seuraa toimiva yhteistyö.

”Tulkki ymmärtää molempia ja pystyy tuottamaan molemmille sen, mitä se toinen sanoo, et eihän se tilanne oo tulkkaustilanne, vaan se on vuorovaikutustilanne niinku, et ylipäättään, minkä takia me puhutaan tulkkausmenetelmistä ja tulkkaustilanteista? ”

”Siihen jotenkin sisältyy ne muutkin, kun tulkkaus --- Oikeesti tulkinhan on hallittava siinä hyvin paljon muutakin asioita kun pelkästään se kieli tai ne kielet tai menetelmät”

Haastatteluissa nousi esiin viestintätilanteen ymmärtämisen merkitys vuorovaikutuksen kannalta. Eräs haastateltava toi esille, että viittomakielen tulkit hyötyisivät yhteistyöstä puhevammaisten tulkkien, jotta viittomakielen tulkki näkisi, kuinka puhevammaisten tulkki hahmottaa puhevammaisten monenkirjavaa viestintää. Näin viittomakielen tulkin kokonaisvaltainen ymmärtäminen eteen tulevista tilanteista saattaisi kehittyä. Haastateltava kuvaa, että usein viittomakielen tulkit keskittyvät yksittäisiin viittomiin, itse tulkkaukseen, ja näin heiltä saattaa jäädä muodostamatta laajempi merkitys kustakin vuorovaikutustilanteesta.

” Tällä hetkellä tämä koulutus ei vastaa ollenkaan siihen, et me saatais osaamista näihin vuorovaikutustilanteisiin, joissa tulkki toimii, vaan me saadaan ne kei-not”

Haastattelun aikana pohdittiin myös sitä, että viittomakielen- ja puhevammaisten tulkikoulutuksien sisällöistä ei suoranaisesti löydy tällä hetkellä systemaattisia vuorovaikutustaitojen oppimiseen ja kehittymiseen liittyviä opintoja. Viittomakielen tulkikoulutuksessa painottuvat tulkkauksen ja kääntämisen opintojen lisäksi viittomakielen opinnot. Puhevammaisten tulkikoulutuksen opintosuunnitelmasta ei niin ikään ole suoranaisesti löydettävissä vuorovaikutusopintoja.

5.2 Millaisia sisältöjä puhevammaisten tulkin jatko- ja täydennyskoulutukseen olisi hyvä kuulua koulutuksen kehittymisen kannalta?

”Puhevammaisten puolen koulutus on vielä niin lapsenkengissä”

Jo ensimmäisen tutkimuskysymyksen pohjalta ilmeni, että etenkin puhevammaisten tulkilla on työssään käytössä hyvin monenlaisia eri menetelmiä. Haastateltavat toivat esiin, että tulkki tarvitsee laajempaa koulutusta ja harjoittelua sekä monipuolista keskustelua ja tiedonjakoa muiden tulkkien tulkkauskokemuksista. Käytännön tulkkaustilanteiden harjoittelu nousi haastatteluissa korostuneesti esille. Erityisesti puhevammaisten tulkin koulutukseen toivotaan paljon

tulkkausharjoittelua samaan tapaan kuin viittomakielen tulkin koulutuksessa nyt on.

Haastateltavat olivat vahvasti sitä mieltä, että tämän hetken puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinnon sisältämä ja valmistavassa koulutuksessa tarjottu tulkkausharjoittelu ei ole riittävää, tarpeeksi kehittävää eikä ohjaa tulkkia löytämään rooliaan. Haastateltavat perustelivat tätä sillä, että puhevammaisten tulkkiopiskelijat päästetään yksin asiakkaan kanssa harjoittelemaan tulkkausta ilman kokeneen tulkin läsnäoloa ja vastuuta tilanteesta. Haastateltavat pohtivat, että opiskelija, jonka ammattirooli ei ole kehittynyt, ja harjoittelumäärät ovat pieniä, ei voi yksin olla vastuussa tulkkaustilanteiden sujuvuudesta. Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että opiskelija ei voi ilman ammattitulkin ohjausta harjoitella tulkkausta autenttisissa tilanteissa.

Tulkkausharjoittelulla haastateltavat tarkoittivat varsinaisten tulkkausharjoittelujaksojen lisäksi myös oppitunneilla tapahtuvaa harjoittelua muiden opiskelijoiden kanssa. Tällöin opiskelija saa jo varhain kokemuksia tulkkina olemisesta. Haastateltavat antoivat esimerkkeinä tilanteita, joissa vastavalmistunut puhevammaisten tulkki voi sanoa, että on kerran pari nähnyt erilaisia tulkkaukseen käytettäviä apuvälineitä ja materiaaleja, kuten aakkostaulun, muttei ole niitä todellisessa tulkkaustilanteessa vielä päässyt käyttämään. Haastateltavat toivoivat, että puhevammaisten tulkin koulutuksen sisältämät tulkkausharjoittelut pitäisi pyrkiä suunnittelemaan tavoitteellisiksi ja tarkoituksenmukaisiksi. Harjoitteluiden aikana opiskelijat pääsisivät tulkkausharjoitteluiden kautta kartuttamaan kommunikaatioympäristöään, mitä itse tulkin työssä tullaan tarvitsemaan.

Haastateltavat painottivat, että tulkkausta ei voi oppia vain paperilla tai teoriassa, vaan sitä on harjoitettava. Koulutuksessa olisi hyvät mahdollisuudet luoda tällaisia harjoitustilanteita ennen kuin lähdetään oikeasti ”kentälle” töihin. Koulutuksen aikana opiskelijan olisi hyvä päästä harjoittelemaan tulkkaustilanteen hallintaa ja tulkkausmenetelmien ja -laitteiden käyttöä. Haastateltavat käyttivät esimerkkinä, että verkko-opiskelulla voidaan suorittaa esimerkiksi osa teoriaopinnoista, mutta käytännön harjoittelua se ei voi korvata. Eräs haastateltavista toi ilmi, että työnantajan näkökulmasta työssäoppiminen ei voi olla oikea paikka aloittaa tulkkauksen harjoittelemista. Haastateltavat pohtivat, että tulk-

kausharjoittelu työelämässä voisi onnistua, jos henkilöllä olisi jo jonkin verran kokemusta alalta. Työssäoppiminen tukisi tulkkausmenetelmien monipuolistumista ja osaamisen syväntämistä. Haastateltavan mielestä, näin työnantaja ei joutuisi maksamaan siitä, että opiskelija tekee jopa kuukausia ei laskutettavaa tulkkauharjoittelua ennen kuin hän pääsee tekemään konkreettista laskutettavaa työtä.

Haastateltavat toivat ilmi, että koulutuksen on tärkeää tarjota tietoa eri puhevammoja aiheuttavista sairauksista ja vammoista sekä niiden vaikutuksesta viestintään ja tulkkaustilanteeseen. Haastateltavat pitivät tärkeänä, että hyvä tulkki on tietoinen asiakasryhmänsä sairauksista ja niiden vaikutuksesta kuntoutuksen ohella muun muassa tulkkaukseen. Näin tulkki voi ottaa asiakasta kokonaisvaltaisemmin huomioon tulkkaustilanteissa. Esimerkiksi tieto, miten aivoinfarktin saaneen henkilön tai onnettomuuden seurauksena afasian saaneen henkilön kielelle ja kielenkäytölle voi tapahtua. Puhevammaisen tulkin pitää siis tuntea asiakkaansa ja tämän tilanne, jotta hän tietää, mitkä tekijät tulkkaukseen vaikuttavat. Haastateltavat pitivät tärkeänä myös kielen kehityksen tuntemusta.

Haastateltavat olivat motivoituneita muuttamaan ja kehittämään puhevamma- ja viittomakielialaa sekä toistensa että muiden alan toimijoiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Haastateltavat pitivät ehdotustani puhevammaisten jatko- ja täydennyskoulutuksesta hyvänä pohjana rakentaa yhteistyötä puhevammaisten ja viittomakielen tulkkien välille, sekä lisätä moniammatillista yhteistyötä muiden työelämän toimijoiden kanssa. Haastateltavien mielestä tiiviimpi yhteistyö olisi kannattavaa myös Kelaan päin, jonka toimintaan toivottiin muutoksia. Esimerkkinä haastateltavat arvelivat, että hyvällä yhteistyöllä, tulkkaustyöstä tulisi pitkällä aikavälillä taloudellisesti kannattavampaa sekä vähemmän tulkkeja fyysisesti ja psyykkisesti kuormittavaa. Haastateltavat pohtivat moniammatillista yhteistyötä myös luottamuksen näkökulmasta. Parempi tieto asioiden taustoista ennen tulkkauksen alkua edistäisi haastateltavien mielestä tulkkien varmuutta tulkata ja toimia tulkkaustilanteissa oikein sekä edistää näin paremmin asiakkaan kommunikointia ja kuntoutusta.

Haastateltavat keskustelivat erilaisten työtehtävien lisääntymisestä ja monipuolisuudesta. Tärkeäksi he kokivat puhevammaisten - ja viittomakielen tulkin yh-

teistyön myös opetusrintamalla. Puhevammaisten tulkit tekevät kommunikaatio-opetuksia samalla tavalla kuin viittomakielen tulkit. Erona haastateltavat kokivat, että puhevammaisten tulkin koulutuksen aikana ei ole erikoistuttu tukiviittomien opetukseen tai opiskeltu pedagogisia teoriaopintoja. Tästä syystä haastateltavat kokivat tärkeäksi, että he saisivat jatko- ja täydennyskoulutuksen kautta mahdollisuuden hankkia lisäpätevyyden toimia tukiviittomien opettajina viittomakielen tulkkien tavoin.

Haastateltavat raportoivat, että perheopetuksista on saatu jo kokemuksia siitä, että perheen opettajina on sekä puhevammaisten tulkki että viittomakielen tulkki. On mahdollista, että perheopetuksen asiakkaista tulee myös tulkkauspalvelun asiakkaita. Tulevaisuudessa tulkeilta vaaditaan samaa osaamista, joka nyt perheopetuksessa toteutuu moniammatillisen osaamisen myötä erilaisten viestintämenetelmien opettamisena.

Haastateltavat kokivat, että viittomakielen opiskelu muun ohessa osoittautuisi liian työlääksi ja aikaa vieväksi puhevammaisten tulkeille. Kielen sisäisestä tulkkauksesta nähtiin sen sijaan olevan suurta hyötyä. Esimerkkejä haastateltavat antoivat kuurosokeusopintojen tai kirjoitustulkkauksen opintojen puolelta otettavaksi osaksi puhevammaisten tulkin jatko- ja täydennyskoulutuksen opintoja.

Tosin eräs haastateltava toi esille sen, että vaikka kirjoitustulkkauksessa ja puhevammaisten tulkkauksessa on kyse kielen sisäisestä tulkkauksesta, ovat näiden kahden tulkkauksen menetelmät aivan erilaisia taitoja vaativia. Tästä syystä pohdittiinkin, että kahden erilaisen tulkkauksen yhdistämistä ei kannata ottaa mukaan valmiiseen jatko- ja täydennyskoulutusopintojen opintosuunnitelmaan sellaisenaan vaan otteet sisäisestä tulkkauksesta riittävät.

”Puhevammaisten tulkit tarvitsisi näitä (jatko- ja täydennyskoulutuksia) ja tää nykykoulutus. Eli tässä olis siinä mielessä samaa suuntaa, että on tää viittomakielen tulkin koulutus kuitenkin niin, niin, niin, niin paljon laajempi.”

Yksi haastateltavista toi esille, että työnantajan näkökulmasta on hyvä, mitä laajempi osaaminen tulkilla on. Mitä laajempi osaaminen tulkilla on sitä enemmän hänelle tarjoutuu työmahdollisuuksia. Haastateltavat keskustelivat eri taitojen ja

osa-alueiden ottamisesta osaksi jatko- ja täydennyskoulutusta, joiden pohjalta tein johtopäätöksiä jatko- ja täydennyskoulutuksen mahdollisesta sisällöstä.

Koulutuksen rooli vuorovaikutustaitojen opettamisessa oli haastateltavista suuri. Haastateltavat korostivat parempaa vuorovaikutusosaamista jo ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla koskien vuorovaikutusta. Puhevammaisten tulkkien mielestä nykyisen koulutuksen aikana ei saa riittävästi tietotaitoa arvioida omaa rooliaan tulkkina. Tästä syystä he ajattelivat etenkin puhevammaisten tulkkien sortuvan tulkkauksen ohella avustamiseen.

Haastateltavat tarjosivat selvän haasteen minulle saada vuorovaikutustaitojen, menetelmätietouden ja -taitojen, runsaan harjoittelun, sairauksien ja vammojen tietouden sekä erityisesti moniammatillisen yhteistyön osaksi tulevaisuuden jatko- ja täydennyskoulutusta. Olen pyrkinyt nostamaan kyseisiä teemoja osaksi Humanistisen ammattikorkeakoulun tarjoamaa tulevaa koulutusta puhevammaisten tulkeille, seuraavassa esitellyn kestävän kehityksen pedagogisen Ruorimallin muodossa.

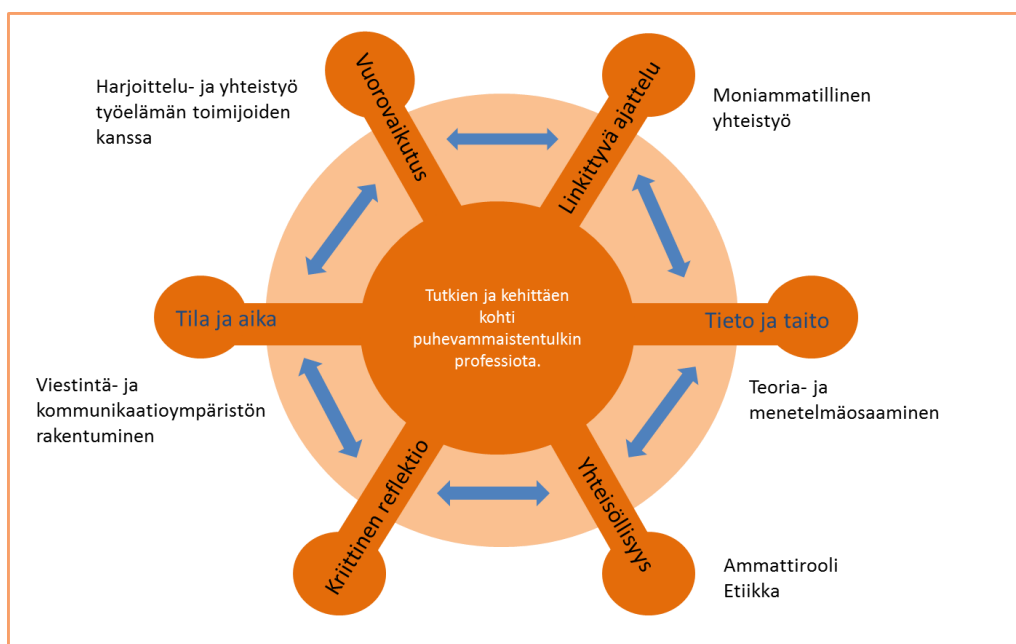
5.3 Jatko- ja täydennyskoulutuksen rakentaminen kestävän kehityksen pedagogista mallia seuraten

Tämän opinnäytetyön yhdeksi tavoitteeksi muodostui luoda puhevammaisten tulkkien jatko- ja täydennyskoulutukseen soveltuva opintojen rakenne- sekä ajattelu- ja toimintamalli. Jotta nykyistä koulutusta voitaisiin edelleen kehittää, on ensiarvoisen tärkeää ymmärtää, miten tulkkikoulutuksessa opetetaan ja opitaan. Opinnäytetyöprosessin edetessä nopeasta työelämän muutoksesta ja haastateltavien toiveesta johtuen, opinnäytetyö eteni etsimään kokonaisvaltaista ja uudenlaista näkökulmaa tarkastella puhevammaisten jatko- ja täydennyskoulutuksen kehittämistä. Haastateltavilla oli selkeä näkemys niistä nykyisistä työelämän tarpeista, joihin he toivoivat jatko- ja täydennyskoulutuksen vastaavan. Tässä opinnäytetyössä esittämäni suunnitelma pohjaa haastateltavien näkemyksiin siitä, mitä jatko- ja täydennyskoulutuksen olisi hyödyllistä pitää sisällään. Tästä syystä lähdin kehittämään jatko- ja täydennyskoulutuskokonaisuutta haastattelun sekä kestävän kehityksen ideologian pohjalta. Kestävän kehityksen pedagogisen mallin tuomat uudet ulottuvuudet tuntuivat luonnolliselta osalta

työn kehittämistä. Esittelen tuonnempana tässä luvussa Humanistisen ammattikorkeakoulun puhevammaisten tulkin jatko- ja täydennyskoulutuksen kehittämiseksi soveltamaani kestävän kehityksen pedagogista mallia (kuvio 3).

Kestävän kehityksen pedagoginen Ruorimalli on uudenlainen ajattelu- ja toimintatapa opetuksessa. Tavoitteena on luoda moniammatillinen yksilöllisen oppimispolun mahdollistava puhevammaisten tulkin jatko- ja täydennyskoulutus. Koulutus perustuu ajatteluun, jossa oppijoina eivät ole vain jatko- ja täydennyskoulutukseen hakeutuvat erilaisin pohjakoulutuksin ja kokemuksin hakeutuneet opiskelijat. Koulutus nähdään kokonaisvaltaisena yhdenvertaisena oppimisprosessina, johon osallistuvat opiskelijat, kouluttajat ja työelämän edustajat. Tavoitteena on muuttaa ajattelu- ja toimintatapoja. Haastattelussa tuli esiin kokemusten ja ajatusten vaihdon tärkeys viittomakielen- ja puhevammaisten tulkkien kesken. Haastateltavat pitivät tärkeänä sitä, että kentällä kaikki tulkit työskentelisivät nimenomaan tulkkeina — tulkkauksen ammattilaisina. Haastattelussa korostettiin puhevammaisten ja viittomakielen tulkkien olevan tulkkeja, ja tätä yhtäläistä ammattiroolin aseman kehittymistä toivottiin koulutuksen vievän eteenpäin.

Haastateltavat toivovat jatko- ja täydennyskoulutuksen sisältävän paljon käytännön harjoittelua, erilaisten viestintämenetelmien ja niihin liittyvän teknologian harjoittelua, moniammatillista yhteistyötä, ammattiroolin ja etiikan pohdintaa sekä tietoutta erilaisista asiakasryhmien sairauksista ja vammoista. Ohessa näihin toisen tutkimuskysymyksen tuottamiin vastauksiin sovelletaan kestävän kehityksen pedagogista mallia, joka on tulkkauspalvelulain hengenmukainen. Haastattelussa nousi esille myös tarve uudelleenlaiseen moniammatilliseen yhteistyöhön, jolla voidaan muuttaa ajattelua ja toimintatapoja. Haastateltavilla oli myös halukkuutta lisätä yhteistyötä entisestään viittomakielen tulkkien ja puhevammaisten tulkkien välillä. Rohwederin ym. (2008) Ruorimallia mukaillen tekemäni puhevammaisten tulkkien jatko- ja täydennyskoulutuksen malli antaa yhdenlaisen työkalun kestävän kehityksen mukaisen koulutuksen kehittämiseen ja sitä kautta ajattelun- ja toteuttamisen tueksi. Kouluttajille tarjoan tällä konkreettisia vinkkejä koulutuksen toteutukseen. Alla olevassa kuviossa (kuvio 3) olen kuvannut puhevammaistentulkin jatko- ja täydennyskoulutuksen kestävän kehityksen osa-alueet lyhyesti.

KUVIO 3. Puhevammaisten tulkkien jatko- ja täydennyskoulutuksen malli kestävän kehityksen pedagogista mallia seuraten

Toteutuksen ensimmäinen osa-alue on **kriittinen reflektio**. Lähtökohtana ovat opiskelijoiden henkilökohtaiset arvot, asenteet ja ajatukset sekä niiden pohdinta. Kestävän kehityksen ammattitaito eli ammatillinen kompetenssi kehittyy opiskelun myötä, mutta se vaatii opiskelijalta uusien asioiden oppimisen halua. Koulutus alkaa kriittisestä reflektiosta ja keskeisiä kysymyksiä arvopohdinnassa voisivat olla: Mitä arvostan tulkin työssä? Miksi? Millaisia asioita muut tulkit arvostavat? Millaiset tekijät ovat vaikuttaneet arvoihini? Onko näkemykseni tulevaisuudesta ehdoton vai voinko arvioida sitä tarvittaessa uudelleen?

Kriittiseen reflektioon kuuluu myös, että opiskelijoita johdatetaan aiemman osaaminen kyseenalaistamiseen ja toisenlaisen osaamisen haltuunottoon. Kriittisen reflektion osa-alueessa käsitellään tulevaisuusajattelua ja pyritään visioimaan tulevaa. Keskeisiä pohdintoja ovat, muun muassa minkälainen on mahdollinen tulevaisuus, mikä on toivottava tulevaisuus, ja mikä on todennäköinen tulevaisuus. Keskustelujen ja yhteistyön avulla pyritään jaettuihin tulevaisuusvisioihin muiden koulutukseen osallistuvien kanssa. Arvojen ja asenteiden muutos on prosessi, joka vaatii aikaa, tietoa, hyviä perusteluita ja positiivisia esimerkkejä. Kriittiseen reflektioon palataan opintojen loppuvaiheessa, jolloin tar-

kastellaan muun muassa ovatko ajatukset, arvot ja asenteet muuttuneet ja onko kriittisessä ajattelussa tapahtunut muutosta.

Kestävän kehityksen ideologian mukaisesti **yhteisöllisyys** toteutuu tehden, luoden ja kokien yhdessä sekä vaihtaen kokemuksia ja näkemyksiä, joista opitaan yhdessä yhteisöllisesti. Tämän ydin on siinä, että haastetaan opiskelijoita ja opettajia sukeltamaan tuntemattomaan ja kehittämään uudenlaisia toimintatapoja. Asiantuntijuuden kehittäminen on mahdollista vain, jos kouluttajat, opiskelijat ja työelämä jakaa ja tuottaa laaja-alaista toimintaa yhdessä. Osa-alueena yhteisöllisyyden on tarkoitus syventää omaa osaamista uudelle alueelle, ja näin tämä valmistaa opiskelijaa tulevaan kehittämistehtävään.

Kestävän kehityksen ideologian mukaisesti **tieto ja taito** -osa-alueeseen kuuluvat teoria- ja menetelmäosaaminen. Tässä perehdytään tarkemmin asiakasryhmiin, sairauksiin ja vammoihin, mitkä vaikuttavat tulkkausmenetelmiin. Kun opiskelija on saavuttanut ja tiedostanut sen, mihin hän haluaa lähteä keskittymään, lähtee hän rakentamaan sitä polkua ja etenemään valitsemallaan tiellä. Osa-alueessa opiskelijaryhmä ja muodostetut tiimit (joissa on edustajia molemmista ammattiryhmistä) jakavat tieto-taitoa toisilleen ja oppivat toinen toisiltaan. Opintojen tulisi antaa opiskelijoille valmiuksia ymmärtää omien valintojen vaikutusta tulevaisuuteen sekä omaan ammattialaan liittyviä muutoksia ja niiden vaikutuksia.

Kestävän kehityksen ideologian mukaisesti **linkittyvä ajattelu** toteutuu viestintä- ja kommunikaatioympäristön rakentumisen ja moniammatillisen yhteistyön kautta. Ajattelussa korostetaan systeemiajattelun mukaisesti asiayhteyksien huomioimista. Kokonaisuuden osiin hajottamisen sijasta on tärkeä tarkastella, minkälaisia yhteyksiä asioiden välillä on. Erilaisten, ristiriitaistenkin, näkemysten ymmärtäminen ja arvostaminen on mahdollista ja edesauttaa erilaisuuden kunnioittamista. Systeemiajattelussa siirrytään muun muassa varmoina pidetyistä tiedoista kohti epävarmuuden ja vaihtoehtoisten ajattelutapojen tunnistamista, kognitiivisen tietämisen korostamisesta kohti elämyksellisen, intuitiivisen ja käytännöllisen tietämisen arvostamista ja sisällön arvostamisesta kohti prosessien arvostamista. (Rohweder & Virtanen 2008, 59.) Tässä osa-alueessa jo opittua teoria- ja menetelmätietoutta sovelletaan sekä suunnataan katsomaan, miten

voidaan kehittää tulkkausalalla aiemmin jaettuja kokemuksia, näkemyksiä ja saatuja tietoja. Koska tulkkausalaa tarkastellaan kokonaisvaltaisesti, korostuu linkittyvän ajattelun kohdalla vahvasti moniammatillinen yhteistyö.

Kestävän kehityksen ideologian mukaisesti **vuorovaikutus** muodostuu osallistumisesta ja osallisuudesta. Tavoitteena koko opiskelussa on yksilöiden voimaantuminen, osallistuminen, luottamuksellisen ilmapiirin rakentaminen sekä positiivinen suhtautuminen omiin vaikutusmahdollisuuksiin. (Rohweder & Virtanen 2008, 58.) Osallistuminen voi olla ryhmän jäsenten läsnäoloa muun muassa työryhmissä, toimikunnissa sekä työelämän ja asiakkaiden kesken. Rohwederin ja Virtasen (2008, 49-53) mukaan osallistumisen seurauksena tulisi olla perinteisten rajojen rikkominen ja uudenlaisten toimintamallien kehittäminen. Kun yksilö on oppinut osa-alueen aikana vuorovaikutuksessa tarvittavat keinot ja välineet, ja kehittämistehtävän aikana käyttänyt tutkivaa ja kehittävää lähestymistapaa, pystyy hän näin kehittämään myös omaa ammattialaansa.

Harjoittelun ja kehittämistehtävän aikana opiskelijat, kouluttajat ja työelämän edustajat ovat jakaneet osaamistaan. Prosessin onnistuessa koetaan yhdessä tekemisen kautta voimaantuminen, jonka tuloksena yksilö saa positiivisia oppimiskokemuksia ja kokee, että hänen uutta osaamistaan arvostetaan oman ammattitaitonsa kannalta myös työelämässä. Kehittämistehtävän ollessa lopuiltaan, opiskelijat ovat jo luoneet verkostoja ja yhteistyösuhteita sekä keränneet tietoa ja taitoa toimia ja kehittää työyhteisöään kestävän kehityksen hengessä.

Kestävän kehityksen ideologian mukaisesti **tilan** muodostaa työympäristö **ja ajan** muodostavat historia ja tulevaisuus. Tavoitteena on, että tilassa ja ajassa tapahtuu muutos. Tilaa tarkastellaan kriittisen reflektion kautta suhteessa sisäiseen todellisuuteen ja ulkoista todellisuutta opiskelija on tarkastellut kehittämistehtävän kautta. Ajallisuus nähdään suhteena jatkuvuuteen, jossa analysoidaan oppimista opintojen aikana ja suunnataan katseet tulkkausalan tulevaisuuteen. Koulutuksen käytyään opiskelijalla on välineet kehittää itseään ja toimintaympäristöään ammatillisesti kestävän kehityksen ideologian ja elinikäisen oppimisen asenteen mukaisesti.

6 POHDINTA

Opetusministeriö pitää kestävästä kehitystä tärkeänä päämääränä ja haluaa edistää vastuullisia toimintakäytänteitä hallinnoimallaan alalla. Seuraavassa peilaan kestävästä kehityksen näkökulmia Humanistinen ammattikorkeakoulun tulkkipolun koulutuksessa.

Humanistinen ammattikorkeakoulu on verkostomaisesti toimiva monialainen ammattikorkeakoulu. Puhevammaisten tulkkaus on uusi ja vähän tutkittu ilmiö tulkkaamisen saralla. Humanistinen ammattikorkeakoulu ei ole järjestänyt puhevammaisten tulkkipolun koulutusta. Monialaisen ja verkostomaisen toimintamallin ansiosta sillä on erinomaiset mahdollisuudet vastata nopeasti työelämästä nouseviin koulutustarpeisiin ja tarjota niihin koulutusta jatko- ja täydennyskoulutuksen keinoin. Tällä opinnäytetyöllä tavoitellaan puhevammaisten tulkkaamisen ymmärrystä ja koulutuksen kehittämistä sekä syvällisempää ymmärrystä puhevammaisten tulkkaamisesta ja koulutuksen kehittämisestä ammattikorkeakoulussa.

Tämän työn ryhmähaastattelussa nousee esiin tarve ja toive kehittää puhevammaisten tulkkipolun koulutusta. Haastatteluissa käy ilmi, että työelämä on jo lähtenyt hakemaan toimivaa yhteistyötä viittomakielen tulkkipolun ja puhevammaisten tulkkipolun osaamisalueiden yhdistämisessä. Esiin nousee muun muassa työelämän projektit, joissa tulkkaamisen laatua ja etiikkaa ovat pohtineet molemmat ammattiryhmät yhdessä. Perheopetuksista on saatu alustavia ja hyviä tuloksia, kun viittomakielen tulkki ja puhevammaisten tulkki ovat käyneet yhdessä opettamassa perheen tarvitsemia kommunikaatiomenetelmiä. Työelämä on lähtenyt vastaamaan muuttuneen tulkkausalun vaatimuksiin. Kuinka koulutus voi vastata paremmin koulutuksellisiin haasteisiin, jotka ovat työelämässä olemassa? Tässä opinnäytetyössä on haettu laajempaa tarkastelunäkökulmaa puhevammaisten ja viittomakielen tulkkaamisen alaan.

6.1 Päätulokset ja niiden tarkastelu

Tässä opinnäytetyössä lähdin liikkeelle halusta ymmärtää viittomakielen tulkkien ja puhevammaisten tulkkien työn eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä. Ryhmähaastattelussa (kun kahden eri ammattiryhmän edustajat kohtasivat) ymmärrys puhevammaisuusilmiön monitahoisuudesta ja sen vaikutuksista tulkin työhön, on synnyttänyt kokonaisvaltaisemman käsityksen itse tulkin työstä.

Haastateltavat kokivat, että tulkin työ on samanlaista ammattiroolin ja etiikan näkökulmasta, mutta tulkkausmenetelmät ja tietous vammoista, sairauksista ja niiden aiheuttamista vaikutuksista tulkkaukseen ovat erilaisia. Samalla todettiin, että nopea työelämän ja asiakaskunnan muutos tuovat molempien tulkkiyhmien työhön uudenlaisia muutostarpeita. Muutostarpeista ei puhuta vain tulkkauslalla. Koen, että haastattelussa esiin tulleet muutostarpeet liittyvät myös yleiseen työelämän haluun monipuolistua ja muuttaa työelämän toimintaympäristöjä. Ja nämä edellyttävät toimijoilta muutoksia, joita ovat muun muassa aito yhdessä tekeminen, ammattirajat ylittävä, uudenlaisten osaamistarpeiden oppiminen, opitun soveltaminen ja moniammatillisuus.

Tämän opinnäytetyön tutkimustuloksista nousi tärkeimmäksi puhevammaisten tulkkien jatko- ja täydennyskoulutuksen kehittäminen. Yhteistyötä ja keskustelua on lisättävä viittomakielen tulkkien ja puhevammaisten tulkkien välillä. Koulutustaustoiltaan ja eriasteisen koulutuksen vuoksi on tarve yhteiseen, yli ammattirajat suuntautuvaan, yhteistyössä tapahtuvaan oppimiseen, kokemuksien ja ajatuksien jakamiseen ja sitä kautta uudenaiseen työn tarkasteluun.

Haastattelun aikana haastateltavat loivat ja muodostivat yhdessä ajatusten ja kokemusten vaihdon tavoin ymmärrystä tulkkaustilanteen ja menetelmien hallinnasta sekä ammattiroolista ja eettisistä säännöistä. Kaikki kokivat hyötyvänsä toistensa osaamisesta, ja voinkin todeta, että he toimivat tältä osin kestäväen kehityksen toimintaympäristössä ja -kulttuurissa. Kestäväen kehityksen toimintakulttuurissa korostuu yhdessä tekemisen merkitys ja yhteistyön voima. Ryhmähaastattelun pohjaväreinä oli mielestäni uudenaaisen oppimisyhteiskunnan edellytys, kommunikaation ja viestinnän tehokkuus ja avoimuus.

6.1.1 Viittomakielen tulkin ja puhevammaisten tulkin työ

Haastattelussa nousivat vahvasti esiin viittomakielen- ja puhevammaisten tulkin työn yhtäläisyyksien kohdalla nimenomaan tulkin ammattirooli ja etiikka sekä tulkkaustilanteen näkeminen ennen kaikkea vuorovaikutustilanteena korostaen vuorovaikutusta tulkkauksen edistäjänä. Mielestäni ammattieettiset säännöt, jotka antavat raamit tulkin työlle, määrittävät merkittävästi myös tulkin ammattiroolia, professiota, kaiken muun ammattitaidon ohella. Jotta tulkki voi pohtia etiikkaa ammattiroolin tukena sekä reflektoida työtään kaiken muunkin kuin menetelmien valossa, on kaiken pohjana etiikka. Eettinen pohdinta on ammatillisesti tärkeää, jotta voisimme ymmärtää, millaisten eettisten periaatteiden noudattamista tulkkien asiakaskunta odottaa niin viittomakielen- kuin puhevammaisten tulkilta. Mielestäni tärkeää on tieto siitä, millaisiin eettisiin periaatteisiin tulkit itse pyrkivät nojaamaan kussakin tilanteessa omat ratkaisunsa ja toimintatapansa. Yhtäläisyyksissä korostui myös tulkkaustilanteen vuorovaikutuksen merkitys.

Pollardin ja Deanin (2006) esittämä johtopäätös voisi selittää kokemustani siitä, että pidempään tulkkina toimineena ei eettisten säännösten muuttamiselle olisikaan enää niin suurta tarvetta kuin uran alkuaikoina. Voitaneenkin kysyä, onko eettinen säännöstö sinällään riittävä, kyse olisikin lähinnä siitä, miten eri taustaiset ja eri kokemuksiin omaavat tulkit tulkitsevat ammattisäännöstöä. Heidän ajatuksensa on, että tulkin eettinen ajattelu muuttuu suhteessa työvuosiin velvollisuuseettisestä seurauseettiseen.

Tämän opinnäytetyön tulosten perusteella puhevammaisten- ja viittomakielen tulkin ammattiroolien välillä ei nähty myöskään eroavaisuutta. Tässä työssä puhevammaisten tulkin ja viittomakielen tulkin työtä erottavaksi tekijäksi voisi enemmän ajatella näiden ammattien professionalistumiskehityksen kuin profession, ammattiroolien eron. Näyttäisi siltä, että siinä missä viittomakielen tulkit ovat saavuttaneet semi-profession aseman ja ovat saavuttamassa profession aseman, ovat puhevammaisten tulkit professionalistumiskehityksensä alkutai-paleella. Lähtökohdat ja taustat molemmissa ammateissa näyttäytyvät paljolti samansuuntaisina, huolimatta erilaisesta tulkkausmenetelmäosaamisesta.

Vaikka tässä opinnäytetyössä haastateltavat olivat yksimielisiä tulkkien ammattiroolien samankaltaisuudesta, nousi esiin tarve pohtia viittomakielen tulkin roolia suhteessa puhevammaiseen asiakkaaseen. Puhevammaisten tulkin työ näyttäytyi kontekstiltaan erilaisena kuin viittomakielen tulkin työn konteksti, jolloin tulkin roolin pohdintaa koettiin kuitenkin tarvittavan. Päätelin, että kyse voisi olla myös asiakkaan erilaisesta kohtaamisesta. Tulkitsin, että puhevammaisten tulkin työtä ja sitä kautta osin ehkä puhevammaisten tulkin ammattiroolia määrittää vammaisuus ja asiakkaan sairaudet. Viittomakielen tutkimus ja yleinen tietouden lisääntyminen kuuroista kieli- ja kulttuurivähemmistönä määrittää puolestaan viittomakielen tulkin työtä ja ammattiroolia.

Koen, että yksi kulmakivi opinnäytetyössäni ja sen tavoitteessa luoda uudenlaista puhevammaisten tulkkien jatko- ja täydennyskoulutusta, ja edistää sitä kautta myös puhevammaisten tulkin professiota liittyy juuri tulkkien koulutustaustan erilaisuuteen. Tällä hetkellä puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinnon suorittajat eivät ole aiemmalta ammatiltaan tulkkeja vaan hyvin useasti sosiaali- ja terveysalan osaajia, kuten lähihoitajia — viittomakielen tulkkeja lukuun ottamatta.

Kokemukseni perusteella voin todeta, että aiemmin tulkin työ on nähty kahden kielen ja kulttuurien välisenä kääntämisenä ja tulkkauksena. Tänä päivänä tulkkaus nähdään enenevässä määrin vuorovaikutustilanteena, ihmisten välisen viestinnän ja tasavertaisen kommunikaation mahdollistajana. Tulkkauspalvelulaki määrittää viittomakielialan ja puhevammaisten tulkkien työtä. Tulkkauspalvelua järjestävä taho, Kela, puolestaan luo ja määrittää raamit muun muassa tulkkaustuotteille ja millaisin kelpoisuusehdoin tulkit työskentelevät. Myös tässä opinnäytetyössä molemmissa ammattirooleissa tulkkaustilanne koettiin nimenomaan vuorovaikutustilanteena, jossa tulkin vuorovaikutustaidot korostuivat tulkkauksen edistäjänä.

Opinnäytetyöni yksi merkittävimmistä tutkimustuloksista liittyi ammattiroolin ohella tulkkausmenetelmiin. Niin kuin Martikainen ja Rainò (2014, 45) kuvaavat Kelan & Humanistisen ammattikorkeakoulun vuosina 2011–2013 toteutetussa tutkimushankkeessa, tulkkausalan ammattilaiselta samoin kuin koulutukseltakin uuden asiakasryhmän huomioiminen edellyttää sitä, että niin alalle koulutettavat

kuin alalla jo työskentelevät hallitsevat tarvittavat menetelmät. Vaikka tutkimushankkeen kohderyhmä oli lapset ja nuoret, joilla on sisäkorvaistute, pätee mielestäni edeltävä toteamus myös tämän hetken monialaisessa, ammattirajoja rikkovassa, työelämässä. Tulkkien tulisi kehittää itseään, ja yksi väylä tähän on lisätä ammattitaitoa osallistumalla puhevammaisten tulkkien jatko- ja täydennyskoulutukseen.

6.1.2 Kestävän kehityksen ideologia puhevammaisten tulkin jatko- ja täydennyskoulutuksessa

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää työelämän tarpeita puhevammaisten tulkkien jatko- ja täydennyskoulutuksen kehittämiseksi. Haastattelussa esiin tulleiden ajatusten pohjalta puhevammaisten tulkin jatko- ja täydennyskoulutuksen malli nojautuu kestävän kehityksen pedagogiseen malliin, joka käsitetään tulkkauksipalvelulain hengenmukaista toimintaa.

Tässä opinnäytetyössä nousee esiin, että työelämä on jo lähtenyt osaltaan kehittämään yhteistyötä viittomakielen- ja puhevammaisten tulkkien välillä. Työelämässä on pohdittu töiden yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia, tulkkauksen laatua kehitetään yhdessä, perheopetuksissa on huomattu yhteistyön ja menetelmäosaamisen yhdistämisen kiistaton etu. Työelämässä kehitetään vanhaa ja etsitään jo uudenlaisia toimintatapoja. Koulutuksen toivottiin vastaavaan alan kehittämisen haasteeseen omalta osaltaan.

Haastateltavien toive minulle ja työntilaajalle oli selkeä: he haluavat jatko- ja täydennyskoulutuspaketin, jonka tavoite ja laajuus ovat ammattikorkeakoulutasoista ja erikoistunut tulkkaukseen, tulkin rooliin sekä tulkin käyttämiin tulkkauksen menetelmiin. Laajuutta katson siitä näkökulmasta, että opinnot sisältäisivät kontaktijaksoja ja intensiivisiä pohdintakeskusteluja verkko-opintojen sijaan sekä konkreettisia tulkkauksiharjoituksia. Puhevammaisten tulkin jatko- ja täydennyskoulutuksella on oma paikkansa koulutuksen kehittämistarpeissa vastaamaan työelämän tarpeisiin.

Koska tulkkien pohjakoulutus on kestoaltaan, sisällöltään ja koulutusasteeltaan eroava, se asettaa haasteita puhevammaisten tulkin jatko- ja täydennyskoulutusopintojen laatimiseen. Koulutukseen hakeutuvien pohjakoulutus on tulkkausopintojenkin osalta eri. Viittomakielen tulkeilla aiemmasta tulkkipohjakoulutuksesta johtuen painottuu tulkkaus- ja tulkin ammatillisuusopinnot. Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinnossa puolestaan tulkkausopintoja harjoitteluineen on vähän jos ollenkaan. Näistä syistä puhevammaisten tulkin- ja viittomakielen tulkin jatko- ja täydennyskoulutuksen sisältö tulisi olemaan osittain erilainen, huomioiden jokaisen koulutukseen hakeutuneen oman oppimistavoitteen.

Koulutuksen toivotaan tarjoavan viittomakielen tulkeille puhevammaisten tulkkien käyttämien tulkkausmenetelmien opetusta, tietoa puhevammaisuudesta ilmiönä sekä tietoa puhevammaisen taustalla olevista sairauksista ja vammoista sekä niiden vaikutuksista viestintätilanteisiin. Tulkin on hyvä tietää asiakkaan puheenkehityksen vaiheista sellaisia asioita, joilla on vaikutusta tulkkaustilanteeseen. Sairauksista ja vammoista tietoa ja osaamista siihen, millä tavoin nämä vaikuttavat tulkin käyttämiin tulkkausmenetelmiin. Viittomakielen tulkit tarvitsevat harjoittelua puhevammaisten tulkkien käyttämistä tulkkausmenetelmistä ja perehtymistä teknisiin apuvälineisiin. Puhevammaisten tulkeille puolestaan toivottiin paljon tulkkausopintoja ja tulkkausharjoitteluita unohtamatta ammattiroolin ja etiikan painottamista.

Tarkasteltaessa puhevammaisten tulkin työtä on tärkeää pohtia myös tulkin työn perustana olevan ammatti-identiteetin rakentumista. Mielestäni viittomakielen tulkin työn ammatillisen kehittymisen tarkastelu antaa yhdenlaisen näkökulman tarkastella puhevammaisten tulkin työn kehittymistä ja koulutuksen kehittämistä. Olen Martikaisen ja Rainòn (2014, 45) kanssa samaa mieltä, että esimerkiksi puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiomenetelmät (viitottu puhe, tukiviittomat) tai puhetulkkaus, olisivat sovellettavissa sisäkorvaistutetta käyttävälle asiakasryhmälle, ja nämä olisi otettava huomioon vammaisten tulkkauspalveluihin keskittyneiden koulutusohjelmien opetussisällöissä. Tämän hankkeen tutkimustuloksien ja oman opinnäytetyöni haastatteluiden pohjalta tulisin vahvasti siihen tulokseen, että ehdottamassani jatko- ja täydennyskoulutuksessa otetaan huomioon niin puhevammaisten kuin viittomakielen tulkin käyttämät tulkkausmenetelmät muuttuvan asiakasryhmän tarpeet huomioiden.

Kestävän kehityksen mukaisessa jatko- ja täydennyskoulutuksessa lähdetään liikkeelle siitä, että opetuksen suunnittelun lähtökohtana on oppimisperustainen opiskelijan lähtötilanteen huomioiminen ja tavoitteena oleva asiantuntijuus. Esi- tään tästä syystä tässä opinnäytetyössä kestävän kehityksen pedagogisen mallin mukaista lähestymistapaa puhevammaisten jatko- ja täydennyskoulutukselle. Mallin myötä oppimisen prosessista tulee yhteisöllinen, jossa ovat mukana opiskelijat, kouluttajat ja työelämän edustajat yhdessä. Tavoitteeni on herättää opinnäytetyöllä uudenlaisia ajattelutapoja ja tarjota konkreettisia vinkkejä etenemiseen kestävän kehityksen tiellä. Kaikki toimijat, opiskelijoista kouluttajiin ja työelämän eri toimijoihin, oppivat ja luovat uutta osaamista myös kestävän kehityksen edistämiseksi (Rohweder & Virtanen 2008, 49-53).

Rohweder ja Virtanen (2008, 138) toteavat, kestävän kehittämisen pedagogisen mallin kehittämisen tavoitteena on, että ammattikorkeakoulut ovat työelämän haluttuja partnereita ja molemmat osapuolet kokevat yhteistyön johtavan win-win-tilanteeseen.

6.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja yleistettävyyys

Tutkimustulosten luotettavuuden tarkastelussa on tässä tapauksessa kysymys lähinnä ryhmähaastattelun soveltuvuudesta tutkimusmenetelmäksi. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnista ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita vaan tutkijan on arvioitava tutkimuksen luotettavuutta kokonaisuutena (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140). Tutkijan pitää lisäksi suorittaa säännöllistä laadun ja luotettavuuden arviointia koko tutkimusprosessin ajan (Koskinen ym. 2005, 257).

Kehittämistoiminnassa ja laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta kuvataan myös käyttökelpoisuuden ja uskottavuuden käsitteiden avulla. Raportoinnin sisäinen johdonmukaisuus parantaa luotettavuutta samoin kuin kehittämisprojektin vaiheiden mahdollisimman tarkka kuvaus. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 217; Toikko & Rantanen 2009, 158–159; Tuomi & Sarajärvi 2009, 140–141.) Tässä opinnäytetyössä on tästä johtuen aineiston tulkinnassa ja analysoinnissa pyritty palaamaan aineistoon mahdollisimman usein, ja tutkimuksen johtopäätöksissä nojataan empiiriseen aineistoon ja teoriaan useita kertoja oi-

keiden päätelmien turvaamiseksi. Opinnäytetyön luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä lisättiin kertomalla lukijalle mahdollisimman laajasti ja huolellisesti aineiston keruusta ja haastatteluista. Pyrin rakentamaan koko opinnäytetyön raportoinnin mahdollisimman kattavaksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132–133; Vilka 2007, 30.) Tutkimusta tehdessä pitäisi pyrkiä mahdollisimman neutraaliin tulkintaan ilman tutkijan henkilökohtaisia vaikutuksia, sillä tutkimustulosten tulisi olla samanlaiset riippumatta siitä, kuka tutkimuksen tekee (Eriksson & Kovalainen 2008, 291).

Tässä opinnäytetyössä haastattelukysymysrunгон sisällön ongelmana voi pitää sitä, että haastattelulomaketta laatiessa varsinaiset tutkimuskysymykset eivät olleet täysin täsmentyneet. Tutkimusaineiston analyysin tuloksena muodostuneiden pääteemojen avulla tarkensin ja muokkasin tutkimuskysymyksiä. Haastatteluaineiston perusteella vastaan opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin.

Haastatteluista saatu aineisto voi aiheuttaa vääristymiä tutkimuksen tuloksiin, koska haastattelut voivat sisältää monia piilotettuja merkityksiä (Malhotra & Birks 2006, 183). Näitä väärinymmärryksiä voi tapahtua kolmessa kohdassa: haastateltava voi kuvailla asiaa väärin, haastattelija voi ymmärtää kuvaillun asian väärin tai tutkimuksen lukija voi tulkita tehtyä tutkimusta väärin (Hirsjärvi ym. 2009, 229). Otin nämä epävarmuustekijät huomioon jo aineiston keräämisen suunnittelussa, mutta se ei täysin poista mahdollisia väärinymmärryksiä ja -tulkintoja eri vaiheissa.

Muun muassa Koskisen ym. (2005, 263) mukaan kvalitatiivisen tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä johtuen aineiston keruutavan pienestä havaintomäärästä. Tällä opinnäytetyöllä on suhteellisen suppea kohderyhmä, joskin tutkimustuloksista hyötyvät niin viittomakielen- kuin puhevammaistenkin tulkit. Tämän opinnäytetyön tuloksia ei voida pitää yleistettävänä tuloksina, mutta mielestäni ne ovat sovellettavissa ja antavat yhden näkökulman koulutuksen toteuttamiselle ja sitä kautta koko alan kehittämiseen.

6.3 Tutkimusmenetelmän tarkastelu

Mielestäni valitsemani tutkimusmenetelmä tuki opinnäytetyön tavoitetta ja oli näin onnistunut valinta. Yksilöhaastattelun sijaan ryhmähaastattelussa sain samalla tietoja usealta ihmiseltä yhtä aikaa, ja mikäli samasta aiheesta tulee samankaltaisia ajatuksia ja mielipiteitä, niitä ei myöskään tarvitse ilmaista sanoin kahta kertaa (Eskola & Suoranta 2000, 94–96). Sulkusen (1990) mukaan sopiva aihe ryhmähaastattelun pohjaksi on sellainen, mistä ryhmässä on erilaisia mielipiteitä. Tällöin ryhmä saattaa toimia mielipiteitä stimuloivana, ja asiat tulevat esiin toisella tavalla kuin yksilöhaastatteluissa tulisi. Yhdessä haastateltaessa unohtaminen ja väärinymmärtäminen ovat vähäisempää. (Eskola & Suoranta 2000, 96.) Tavoitteena oli saada aikaan ryhmäkeskustelua tutkijan haluamista aiheista ja teemoista. Tähän ryhmähaastattelu oli tehokas ja onnistunut menetelmä monella tapaa.

Ryhmähaastattelulla on toki huonojakin puolia, sillä ryhmässä voi olla muutama dominoiva haastateltava ja osa saattaa jäädä näiden varjoon, kun taas osalle ryhmän energia saattaa auttaa vastaamaan rohkeasti (Hirsjärvi ym. 2008, 205–206.). Ryhmähaastattelun haittana pidetään myös ryhmädynamiikan toimimattomuutta, sillä tulokseen voi vaikuttaa, mitä haastattelun aikana ryhmä puhuu tai sanoo (Hirsjärvi & Hurme 2009, 63). Ryhmän jäsenet oli tarkoituksenmukaisesti valittu joukosta, joka toimii kohderyhmänä opinnäytetyölleni, ja siksi haastateltavat olivat juuri oikeita henkilöitä ilmaisemaan kokemuksiaan tarkasteltavana olevaan ilmiöön.

Tässä tutkimuksessa yritetään nostaa tietoiseksi ja näkyväksi se, minkä totuus on häivyttänyt huomaamattomaksi ja itsestään selväksi sekä se, mikä on koettu, mutta ei vielä tietoisesti ajateltu (Vilkka 2009, 97–98). Valitsin tämän laadullisen haastattelumenetelmän, koska se soveltuu hyvin haastatteluihin, joissa kerätään nimenomaan näkemyksiä, kokemuksia ja mielipiteitä. Työtäni jäsentää ja ohjaa kriittisen, tieteellisen ja ymmärtävän lähestymistavan pohjalta rakentuva tulkitseva lähestymistapa. Mäntyrannan (2008, 159) mukaan haastateltava ja haastattelija eivät saisi olla keskenään riippuvuussuhteessa toisin sa-

noen, esimerkiksi oman potilaan haastattelemine ei olisi sopivaa. Mietin tuttuuden vaikutusta haastattelun kulkuun, sillä kaikki haastatteluun osallistuneet henkilöt olivat minulle tuttuja eri yhteyksistä. Tulin kuitenkin siihen tulokseen, että tuttuus ei vaikuttanut haastattelutilanteeseen, sillä kaikkien haastateltavien pyrkimyksenä on kehittää puhevamma-alan tulkkipöytäkirjoitusta ja tätä myötä koko tulkkauspalvelua. Haastattelussa ei myöskään ollut aiheena esimerkiksi työpäivän sisäisiä asioita tai kenenkään haastateltavan henkilökohtaisia asioita. Halusin käyttää haastattelua yhtenä tiedonkeruun menetelmänä myös siksi, että haastateltavat voisivat tuoda esille omia kokemuksiaan ja näkemyksiään mahdollisimman vapaasti.

Tutkielman tekijän täytyy ottaa huomioon tehdessään tutkimusta monenlaisia eettisiä pelisääntöjä. Ne voivat koskea taustakirjallisuuden käyttöä ja lainaamista, aineiston keruun luottamuksellisuutta, aineiston säilyttämisen periaatteita, tutkittavien henkilöiden anonymiteetin takaamista kaikissa tutkimuksen vaiheissa aina raportointiin saakka. (Alanen, Kalaja & Dufva 2011, 22-23) Olen käsitellyt tutkimusaineistoa huolellisesti turvaten tietojen säilymisen luottamuksellisina, jotta tutkimusjoukon yksityisyyden suoja ei vaarannu. Tutkimusaineistoni on tarkoitettu vain tähän opinnäytetyöhön, eikä sitä säilytetä tutkimuksen päätyttyä. Kuulan (2011, 113-115, 208-209) mukaan tätä varten minun olisi pitänyt pyytää haastateltavilta erillinen lupa, jos olisin myöhemmin halunnut käyttää aineistoa jatkotutkimuksia varten. Koska en ollut pyytänyt asiaan erillistä lupaa haastateltavilta, tutkimustarkoituksiin kerättyä tutkimusaineistoa voi käyttää vain tutkimustarkoituksiin.

Haastattelun alussa kerroin tutkimusjoukolle riittävästi tietoa muun muassa tulevasta haastattelusta ja tutkimuksen tavoitteista sekä siitä, mikä on kerättävien tietojen käyttötarkoitus (Kuula 2011, 62–62). Tämän jälkeen annoin heidän vapaaehtoisesti päättää osallistumisestaan tutkimukseen. Olen pyrkinyt koko opinnäytetyöprosessin ajan tutkimusaineiston keräämisestä raportointiin asti kunnioittavaan käsittely- ja kirjoitustapaan. Aineiston kerääjä on vastuussa tutkittavien anonymiteetin säilymisestä (Toikko & Rantanen 2009, 129; Tuomi & Sarajärvi 2009, 131).

Sitaatteja, suoria otteita tutkimusaineistosta, käytin harkiten niin, ettei sitaateista pysty tunnistamaan tutkimushenkilöä muun muassa nimen tai asuinpaikan puolesta. Tutkimusaineisto on muokattava myös sellaiseksi, ettei ulkopuolinen pysty yksiselitteisesti päättämään, ketä yksittäisiä ihmisiä tutkittavat olivat (Kuula 2011, 112).

6.4 Johtopäätöksiä ja jatkotutkimusaiheita

Olen pyrkinyt aloittamaan konkreettisesta pienestä toimenpiteestä eli kestävän kehityksen pedagogisen mallin soveltamisen kokeilusta osaksi Humanistisen ammattikorkeakoulun jatko- ja täydennyskoulutuksen kehittämistä. Näin haasteeseen on helpompi tarttua ja aloittaa tässä opinnäytetyössä esitettyjen toimenpide-ehdotusten toteuttaminen käytännössä. Toteutusehdotelma rakentuu jo lähtökohdiltaan poikkeavasti, perinteisesti eri ammattialojen edustajien yhteiseen koulutukseen (viittomakielen tulkit, puheterapeutit, puhevammaisten tulkit), jossa pyrkimyksenä on moniammatillisen yhteistyön ja osaamisen jakaminen, ja sitä kautta uuden tiedon kehittyminen, raja-aitojen ylittyminen sekä samalla oppimisympäristöjen integroituminen vahvemmin yritysten ja oppilaitoksen väliseksi kehittäväksi yhteistyöksi. (Virtanen & Rohweder 2008, 46-52; Rohweder 2008, 50).

Tavoitteena tässä kokeilussa mallissa on löytää ja tarjota kullekin oppimisessa mukana olevalle taholle aidosti hänen tavoitteisiinsa soveltuva rooli ja kehittämisen tavoite. Rohwederin (2006, 165) mukaan opintojen kehittämishankkeissa on olennaista välittää opintojen aikana syntyneitä tuloksia ja niiden kautta syntyneitä uudenlaisia toimintamalleja tulosten arkipäiväistämiseksi.

Kela tulkkauspalvelujen kilpailuttajana luo raameja tulkkauspalvelun toteutumiselle. Tutkimuksessa nousi esille vahvasti Kelan rooli ja linjausten vaikutukset tulkkausalan kehittymiseen. Haastateltavat pohtivat, että kuinka puhevammaisten tulkin ammattirooli ja ammatti-identiteetti alkaisi koulutuksen kehityksen ja Kelan luomien raamien myötä professionaalistumaan. He ennakoivat tulevaisuutta ja mahdollisia yhtenäisiä käytäntöjä ja toimintamalleja, joita viittomakielialalla koettiin olevan enemmän, jos yhteistyö Kelan kanssa saavutettaisiin. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena ei ollut käsitellä Kelan roolia, siksi ehdotan

aihealuetta jatkotutkimusaiheeksi. Tutkimustuloksista havaitaan myös ristiriita puhevammaisten tulkin pätevyysvaatimuksista Kelan vaatimusten ja itse puhevammaisten tulkkien kanssa. Tästäkin syystä olisi tärkeää, että yhteistyö Kelan kanssa kehittyisi, ja pätevyysvaatimuksia tarkasteltaisiin uudelta kantilta.

Toisena jatkotutkimusaiheena olisi mielenkiintoista tietää kestävän kehityksen pedagogisen mallin soveltuvuus käytännössä osana Humanistisen ammattikorkeakoulun jatko- ja täydennyskoulutusta. Mallin käyttöönotto vaatisi määrätietoista kehittämistä, toimintakulttuurien muuttamista vastaamaan kestävän kehityksen kautta työelämän haasteisiin sekä ymmärrystä kestävästä kehityksestä ja sen ulottuvuuksista. Siksi olisi hyvä tutkia jatkossa kuinka, mahdollisesti mallin kehittäminen ja soveltaminen käytäntöön, vaikuttaa konkreettisesti puhevammaisten tulkkien jatko- ja täydennyskoulutuksen ja sitä kautta tulkkialan kehittymiseen.

LÄHTEET

Arnett, Ronald & Harden-Fritz Janie M & Bell, Leeanne 2009. Communication ethics literary. Dialogue and difference. Thousand Oaks: Sage.

Arvioinnin opas 2012. Ammatillinen peruskoulutus. Näyttötutkinnot. Oppaat ja käsi-kirjat 2012:9. Helsinki: Opetushallitus.

Brante, Thomas 2010. State Formation and the Historical Take-off of Continental Professional Types: the Case of Sweden. Teoksessa Svensson Lennart ja Evetts Julia (toim.). Sociology of professions. Continental and Anglo-Saxon traditions. Göteborg: Bokförlaget Daidalos, 85 – 119.

Cavén, Outi 1999. Sujutusta ja pyörytystä. Tutkimus byrokratian merkityksistä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastyössä. Tampere: Tiedekirjakauppa TAJU.

Cromnow, Maria 2012. I Know it is Wrong but I do it Anyway. How do Speech Interpreters Respond to Ethical Dilemmas. Linköping Universitet. Department of Behavioural Sciences and Learning. Master of Social Science in Science of Disability. Viitattu 3.2.2013. <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:616096/FULLTEXT01.pdf>

Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012. Opetussuunnitelma. Viittomakielen tulkin koulutusohjelma. Viitattu 8.2.2015. <http://www.diak.fi/hakijalle/Hakeminen%20koulutuksiin/Koulutusohjelmat/viittomakiellentulkin%20ko/Sivut/default.aspx>

Eskola, Jari 2001. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 133–157.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 4. painos. Tampere: Vastapaino.

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2001. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 24–42.

Finlex. Valtion säädöstietopankki. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380. Viitattu 22.3.2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100133>

Grue, Jan 2011. Discourse analysis and disability: Some topics and issues. Discourse Society, 22

Hakkarainen, Kai & Lonka, Kirsti & Lipponen, Lasse 2004. Tutkiva oppiminen – järki, tunteet ja kulttuuri oppimisen syyttäjänä. Helsinki:WSOY.

Harjula, Minna 1996. Vaillinaisuudella vaivatut. Vammaisuuden tulkinnat suomalaisessa huoltokeskustelussa 1800-luvun lopulta 1930-luvun lopulle. Diss. Bibliotheca Historica 15. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura.

Heiskanen, Marja-Liisa 1998. Muuttuvatko mallit – vammaiskäsitteiden pohdintaa? Teoksesta Haverinen, Leena, Simonen, Leila & Kiikkala, Irma (toim.): Kohtaamisia sosiaali- ja terveysalan areenoilla. Stakes, Raportteja 221. Helsinki: Gummerus. Kohtaamisia sosiaali- ja terveysalan areenoilla. Stakes raportteja 221. Helsinki: Stakes, 62–80.

Henkilökohtaistamismääräys 2006. Määräys 43/011/2006. Helsinki: Opetushallitus.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Huhtanen, Kristina 2011. Kommunikointi elein ja viittomin. Teoksessa Kristina Huhtanen (toim.) Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. Uudistettu laitos. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry, 26–51.

Johannesen, Richard L. & Valde, Kathleen S. & Whedbee Karen E. 2008. Ethics in human communication. 6 th ed. Long Grove: Waveland Press

Kalaja, Paula & Alanen, Riikka & Dufva, Hannele 2011. Minustako tutkija? Johdattelua tutkimuksen tekoon. Teoksessa Paula Kalaja, Riikka Alanen & Hannele Dufva (toim.) Kieltä tutkimassa. Tutkielman laatijan opas. Helsinki: Finn Lectura, 8-32.

Kalela, Esa 2006. Keitä huonokuuloiset oikein ovat? Lähtökohtia huonokuuloisten sosiaalisten identiteettien tutkimukselle. Soveltavan kasvatustieteenlaitos. Helsingin yliopisto pro gradu-tutkielma.

Kauppila, Reijo 2011. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Kansaneläkelaitos 2013. Terveysosasto. Tarjouspyyntö. Henkilöstö. Liite 5 62/331/2013. Tulkkauspalvelua tuottava henkilöstö. Viitattu 20.2.2015.<http://www.humak.fi/wp-content/uploads/2015/01/Liite-5-KELA-Henkilostolomake.pdf>

Kumpuvuori, Jukka 2004. Juridinen esiselvitys vammaispalvelulain ja kehitysvammalain yhteen sovittamisesta (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:14). Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Kumpuvuori, Jukka 2009. Perusoikeuksien rajoittamisesta kehitysvammaapalvelujen toteuttamisessa. Vammaisten Ihmisoikeuskeskus VIKE. Julkaisusarja nro 3. Turku: Turun Yliopisto.

Kuula, Arja 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Ladonlahti, Tarja 2004. Haasteita palvelujärjestelmälle. Kehitysvammaiseksi luokiteltu henkilö psykiatrisessa sairaalassa. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 28.12.2013. <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/13315>. ISBN: 951-39-1999-4 (PDF).

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 1998/631 Viitattu 12.12.2013 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980631>

Laki vammaisen henkilön tulkkaukspalvelusta 2010/133, 19.2.2010. Viitattu 9.3.2013 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100133>

Loncke, Filip. 2014. Augmentative and Alternative Communication. Models and Applications for Educators, Speech-Language Pathologists, Psychologists, Caregivers and Users. San Diego: Plural Publishing.

Luukkainen, Olli. 2004. Opettajuus. - Ajassa elämistä vai suunnan näyttämistä? Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Marku, Satu 2010. Kädet eivät yksin riitä – kohti vahvaa osaamista ja laatua. Viittomakielen tulkkitoiminnan ylempi AMK. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Matero, Marja 2004. Esteistä mahdollisuuksiin. Werner Söderström Osakeyhtiö. Porvoo.

Martikainen, Liisa. 2012. Humanistinen ammattikorkeakoulu, 2012. Henkilökohmainen tiedonanto.

Martikainen, Liisa & Rainò, Päivi 2014. Sisäkorvaistutetta käyttävien lasten ja nuorten kuntoutus- ja tulkkaukspalvelujen toteutuminen ja tulevaisuuden tarve. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Hankeraportti 2014.

Mélen-Paaso, Monica & Haapamäki, Jukka & Halinen, Sanna. 2006. Kestävän kehityksen edistäminen koulutuksessa. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:6 Baltic 21E -ohjelman toimeenpano sekä kansallinen strategia YK:n kestävästä kehityksestä edistävän koulutuksen vuosikymmentä (2005-2014) varten OPM Opetusministeriö

Määttä, Paula 1981 Vammaiset – suuri vähemmistö. Mitä on hyvä tietää vammaisuudesta. Jyväskylä: Gummerus.

Neher, Willam & Sandin, Paul. 2007. Communicating ethically: character, duties, consequences and relationships. Boston: Pearson.

Northouse Peter G. 2012. Leadership. Theory and practice. 6th ed. Thousand Oaks: Sage

Näyttötutkinto-opas, 2012. Oppaat ja käsikirjat 2012:11. Helsinki: Opetushallitus.

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo, 2009. Kehittämistyön menetelmät. Helsinki: WSOYPro.

Oliver, Michael 1983. Social Work with Disabled People. Practical Social Work Series. London and Basingstoke: The Macmillan Press Ltd.

Oliver, Michael. 1996. Understanding Disability from Theory to Practice. Kent: Mackays of Chatham PLC.

Oliver, Michael & Barnes, Colin. 1998. Disabled People and Social Policy: From Exclusion to Inclusion. Longman Social Policy in Britain. London and New York: Longman.

Oikeusministeriö 2011. Viittomakielisten kielelliset oikeudet. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 24/2011

Opas puhevammaisten tulkkauspalvelusta 2010. Kehitysvammaliitty ry. Vantaa: Kir-japaino Keili Oy.

Opetushallitus 2011. Näyttötutkinnon perusteet. Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto 2010. Määräykset ja ohjeet 2010:30. Espoo: Kopijyvä Oy.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012. Korkeakoulutettujen jatkokoulutuksen haasteet ja ehdotus järjestelmän kehittämiseksi – KYTKÖS-hanke. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:22.

Opetusministeriö 2006. Kestävän kehityksen edistäminen koulutuksessa. Baltic 21E-ohjelman toimeenpano sekä kansallinen strategia YK:n kestävästä kehityksestä edistävän koulutuksen vuosikymmentä (2005-2014) varten. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasta. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006: 6. Viitattu 20.2.2013.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/opm_9_tr06.pdf?lang=fi

Parson, Talcott. 1968: Professions. International Encyclopedia of the Social Sciences (ed. by E. Shils). Vol. 12, pp. 536- 547. The Free Press. New York.15

Pekkola, Elias 2014. Korkeakoulujen professio Suomessa. Ajankuvia, käsitteitä ja kehityskulkuja. Tampereen yliopisto 2014. Viitattu 29.12.2014
<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/96343/978-951-44-9654-7.pdf?sequence=1>

Pyörälä, Eeva. & Lindblom-Ylänne, Sari . 2005. Lääkärin vuorovaikutustaitojen kehittäminen. Teoksessa Hiltunen, Erkki., Holmberg, Peter., Kaikkonen, Matti, Lindblom, Sari., Nienstedt, Walter & Wähälä, Kristiina. (toim.) Galenos. Ihmiselimistö kohtaa ympäristön. 6.-7. painos. Helsinki: WSOY 581–618.

Pösö, Reeta 2015. Kelan aktuaari- ja tilasto-osasto, Tilastoryhmä 2015. Henkilökohtainen tiedonanto.

Rainio, Timo 2013. Teollisen tuotannon muutosten vaikutus ammattitaitovaatimukseen. Opetushallitus, ennakointi selvitys 2013. Viitattu 12.2.2015.
http://www.oph.fi/download/150610_Teollisen_tuotannon_muutosten_vaikutus_ammattitaitovaatimukseen_tuotevalmist.pdf

Rautio, Pertti & Mikko, Saastamoinen (toim.) Minuus ja identiteetti. Sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma. Tampere: Tampere University Press, 11-12.

Rajaniemi, Mari & Seppälä, Heikki 2012. Mitä kehitysvammaisuus on? Kehitysvamma-alan verkkopalvelu Vernerinet. Viitattu 22.2.2014:
<http://verneri.net/yleis/kehitysvammaisuus/mita-kehitysvammaisuus-on.html>

Rohweder Liisa & Virtanen Anne 2008. Kohti kestäviä valintoja. Kansallisesti ja globaalisti kestävä Suomi (2006). Kansallinen kestävä kehityksen strategia. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2006.

Rohweder Liisa 2006. Kehittävä oppiminen kestävä kehityksen edistämiseksi. Teoksessa Taina Kaivola & Liisa Rohweder (toim.) 2006. Korkeakouluopetus kestäväksi. Opas YK:n kestävä kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmentä varten. Opetusministeriön julkaisu 2006:4.

Rohweder Liisa 2006. Liiketalouden koulutuksessa haasteena yritysten kestävä kehitystä edistävä arvomuutos. Opetusministeriön julkaisu 2006:4. Korkeakouluopetus kestäväksi. Opas YK:n kestävä kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmentä varten.

Rohweder, Liisa & Virtanen, Anne & Tani, Sirpa & Kohl, Johanna & Sinkko, Arja (2008). Kestävä kehityksen pedagoginen malli. Teoksessa Rohweder, Liisa & Virtanen, Anne (toim.): Kohti kestävä kehitystä. Pedagoginen lähestymistapa. Opetusministeriön julkaisuja 2008:3. Yliopistopaino. 98–99. Viitattu 6.3.2013.
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/opm03.pdf?lang=fi>

Rohweder Liisa & Virtanen Anne (2008). Tutkiva ja kehittävä lähestymistapa. Teoksessa Rohweder Liisa & Virtanen Anne (toim.): Kohti kestävä kehitystä. Pedagoginen lähestymistapa. Opetusministeriön julkaisuja 2008:3. Yliopistopaino. 100–103. Viitattu 6.3.2013.
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/opm03.pdf?lang=fi>

Rohweder Liisa, Virtanen Anne & Sinkko Arja 2008. Ammatilliset opettajakorkeakouluopettajien käsitys kestävästä kehityksestä. Teoksessa Rohweder, Liisa & Virtanen, Anne (toim.) Kohti kestävä kehitystä. Pedagoginen lähestymistapa. Opetusministeriön julkaisuja, 2008:3, 89-94.

Rohweder, Liisa 2008. Kestävä kehitys koulutuksen päämääräksi. Teoksessa Rohweder, Liisa & Virtanen, Anne (toim.) Kohti kestävä kehitystä. Pedagoginen lähestymistapa. Opetusministeriön julkaisuja, 2008:3, 18-23.

Rohweder, Liisa 2008. Kestävän kehityksen tulkinnallisia ongelmakohtia. Teoksessa Rohweder, Liisa & Virtanen, Anne (toim.) Kohti kestäväää kehitystä. Pedagoginen lähestymistapa. Opetusministeriön julkaisuja, 2008:3, 24-30.

Rohwerder, Liisa 2008. Tausta ja tavoitteet. Teoksessa Rohweder, Liisa & Virtanen, Anne (toim.) Kohti kestäväää kehitystä. Pedagoginen lähestymistapa. Opetusministeriön julkaisuja, 2008:3, 8-10.

Rohweder, Liisa 2006. Kestävä kehitys osaksi korkeakoulujen kulttuuria. Teoksessa Kaivola, Taina & Rohweder, Liisa (toim.) 2006. Korkeakouluopetus kestäväksi. Opas YK:n kestäväää kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmentä varten. Opetusministeriön julkaisuja 2006:4. Opetusministeriö. Helsinki 2006, 164-169.

Rohweder Liisa 2006. Kehittävä oppiminen kestävään kehityksen edistämässä. Teoksessa Kaivola Taina & Rohweder Liisa (toim.) 2006. Korkeakouluopetus kestäväksi. Opas YK:n kestäväää kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmentä varten. Opetusministeriön julkaisuja 2006:4. Opetusministeriö. Helsinki 2006, 164-169, 49-52.

Saarinen Anja 2009. Sanattomien sanansaattajat. Puhevammaisten henkilöiden tulkkien koulutuksen toimintatutkimuksellinen kehittäminen. Kuopion yliopisto. Sosiaalipsykologian ja sosiaalipsykologian laitos.

Saarinen, Anja 2011. Tulkkipalvelut muutoksessa – mikä muuttui? Palvelun käyttäjien kokemuksia. Suomen CP-liitto ry.

Salmi, Eeva 2008. Kielelliset käänteet kuurojen opetuksessa. Teoksessa Kivirauma, Joel (toim.), Muuttuvat marginaalit: näkökulmia vammaistutkimukseen. Kehitysvammaliiton tutkimuksia 1. Helsinki: Kehitysvammaliitto, 10–41.

Salmi, Eeva 2015. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Henkilökohtainen tiedonanto.

Saloviita, Timo & Lehtinen, Ulla & Pirttimaa, Raija. 1997. Tie auki työelämään: Tuetun työllistämisen käyttäjäkeskeiset työtavat. Jyväskylä: Yliopistopaino.

Seppälä, Heikki 2010. Hoivan ja asumisen välimaastossa. Pohdintoja kehitysvammaisuuden kaksista kasvoista. Teoksessa Teittinen, Antti (toim.). Pois laitoksista! Vammaiset ja hoivan politiikka. Palmenia-sarja 68. Helsinki: Gaudeamus, 180–198.

Shakespeare, Tom & Watson, Nicholas 2002. The Social model of disability; an outdated ideology? Research in Social Science and Disability 2, 9-28.

Sinkko, Arja 2007. Kestävä kehitys opettajan työn haasteena: case: Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Tampereen ammattikorkeakoulu.

Sorjonen, Marja-Leena & Peräkylä, Anssi & Eskola, Kari 2001. (toim.) Keskustelu lääkärin vastaanotolla. Vastapaino: Tampere.

Sulkunen, Irma 1990. Ryhmähaastattelujen analyysi. Helsinki. Gaudeamus.

Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma 2010. Helsinki: Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, 10–11.

Suomen Puhevammaisten Tulkit ry. 2014. Puhevammaisten tulkin ammattisäännöstö. Viitattu 12.10.2014. <http://www.puhevammaisten.tulkit.fi/page5.php>

Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010-2015. Vahva pohja osallisuudella ja yhdenvertaisuudelle. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:4. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Takala, Marjatta 2002. Kuulovammaisuus. Teoksessa Marjatta, Takala & Elina, Lehtomäki (toim.). Kieli, kuulo ja oppiminen. Kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. Helsinki: FINN LECTURA, 25–42.

Vammaispalvelujen käsikirja. <http://www.sosiaaliportti.fi/vammaispalvelujen-kasikirja>. Viitattu 20.6.2013.

Vatanen, Tuula. 1996. Taistelua asemasta ammattina? Tutkielma viittomakielen tulkin työstä Suomessa. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu – tutkielma.

Virtanen, Anne, Rohweder, Liisa & Sinkko, Arja. (2008). Miten ammattikorkeakouluissa suhtaudutaan kestävään kehitykseen? Teoksessa Rohweder, Liisa & Virtanen, Anne. (toim.): Kohti kestäväää kehitystä. Pedagoginen lähestymistapa. Opetusministeriön julkaisuja 2008:3. Yliopistopaino. 68–88. Viitattu 6.3.2013. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/opm03.pdf?lang=fi>

Vehmas, Simo 2005. Vammaisuus. Johdatus historiaan, teoriaan ja etiikkaan. Helsinki: Gaudeamus.

Vehmas, Simo 2006. Kehitysvammaisuus, etiikka ja sosiaalinen vammaistutkimus. Teoksessa Antti Teittinen (toim.) Vammaisuuden tutkimus. Helsinki: Yliopistopaino, 211-236.

Vilka, Hanna 2009. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

von Tetzchner, Stephen & Martinsen, Harald 2000. Johdatus puhetta tukevaan ja korvaavaan kommunikointiin. 2.painos. Suom. Kaisa Launonen. Helsinki: Kehitys-vammaliitto ry.

Yhdenvertaisuus 2012. Viitattu 17.8.2012
<http://www.yhdenvertaisuus.fi/yhdenvertaisuus/lainsaadanto>

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja. Helsinki: Suomen YK-liitto.

LIITTEET

Liite 1: Ammattieettiset säännöt.

AMMATTIETIIKKA

1. Tulkki noudattaa ehdotonta vaitiolovelvollisuutta.
2. Tulkki ei käytä väärin mitään tulkkauksen yhteydessä tietoonsa tullutta.
3. Tulkki ottaa vastaan toimeksiannon vain, jos hänellä on siihen tarpeellinen pätevyys ja jossa hän ei ole jäävi.
4. Tulkki kunnioittaa ja tukee asiakkaidensa itsenäisyyttä ja itsemääräämisoikeutta.
5. Tulkki osoittaa solidaarisuutta ammattikuntaansa kohtaan.
6. Tulkki valmistautuu ajoissa ja huolellisesti tehtäväänsä.
7. Tulkki käyttäytyy toimeksiannon yhteydessä moitteettomasti.
8. Tulkki on puolueeton eikä anna henkilökohtaisten asenteidensa tai mielipiteidensä vaikuttaa työnsä laatuun.
9. Tulkki kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan.
10. Jos tulkki toimii sellaisessa asiakastyössä, jossa asiakkaat ovat myös tulkkipalvelun käyttäjiä, hän toimii niin että ammattiroolit eivät sekoitu.

Liite 2: Puhevammaisten tulkkauspalvelun eettiset periaatteet

1. Noudattaa vaitiolovelvollisuutta tulkkauspalvelutehtävän aikana ja sen ulkopuolella.
2. Ei käytä henkilökohtaiseksi hyödykseen mitään tulkkipalvelun yhteydessä tietoonsa tullutta.
3. Ottaa vastaan vain toimeksiannon, johon hänellä on tarpeellinen tieto ja taito. Hankkii asi-anmukaista tietoa ja asiantuntijoiden ohjausta.
4. Toimii tulkkauspalvelun verkostossa ja valmistautuu tehtäväänsä.
5. Ei ota vastaan toimeksiantoa, jonka voidaan katsoa haittaavan palvelua, muita tulkkauspalvelun työntekijöitä tai yhteistyötahoja.
6. Toimii tulkkauspalvelutehtävässä ja toimeksiannon yhteydessä moitteettomalla tavalla.
7. Ei anna henkilökohtaisten asenteidensa, mielipiteidensä tai muun tulkkauspalvelutehtävään kuulumattoman seikan vaikuttaa tehtävässä.
8. Tulkki tulkaa viestit sellaisenaan aina kun ne ovat suoraan tulkattavissa ilmaisumuodosta toiseen.
9. Käytettäessä eri ilmaisumuotojen välistä tulkintaa ei vaikuta viestin sisältöön. Tarkistaa tulkintansa oikeellisuuden asiakkaalta aina kun se on mahdollista.
10. Huolehtii aina, että asiakkaalla säilyy aloitteenteko ja itsemääräämisoikeus.

Liite 3: Asioimistulkin ammattisäännöstö

Seuraavat liitot ovat hyväksyneet asioimistulkin ammattisäännöstön 30.5.2013: Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto, Käännösalan asiantuntijat KAJ, Suomen Puhevammaisten Tulkit ry, Suomen Viittomakielen Tulkit ry, Suomen kirjoitustulkit ry, Helsingin seudun asioimistulkkip keskus, Keski-Suomen tulkkip keskus, Kuuloliitto ry ja Kuurojen Liitto ry.

Asioimistulkkaus on viranomaisen, yhteiskunnan virallisen instituution tai jonkin muun tahon ja yksilön tai pienehkön ryhmän välisen dialogin tulkausta. Tässä säännöstössä tulkilla tarkoitetaan koulutettua ja/tai kokenutta ammattilaista ja tulkkauksen asiantuntijaa, joka on tulkkaus-tilanteessa täysin puolueeton ja riippumaton.

Ammattisäännöstö sitoo, ellei laista tai asetuksista yksittäistapauksissa toisin johdu, sen laadintaan osallistuneiden, tulkkeja edustavien liittojen jäseniä: puhuttujen ja viitottujen kielten tulkkeja, kirjoitustulkkeja ja puhetta tukevien tai korvaavien menetelmien tulkkeja.

Asioimistulkin eettiset ohjeet

1. Tulkilla on salassapitovelvollisuus.
2. Tulkki ei käytä väärin mitään tulkkauksen yhteydessä tietoonsa tullutta.
3. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hän on esteellinen.
4. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hänellä ei ole riittävää pätevyyttä.
5. Tulkki valmistautuu tehtäväänsä huolellisesti ja ajoissa.
6. Tulkki tulkaa kattavasti, ei jätä mitään pois eikä lisää mitään asiaankuulumatonta.
7. Tulkki on puolueeton viestinvälittäjä eikä anna tunteidensa, asenteidensa ja mielipiteidensä vaikuttaa työhönsä.
8. Tulkki ei toimi tulkattavien avustajana tai asiamiehenä eikä toimeksiantonsa aikana ole velvollinen hoitamaan muita kuin tulkkaustehtäviä.
9. Tulkki käyttäytyy tilanteen ja toimeksiannon vaatimalla tavalla.
10. Tulkki ilmoittaa seikoista, jotka vaikeuttavat oleellisesti tulkausta tulkkaustilanteessa.
11. Tulkki ei toimi ammattikuntaansa haittaavalla tavalla.
12. Tulkki kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan.

Asiantuntijuus asioimistulkin työssä

Tulkkauksen tavoitteena on välittää asioimistilanteen viestit tarkasti ja siten, että kielellinen tasa-arvo toteutuu. Tasa-arvon toteutumiseksi tulkin velvollisuus ja oikeus on toimia tilanteessa oman alansa asiantuntijana niin, että puolueeton ja laadukas tulkkaus on mahdollista. Tämän vuoksi tulkattavan viestintätilanteen alussa tulkki määrittelee osallistujille tulkin roolin ja

tulkkauksen edellytykset. Hän myös puuttuu tarvittaessa esimerkiksi käytännön järjestelyihin taikka vaikuttaa viestin ja tilanteen kulkuun, kun se kattavan tulkkauksen vuoksi on tarpeen.

Tulkki sopii ennen tulkkauksen alkamista osanottajien kanssa siitä, miten osapuolten tulee toimia, jotta tulkki pystyy kattavaan tulkkaukseen. Tulkilla on velvollisuus ja oikeus keskeyttää puhuja saadakseen tulkkausvuoron, jos viestin välittämisen tarkkuus kärsii puheenvuorojen pituuden tai päällekkäisyyksien vuoksi.

Eettisten ohjeiden soveltaminen

1. Tulkilla on salassapitovelvollisuus. Tulkin salassapitovelvollisuus koskee kaikkea toimeksiantoon ja sen osapuoliin liittyvää, suullista ja kirjallista tai muulla tavoin välitettyä informaatiota, jonka tulkki saa tietoonsa valmistautuessaan toimeksiantoon, toimeksiannon aikana tai ja sen jälkeen, eikä hän saa paljastaa mitään näistä tiedoista kolmansille osapuolille eikä itsenäisesti tuoda toisesta osapuolesta saamaansa tietoa dialogin toisen osapuolen tietoon. Salassapito koskee myös asiakirjoja ja muuta aineistoa, joihin tulkilla on pääsy tai joita hän vastaanottaa toimeksiannon yhteydessä sekä tulkin muistiinpanoja ja tulkin tuottamaa tulkkausta sen muodosta tai tallentumisesta riippumatta.
2. Tulkki ei käytä väärin mitään tulkkauksen yhteydessä tietoonsa tullutta. Tulkki ei aja tulkkaustilanteessa omaa taloudellista tai muuta etuaan eikä käytä mitään toimeksiannon yhteydessä tietoonsa tullutta omaksi tai muiden hyödyksi tai vahingoksi.
3. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hän on esteellinen. Tulkin tulee ennen toimeksiannon vastaanottamista selvittää mahdollisimman tarkasti, onko hänellä sukulaisuus-, tunnetai riippuvaisuussuhdetta jompaankumpaan osapuoleen, onko hän jollakin tavoin osallinen käsiteltävään asiaan tai aiemmin osallistunut sen käsittelyyn taikka onko asian lopputuloksella hänelle välitöntä käytännöllistä tai taloudellista merkitystä tai vaarantuuko hänen puolueettomuutensa tai objektiivisuutensa muista syistä, esimerkiksi lainsäädännöllisin perustein. Jos tulkki on epävarma siitä, onko hän asiassa esteellinen, hänen on tuotava epäilyksensä osapuolten tietoon ja jätettävä esteellisyys näiden ratkaistavaksi.
4. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hänellä ei ole riittävää pätevyyttä. Ennen toimeksiannon vastaanottamista tulkin tulee selvittää tulkkaustoimeksiannon vaativuus sekä sen edellyttämät tulkkaustekniset valmiudet ja mahdolliset toimeksiantoon sisältyvät eettiset tai henkiset haasteet, jotta hän voi muodostaa mahdollisimman tarkan käsityksen toimeksiannon laadusta ja omien taitojensa riittävydestä kyseisen tehtävän hoitamiseen tämän ammattisäännösten edellyttämällä tavalla.
5. Tulkki valmistautuu tehtäväänsä huolellisesti ja ajoissa. Tulkin työn tavoitteen eli viestin välittämisen ja kielellisen tasa-arvon toteutumiseksi tulkin on perehdyttävä toimeksiannon edellyttämään sanastoon, terminologiaan ja fraseologiaan sekä esille tulevaan aiheeseen tulkkauksen kannalta tarkoituksenmukaisella tarkkuudella. Tulkki valmistautuu tehtävään myös tilanteen edellyttämien muiden viestinnällisten seikkojen kannalta, hänen on esimerkiksi ymmärrettävä tilanteessa vallitsevat roolit ja hierarkiat ja pystyttävä valitsemaan tulkkaustilanteeseen parhaiten soveltuva työskentelytapa.
6. Tulkki tulkkaa kattavasti, ei jätä mitään pois eikä lisää mitään asiaankuulumatonta. Tulkin tehtävä on välittää kielelliset ja kulttuurisidonnaiset ei-kielelliset viestit mahdollisimman kat-

tavasti ja sisällöllisesti muuttumattomina. Mikäli tulkki ei voi tuottaa vastinetta esim. sanonnoille, sananlaskuille, puheenparsille, harvinaisille termeille ja lyhennyksille, tulkki pyytää puhujaa selvittämään sanomaansa ja informoi siitä kuulijaa. Tulkki ei kuitenkaan selitä asiasisältöjä oma-aloitteisesti kummankaan tulkattavan kielen edustajan puolesta.

7. Tulkki on puolueeton viestinvälittäjä eikä anna tunteidensa, asenteidensa ja mielipiteidensä vaikuttaa työhönsä. Tulkki on toimeksiantoa vastaanottaessaan, sen aikana ja sen jälkeen puolueeton ja riippumaton säilyttääkseen luotettavuutensa. Tulkin puolueettomuudella tarkoitetaan sitä, että hänen henkilökohtaiset mielipiteensä tai asenteensa eivät vaikuta hänen työnsä laatuun. Jos tulkaustilanteessa esiin tulleet asiat ovat tulkin oman etiikan tai moraalin vastaisia, tulkki ei näytä sitä eleillään, äänensävyllään tai sanavalinnoillaan. Jos tulkki etukäteen tietää, ettei hän pysty tulkaustilanteessa olemaan aiheen tai tulkattavien suhteen puolueeton ja ulkopuolinen, hänen tulee kieltäytyä vastaanottamasta tulkausta. Tulkaustilanteessa tulkki toimii viestin välittäjänä eikä ota kantaa käsiteltävään asiaan tai aiheeseen. Osapuolten tarvittaessa tarkennusta johonkin tulkaustilanteessa ilmi tulleeseen, he pyytävät tarkennusta toiselta osapuolelta eivätkä tulkilta.

8. Tulkki ei toimi tulkattavien avustajana tai asiamiehenä eikä toimeksiantonsa aikana ole velvollinen hoitamaan muita kuin tulkaustehtäviä. Tulkki ei tulkaustoimeksiannon aikana ota hoitaakseen muita tehtäviä kuin toimeksiannon edellyttämät tulkaustehtävät, eikä hän ennen tulkausta, sen aikana tai sen jälkeen anna tulkattaville

neuvoja tai ohjausta asian hoitamisessa, eikä hän keskustele tulkkauksen aikana esille tulleista asioista. Tulkin tehtäviin kuuluvat ainoastaan kulloinkin käytetyn tulkausmenetelmän mukaiset tulkaustehtävät. Mahdollisista tulkkaukseen liittyvistä kirjallisista käännöstöistä on aina sovittava erikseen.

9. Tulkki käyttäytyy tilanteen ja toimeksiannon vaatimalla tavalla. Tulkin tulee kaikessa käyttäytymisessään ja esiintymisessään toimia kunkin tulkausviestintätilanteen edellyttämällä tavalla ottaen huomioon tilanteeseen liittyvät käyttäytymis- ja pukeutumismääräykset. Tulkki ei kuitenkaan vastaa osapuolten norminmukaisesta käyttäytymisestä eikä esimerkiksi muokkaa tulkattavaa viestiä odotusten mukaiseksi.

10. Tulkki ilmoittaa seikoista, jotka vaikeuttavat oleellisesti tulkausta tulkaustilanteessa. Tulkilla on velvollisuus ja oikeus huolehtia työoloistaan, jotta tulkausviestintä onnistuisi tarkoitetulla tavalla. Hänen tulee viipymättä ilmoittaa tulkausta vaikeuttavista seikoista. Tulkausta vaikeuttavia tai oleellisesti häiritseviä seikkoja voivat olla esimerkiksi huono tekninen äänentoisto, heikko valaistus, muu kuulemistä, ymmärtämistä tai viestintää haittaava häiriö tai tulkin hallitsemasta kielimuodosta voimakkaasti poikkeava murre. Lisäksi tulkki on velvollinen ilmoittamaan välittömästi, jos tilanne muuttuu siten, että hän on ennalta selvitetystä poiketen jonkun osapuolen suhteen esteellinen tai jos tulkaustehtävän luonne muuttuu oleellisesti siten tai osoittautuu sellaiseksi, että tulkin osaaminen tai valmistautuminen ei ennalta arvioidusta poiketen riitä tehtävän laadukkaaseen suorittamiseen.

11. Tulkki ei toimi ammattikuntaansa haittaavalla tavalla. Tulkki toimii aina ammattikuntansa eettisten sääntöjen mukaisesti, ja käyttäytyy sekä toimeksiannon yhteydessä että vapaaajallaan tavalla, joka on omiaan edistämään ammattikunnan arvostusta. Mikäli tulkilla on toimeksiantoa vastaanottaessaan syytä epäillä, että tulkkaukseen liittyy rikollista tai ihmisoikeuksia loukkaavaa toimintaa, hänen ei tule hyväksyä toimeksiantoa. Tulkki ei heikennä ammat-

Ammatikunnan työoloja hyväksymällä toistuvasti käytäntöjä, joissa tasokas, tarkoituksensa täyttävä tulkkaus ei ole mahdollista, vaan hänen tulee kieltäytyä toimeksiannosta, joiden yhteydessä sovelletaan tai voidaan olettaa sovellettavan tällaisia käytäntöjä. Tulkki käsittelee tulkkaukseen liittyviä asioita niin ammatikunnan sisällä kuin sen ulkopuolellakin tavalla, joka edistää laadukkaan tulkkauksen edellytyksiä.

12. Tulkki kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan. Tulkki ylläpitää ja kehittää kaikkia ammatissaan tarvitsemiaan taitoja ja valmiuksia jatkuvasti

Liite 4: Haastattelukysymykset

HAASTATTELURUNKO 5.12.2012

PUHEVAMMAISTEN TULKIN JATKO- JA TÄYDENNYSKOULUTUKSEN KEHITTÄMINEN KORKEAKOULUASTEELLA

Fokusryhmähaastattelu liittyy osana Humanistisessa Ammattikorkeakoulussa toteutettavaan kehittämistehtävään. Osallistumalla fokusryhmähaastatteluun 5.12.2012 klo 12 – 16 sinulla on mahdollisuus vaikuttaa puhevammaisten tulkin jatko- ja täydennyskoulutuksen toteutumiseen ja sisältöön. Osallistumisesi haastatteluun on Humanistiselle Ammattikorkeakoululle ja opin- näytetyön tekijälle tärkeä.

Taustatiedot:

Haastattelu:

1. Työhistoria/esittäytyminen. Miten liittyy puhevammaisten tulkkaukseen?
2. Nykyinen työtehtäväsi:

TEEMA a: Osaamisvaatimusten tunnistaminen työelämän (asiakas rajattu pois) näkökulmasta tällä hetkellä

1. Mitä tulkkausmenetelmistä tai tulkkauskielistä riippumatonta osaamista tulkin työssä mielestäsi vaaditaan, eli millainen osaaminen mielestäsi yhdistää tulkkausalan toimijoita ?
2. Millaisia a) tulkkausmenetelmiä, b) kommunikaatiomenetelmiä, c) apuvälineitä käytät puhevammaisten tulkin työssä? Onko jotakin muuta, mitä edellä ei mainittu, mutta käytät puhevammaisten tulkin työssä? Mitä?
3. Millaisia kommunikaatio- ja tulkkausmenetelmiä sekä apuvälineitä käytät viittomakielen tulkin työssä? Onko jotakin muuta, mitä edellä ei mainittu, mutta käytät viittomakielen tulkin työssä? Mitä?
4. Onko mielestäsi puhevammaisten asiakkaiden parissa käytettäviä tulkkaus- ja kommunikaatiomenetelmiä sekä apuvälineitä mahdollista käyttää viittomakielen tulkin asiakasryhmien kanssa? Jos, mitä? Miksi?
5. Mainitse viisi tärkeintä osaamisaluetta/ taitoa, joita puhevammaisten tulkki tarvitsee tuottaa laadukasta tulkkauspalvelua?

Teema b: Viittomakielen tulkki / puhevammaisten tulkki. Vertailukysymykset:

1. Mikä on täysin puhevammaisten tulkkauksen omaa osaamista, jota ei voi korvata muihin viittomakielen asiakasryhmiin liittyvällä osaamisella? Miksi?

2. Onko mielestäsi mahdollista / järkevää yhdistää viittomakielen tulkin ja puhevammaisten tulkin työ? Miksi? Jos, niin millaisesta osaamisenyhdistelmästä tällöin on kyse?

Teema c: Koulutuksessa hankittavan osaamisen tunnistaminen:

1. Mitä seikkoja haluaisit tämän hetkisessä puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinnossa ja tutkintoon valmentavassa koulutuksessa kehittää? Miksi?
2. Millaista osaamista puhevammaisten tulkiksi valmistuneella tulisi kehittää täydennys- ja jatkokoulutuksen kautta? Miksi?
3. Millaista osaamista viittomakielen tulkiksi valmistunut tarvitsee, jota nykyinen koulutus ei tuota, mutta jota hän tarvitsee pystyäkseen toimimaan puhevammaisten tulkkina?
4. Millainen koulutus- ja työkokemustausta puhevammaisten tulkin jatko- ja täydennyskoulutukseen hakemiselle tulisi mielestäsi asettaa, jotta se vastaisi työelämän nykyisiä tarpeita?

Teema d: Tulevaisuuskysymykset:

Tulevaisuuskysymykset:

1. Kuvaile millaiseksi puhevammaisten tulkkauksen ala mielestäsi tulevaisuudessa muuttuu? Millaisesta osaamisesta tällöin on kyse?
2. Millainen osaaminen puhevammaisten tulkkauksen menetelmiin liittyen tulee mielestäsi korostumaan tulevaisuudessa?
3. Millaisia osaamisen yhdistelmiä tulevaisuudessa tulkit tulevat tarvitsemaan työssään työllistyäkseen kokopäiväisesti omalla alueellasi?
4. Kuvaile koulutusmalli tai järjestelmä, jollaisen itse loisit Suomen koulutusjärjestelmään, joka vastaisi mielestäsi tulkkauksen tulevaisuuden tarpeisiin.

Mitä muita ajatuksia kysely herätti, jotka haluat tuoda esiin?

LÄMPIMÄT KIITOKSET !